

Sławomir Kadrow*, **Anna Krzywda**, **Jarosław Rola****, **Magdalena Sławińska**,
Magdalena Suchorska***

Materiały kultur neolitycznych ze stanowiska 2 w Zagórzcu, woj. małopolskie

Abstract

Kadrow S., Krzywda A., Rola J., Sławińska M., Suchorska M. 2020. Materials of Neolithic cultures from site 2 in Zagórze, Małopolskie Voivodeship. *Raport 15*, 7-108

The article is devoted to the presentation of pottery and sunken features of Neolithic cultures discovered at site 2 in Zagórze. The rich materials were acquired as a result of large-scale rescue excavations on the A4 motorway on the Wieliczka-Bochnia loess. 67,948 fragments of pottery were excavated, deposited in the fills of 1237 Neolithic features or in the so-called cultural layer. This material has been classified within the Linear Pottery culture (mainly its older Zofipole phase), the Malice culture (classical phase) and the Lengyel culture (Pleszów and Modlnica phase). On the said site, 11 long houses of the Linear Pottery culture and 4 houses of the Malice culture were discovered, while large clay pits, containing numerous ceramic materials, were connected with the Lengyel culture. Different ways of organising the settlement space by the inhabitants of these cultures were established.

Keywords: Neolithic, settlement, rescue excavations, Danubian cultures, long houses

1. WSTĘP

W Raporcie (tom nr 10 z 2015 roku) rozpoczęto publikację serii bogatych materiałów archeologicznych ze stanowiska 2 w Zagórzcu, pozyskanych w wyniku przeprowadzenia tam w 2002–2003 roku badań ratowniczych, wyprzedzających budowę autostrady A4 na odcinku między Wieliczką a Bochnią. Wstępem do tej serii publikacji był niewielki artykuł prezentujący w skondensowanej formie położenie stanowiska (Ryc. 1), historię przeprowadzonych na nim badań terenowych oraz osiągnięte wyniki (Kadrow 2015). W tym samym tomie Raportu znalazły się jeszcze opracowania neolitycznych zabytków krzemiennych (Jurzysta 2015), neolitycznych kości zwierzęcych (Makowicz-Poliszt 2015) oraz materiały archeobotaniczne ze wszystkich okresów zasiedlania omawianego stanowiska (Lityńska-Zajac *et al.* 2015).

W kolejnych tomach ukazały się mineralogiczno-petrograficzne i technologiczne analizy naczyń kultury

ceramiki wstęgowej rytej (dalej: KCWR; Rauba-Bukowska 2016) oraz kości zwierzęcych z epoki brązu i żelaza (Makowicz-Poliszt 2016). Ostatnimi w serii dotychczasowych dokonań w zakresie publikacji wyników badań ze stanowiska 2 w Zagórzcu są opracowania materiałów kultury mierzanowickiej (Jarosz 2017) oraz łużyckiej (Górski 2017).

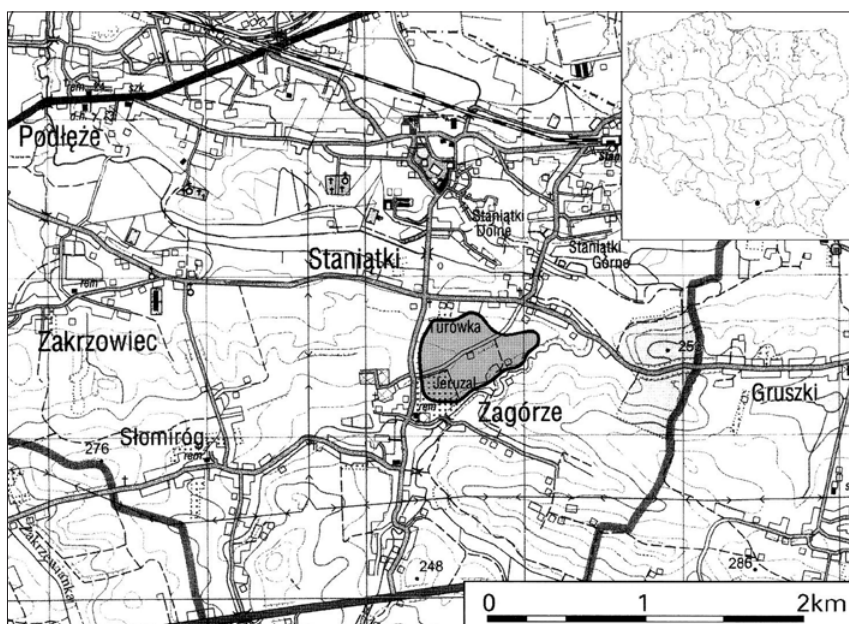
Jeszcze wcześniej zaprezentowane zostały materiały w stylu zofipolskim KCWR zdeponowane w obiekcie 2066 omawianego stanowiska (Kadrow, Okoński 2008). W innej publikacji zwrócono natomiast uwagę na różnice w sposobie organizacji przestrzeni osadniczej przez ludność KCWR, malickiej (dalej: KM) i lędzielskiej (dalej: KL; Kadrow 2018).

Przedmiotem niniejszej pracy są neolityczne zabytki ceramiczne oraz tzw. obiekty wziemne, w tym relikty domostw kilku jednostek, należących do kompleksu kultur naddunajskich. Licznie reprezentowane są zbiory zabytków KCWR, KM i KL. Bardzo skromny zestaw

* <https://orcid.org/0000-0002-7169-1027>, Instytut Archeologii, Uniwersytet Rzeszowski, ul. Moniuszki 10. 35-015 Rzeszów, e-mail: slawekkadrow@gmail.com

** Muzeum Okręgowe w Pile, ul. Browarna 7, 64-920 Pila, e-mail: jrola@muzeum.pila.pl

*** Muzeum Ziemi Wałeckiej, ul. Poczтовая 14, 78-600 Wałcz, e-mail: mzwwalcz@o2.pl

Ryc. 1. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacja stanowiska (wg Kadrow, Okoński 2008)

Fig. 1. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Location of the site (acc. to Kadrow, and Okoński 2008)

pozostałości (tylko jeden grób) łączy się natomiast z kulturą polgarską.

Podstawowym źródłem informacji zawartych w tym artykule jest nieopublikowane inwestorskie opracowanie wyników ratowniczych badań wykopaliskowych na stanowisku 2 w Zagórze (Kadrow *et al.* 2012).

■ 2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA CERAMIKI NEOLITYCZNEJ

Do młodszej epoki kamienia, w wyniku wieloetapowych analiz źródłozawczych, zakwalifikowano 67 948 fragmentów ceramiki. Zalegały one w wypełniakach 1237 obiektów neolitycznych i zdecydowanie rzadziej w obiektach młodszych jako materiał redeponowany. Zdecydowaną większość wymienionych zabytków ceramicznych udało się jednoznacznie przypisać kilku jednostkom kulturowym. Do KCWR zaliczono 14 248 fragmentów ceramiki oraz 867 obiektów nieruchomych. Do KM zakwalifikowano 5 314 skorup i 281 obiektów, a do KL odpowiednio 48 309 fragmentów ceramiki i tylko 62 obiekty wziemne. Pod określeniem kultura lendzielska ukrywają się zabytki grupy pleszowskiej, ale przede wszystkim modlnickiej. Ze względu na duży stopień rozdrobnienia tej ceramiki, erozji ich powierzchni oraz zdecydowaną dominację tzw. niecharakterystycznych fragmentów znaczną jej część sklasyfikowano w ramach KL bez możliwości odniesienia do wspomnianych grup kulturowych. Dla celów statystycznych w rozważaniach ogólnych podobnie postąpiono także z charakterystycznym materiałem, który daje się sklasyfikować w ramach wspomnianych grup. O lendzielskim charakterze pleszowskiej i modlnickiej grupy kulturowej i ich bliskim kulturowym związku (pleszowska – starsza,

modlnicka – młodsza) piszą autorytety naukowe już od wielu lat (np. Kaczanowska 2006; Pavúk 2007).

Ostatnią jednostką neolitycznej taksonomii kulturowej, której zabytki stwierdzono na stanowisku 2 w Zagórze jest grupa Wyciąże-Złotniki kultury polgarskiej. W grobie tej grupy (obiekt 494), składającym się z 5 obiektów (jama grobowa – obiekt 84 i towarzyszące jej dołki posłupowe – obiekty 348, 351, 371, 381), odkryto 2 fragmenty ceramiki i miedzianą siekierę. Były to jedyne obiekty oraz materiały zabytkowe tej jednostki kulturowej, jakie odkryto na omawianym stanowisku.

W zaprezentowanych wyżej liczbach uderza znacząca różnica w relacjach zabytków ruchomych do obiektów nieruchomych między KCWR a KL (Ryc. 2; 3). W pierwszym przypadku (KCWR) na jeden obiekt nieruchomy przypada „tylko” 16,5 fragmentu ceramiki, a w drugim przypadku (KL) „aż” 779 skorup. W KM panują podobne relacje jak w KCWR – 18,9 fragmentu ceramiki na jeden obiekt (Ryc. 2; 3). Sytuacja ta odzwierciedla poważne różnice w strategii zasiedlania i organizacji przestrzeni mieszkalnej między ludnością reprezentującą wymienione jednostki kulturowe. Problematyka ta zostanie rozwinięta w rozdziale poświęconym analizie przestrzennej.

A. CERAMIKA KCWR – TECHNOLOGIA

Wszystkie naczynia KCWR w stylu zofiolskim, odkryte w wypełniku obiektu 2066, wykonane zostały – ogólnie rzecz biorąc – w tej samej technologii. Nie ma również przesłanek metrycznych, by doszukiwać się w analizowanym zbiorze wyrazistego podziału na ceramikę delikatną i grubą (Kadrow, Okoński 2008, 8). W masie ceramicznej można zaobserwować

intencjonalną domieszkę organiczną drobnej frakcji w średnich ilościach. Zewnętrzne i wewnętrzne powierzchnie naczyń są równe i nie wykazują tak charakterystycznej dla ceramiki KCWR z późniejszych faz „mączystości”. Dość często obserwowane są natomiast powierzchnie wygładzane. Niekiedy noszą one ślady intensywnego, wielokierunkowego przecierania (Kadrow, Okoński 2008, ryc. 6:f) lub chropowacenia (Kadrow, Okoński 2008, ryc. 5:a). Zaobserwowano jedno-, dwu- i trójbarwne przełamy skorup, często pochodzących z tego samego naczynia. Podobnymi cechami technologicznymi charakteryzuje się ceramika z eponimicznego stanowiska w Zofipolu (Kulczycka-Leciejewiczowa 1983, 74, 89).

W świetle badań laboratoryjnych ceramika zofipolska KCWR wydaje się być bardziej wewnętrznie zróżnicowana. W zbiorze ceramiki omawianego stylu wyróżnione zostały aż cztery grupy technologiczne (Rauba-Bukowska 2016, 9–19). Niemniej w porównaniu z młodszą ceramiką KCWR na tym stanowisku stanowią one zwarty zespół.

Technologia stylu zofipolskiego opierała się na wyborze odpowiedniego, drobnoziarnistego surowca. Prawie zawsze był on mieszany z drobnymi fragmentami roślinnymi (Rauba-Bukowska 2016, 21).

Naczynia w większości analizowanych przypadków były wykonywane z surowców o lokalnej proveniencji (Rauba-Bukowska 2016, 21). Kilka skorup zostało wykonanych z dobrze wysortowanych, zapiaszczonych surowców z charakterystyczną zawartością glaukonitu. Wykazują one duże podobieństwo z masami ceramicznymi naczyń z fazy gniechowickiej KCWR z Mogiły i z fazy zofipolskiej z Modlniczki. Naczynia wykonane z takiej gliny z reguły charakteryzują się czerwono wypalonym czerepem o zwartej strukturze (Rauba-Bukowska 2016, 21).

Materiał ceramiczny datowany na fazę młodszą (nutową i żelazową) wyróżnia się większą ilością bardziej zróżnicowanej domieszki (obok organicznej występuje piasek i tłużeń ceramiczny) i miękkimi, „mączystymi” powierzchniami, co świadczy o dokonywaniu wypału naczyń w niższych niż w fazie zofipolskiej temperaturach. W fazie nutowej podział ceramiki na delikatną i grubą jest bardzo wyraźny.

Na podstawie makroskopowego oglądu wykonania naczyń KCWR na omawianym stanowisku wyodrębniono kilka grup technologicznych ceramiki (A, B, D, E, X), które wyróżniają się zastosowaniem różnego rodzaju domieszki schudzającej. Nawiązują one do analiz dokonanych na materiałach wczesnoneolitycznych ze stanowisk lessowego Podgórza Rzeszowskiego (por. np.

Kadrow 1990a, 22–33, tabela 2; Kadrow 1990b, 59–63, tabela 8). Ich przydatność do charakterystyki materiału zabytkowego ze stanowisk położonych na lessach wielicko-bocheńskich została już wstępnie potwierdzona (por. np. Czerniak *et al.* 2006a, 542–544; 2006b, 593–596; Kadrow, Okoński 2008, 7–12).

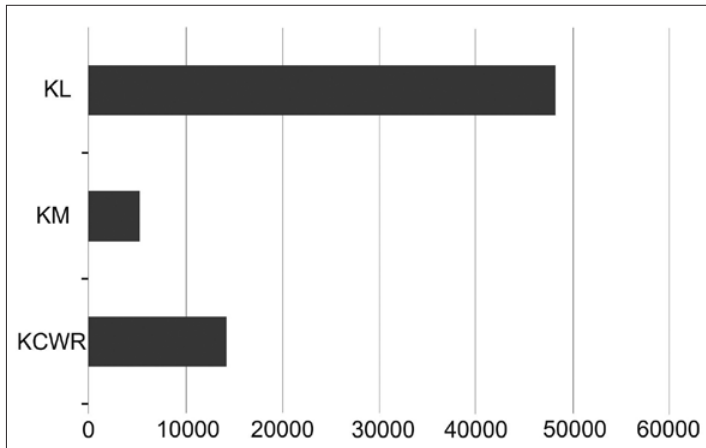
Analizy technologiczne potwierdzają wcześniejsze ustalenia dotyczące głównych trendów w komponowaniu mieszanek garncarskich w KCWR (Rauba-Bukowska *et al.* 2007).

B. CERAMIKA KCWR – STYLITYKA

Oprócz opublikowanego już inwentarza ceramicznego z obiektu nr 2066 (Kadrow, Okoński 2008), przynależnego do przednutowego etapu rozwoju tej kultury, tj. fazy zofipolskiej, większość charakterystycznych fragmentów ceramiki KCWR z innych partii stanowiska również należy do tej fazy (np. Ryc. 4–28). We wspomnianym obiekcie zalegało ponad 900 tak sklasyfikowanych fragmentów naczyń. Był to najliczniejszy zbiór ceramiki w tym stylu do czasu opublikowania jeszcze liczniejszego zbioru ze stanowiska 10 i 11 w Targowisku, liczącego 3220 ułamków naczyń (Zastawny, Grabowska 2014, 65). Dla porównania podajemy, że na eponimicznym stanowisku w Zofipolu zarejestrowano ok. 300 skorup naczyń z tej fazy (Kulczycka-Leciejewiczowa 1983, 67–69), a na stanowisku 2 w Modlniczce 860 fragmentów (Czekaj-Zastawny, Przybyła 2012, 13). Z fazą przednutową (zofipolską) w Zagórzu na stanowisku 2, związanych jest ponad 80% zbioru materiałów ceramicznych KCWR, liczącego 14 248 fragmentów.

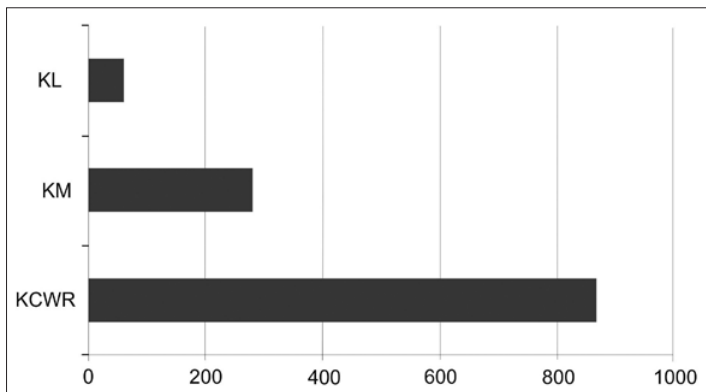
Klasyfikacji ceramiki na omawianym stanowisku dokonano zgodnie z propozycją zastosowaną już wcześniej w znakomitym opracowaniu osady KCWR w Targowisku na stanowisku 10, 11 (Zastawny, Grabowska 2014, ryc. 22, 23). W materiale zofipolskim licznie reprezentowane są czarki półkuliste (Ryc. 4: 3–5, 8, 9; 5: 1, 4; 6: 2, 9, 11; 7: 1, 10; 9: 6, 11, 14; 10: 1, 4; 12: 4; 13: 12; 14: 6, 11; 15: 4; 16: 6, 9; 17: 1, 2–6; 18: 8, 10; 19: 6, 13; 20: 3, 4, 7, 9; 21: 1, 4, 5; 22: 1, 3, 5, 7, 10, 11; 23: 1, 3, 11, 12; 24: 1, 10; 25: 1, 10, 11, 13, 16; 26: 1, 5; 27: 6–8; 28: 1, 2). Prawie równie często występują misy stożkowate i wysokie (Ryc. 4: 6, 7; 5: 8, 10, 11; 6: 1; 7: 5, 9; 8: 4, 5; 9: 5, 7, 12, 15; 10: 5, 6; 12: 6; 13: 7, 8, 11, 13; 14: 2–4, 7, 9, 10; 15: 6, 7, 9, 13; 16: 7; 17: 3; 18: 1, 3, 5; 19: 10; 20: 4, 8; 24: 4, 5, 7, 12, 14; 25: 11, 15; 26: 3). Zarejestrowano mniej naczyń z szyjką (Ryc. 8: 1–3; 11: 9; 13: 6; 16: 1; 18: 9; 22: 4; 25: 12; 26: 4) i mało garnków (Ryc. 5: 2, 3; 18: 12; 24: 3). Sporadycznie występują naczynia z uszkami w typie amfory (Ryc. 9: 8).

Sposób klasyfikowania ornamentyki również zapożyczony jest ze wspomnianego już wyżej opracowania

Ryc. 2. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wykres liczebności zbioru ceramiki w podziale na trzy główne neolityczne jednostki kulturowe (KCWR, KM, KL)

Fig. 2. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodship. Graph of the number of pottery pieces divided into three main Neolithic cultural units (LBK, MC, LC)

Ryc. 3. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wykres liczebności obiektów nieruchomości w podziale na trzy główne neolityczne jednostki kulturowe (KCWR, KM, KL)

Fig. 3. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodship. Graph of the number of settlement features divided into three main Neolithic cultural units (LBK, MC, LC)

osady KCWR w Targowisku na stanowisku 10, 11 (Zastawny, Grabowska 2014, ryc. 26–30). Zarejestrowano różnego typu motywy zdobnicze. W analizowanym zbiorze ceramiki występuje zdobnictwo ryte w motywach prostoliniowych (Ryc. 5: 8; 6: 1, 5; 7: 4; 13: 13; 14: 1; 15: 9; 18: 1; 25: 15; 26: 7, 8), łukowych (Ryc. 4: 6; 6: 6, 7; 7: 3, 6; 8: 1, 2; 10: 8; 13: 11; 14: 2; 24: 2, 4–6, 12, 13; 25: 6, 9; 26: 2; 27: 2), wolutowych (Ryc. 4: 5; 7: 7, 8, 12; 15: 3, 5, 11; 16: 2; 19: 12), kątowych (Ryc. 5: 9; 9: 12; 11: 9; 13: 1, 2; 16: 4, 6; 23: 4, 7; 24: 8; 25: 11; 26: 6; 27: 3) i złożonych (Ryc. 5: 5; 8: 2, 4; 10: 5; 13: 5; 25: 5; 27: 1; 28: 2).

Spotykane są także układy liniowo-punktowe, gdy łukowate lub proste linie ryte zakończone są drobnymi dołkami (Ryc. 4: 2; 5: 7; 11: 8; 13: 4; 15: 1; 18: 6, 7, 11; 19: 5; 24: 14). W innych przypadkach drobne dołki znajdują się na prostych lub łukowatych liniach rytych (Ryc. 6: 8; 7: 11; 8: 7; 9: 2, 9, 10; 11: 3, 7; 14: 3; 15: 12; 18: 7; 19: 3; 20: 1; 21: 2, 3; 22: 5, 11; 27: 4, 5). Opisane powyżej przykłady zdobnictwa z zastosowaniem drobnych dołów i linii rytych należy uznać za należące do fazy zofipolskiej KCWR (por. Kulczycka-Leciejewiczowa 1983; Kadrow, Okoński 2008, 19; Čižmař 2002, 178, 179, 188, 189; Ryc. 13). Obecność drobnych dołków jest elementem typowym dla schyłku fazy przednutowej gdy dołki (nuty) te mają większe rozmiary (Ryc. 22: 8, 9), to ceramikę tak zdobioną należy łączyć z fazą nutową lub żelazowską.

Z przełomem fazy nutowej i żelazowskiej lub z początkiem fazy żelazowskiej łączą się grupy dołków na liniach rytych (Ryc. 9: 3). Karby na liniach rytych związane są z fazą żelazowską (Ryc. 4: 1; 10: 7; 28: 3, 4).

Często występuje także zdobnictwo nacinane: czasami w postaci nacięć ukośnych (Ryc. 13: 9, 10; 17: 1; 18: 2; 19: 4; 20: 6; 25: 8) lub pionowych (Ryc. 5: 11; 9: 13; 23: 10, 12; 24: 15; 25: 14). Podobnie popularne są odciski palcowe (Ryc. 6: 4; 9: 4; 21: 4; 22: 2; 25: 10; 26: 1; 27: 8) oraz palcowo-paznokciowe (Ryc. 8: 6; 9: 1; 16: 5; 19: 7, 11, 13; 20: 1, 5, 6, 10; 21: 1, 5; 22: 1, 7, 10; 25: 4; 25: 1).

Jako element zdobniczy traktujemy też ucha (Ryc. 9: 8, 12; 10: 2, 3; 12: 1, 2, 5; 15: 8; 16: 6; 19: 9; 23: 5; 24: 8), guzy koliste (Ryc. 4: 1; 5: 3; 6: 2; 7: 1; 8: 5; 10: 1; 14: 6, 11; 17: 6; 18: 10, 12; 19: 6; 21: 5; 22: 3, 10; 23: 3; 24: 3, 9, 10), niekiedy zdwojone (Ryc. 10: 1; 22: 16) lub owalne (Ryc. 6: 9; 9: 12; 19: 11; 25: 13; 26: 1; 28: 1) z zagłębieniem, czasami podwójnym (Ryc. 5: 2; 25: 16; 25: 16) lub guzy pojedyncze (Ryc. 6: 11; 7: 10; 9: 7; 13: 13; 19: 13; 20: 10; 22: 1, 7; 23: 1, 2, 9, 10, 12; 24: 11; 26: 7; 28: 1, 2) i zdwojone bez zagłębień (Ryc. 9: 6), czasami z podwójnymi, bocznymi (Ryc. 21: 4) lub od góry i od dołu umiejscowionymi odciskami palcowymi (Ryc. 8: 3). Ponadto znane są guzy z rozcięciami (Ryc. 4: 8, 9; 7: 2; 11: 2; 16: 9; 17: 2; 18: 2) oraz guzy z podniesieniem (Ryc. 20: 9) i zoomorficzne (Ryc. 13: 3).

C. CERAMIKA KM – TECHNOLOGIA

W zbiorze ceramiki KM wyróżniono kilka grup technologicznych. Nawiązują one do analiz dokonanych na materiałach wczesnoneolitycznych ze stanowisk lessowego Podgórze Rzeszowskiego (por. np. Kadrow 1990a, 22–33, tabela 2; Kadrow 1990b, 59–63, tabela 8). Potwierdziły one swą przydatność także na lessach wielicko-bocheńskich (por. np. Czerniak *et al.* 2006a, 542–544; 2006b, 593–596; Kadrow, Okoński 2008, 7–12).

Zdecydowana większość ceramiki KM wykonana jest z masy ceramicznej grupy C (ceramika delikatna) i grupy F (pozostała ceramika). Masa ceramiczna grupy C schudzana była małą ilością drobnej domieszki ochry. Podgrupy C1 i C2 mają zniszczone powierzchnie rejestrowane obecnie jako mączyste i równe. Podgrupa C3 ma powierzchnię wygładzoną. Cechą charakterystyczną delikatnej ceramiki KM jest typowa tylko dla niej korozyjna powierzchnia zewnętrznej, pierwotnie zapewne angobowanej, która „odchodzi” całymi płatami.

Grupa technologiczna F wyróżniana jest ze względu na domieszkę tłucznia ceramicznego. Podgrupy F1, F2 i F3 mają tłuź ceramiczny małych rozmiarów, dodawany w średnich ilościach. Podgrupy F4, F5 i F6 mają domieszkę tłucznia ceramicznego dużych rozmiarów, dodawaną do gliny w dużych ilościach (por. Kadrow 1990a, tabela 2). Podgrupy F1 i F4 mają mączyste, zniszczone powierzchnie, podczas gdy F3 i F6 powierzchnie gładkie, a F2 i F5 powierzchnie równe.

Pewna część ceramiki KM (<10%) wykonana jest z gliny grupy technologicznej X, znanej z zastosowania do produkcji znacznej części ceramiki kuchennej KCWR. Dla niewielkiej partii ceramiki delikatnej kultury malickiej jest natomiast typowa grupa technologiczna B, czyli glina z domieszką piasku.

Grubość ścianek ceramiki delikatnej waha się od 3 do 6 mm, a ceramiki „grubej roboty” od 6 do 9 mm, czasami jednak sięgając nawet do 15 mm.

D. CERAMIKA KM – STYLITYKA

Klasyfikacji ceramiki KM na omawianym stanowisku dokonano zgodnie z propozycją zastosowaną już wcześniej w opracowaniu osady tej kultury w Targowisku na stanowisku 10, 11 (Grabowska, Zastawny 2014, ryc. 14–17).

Zestaw form naczyń KM składa się z kilku podstawowych typów (amfory, garnki, naczynia dwustożkowe, pucharki gruszkowate i misowate, misy i misy na pustej nóżce, czarki oraz wanienki) i ich odmian. Formą przewodnią są pucharki gruszkowate (Ryc. 29: 1, 3; 30: 5, 6, 14, 15; 31: 4, 9, 27, 28; 33: 14; 34: 6, 8, 10; 36: 1, 5, 10, 11, 16, 18; 37: 8). Nieliczne okazy reprezentują pucharki

misowate (Ryc. 32: 2; 33: 26, 27). Wśród tych pierwszych występują formy ostrzej profilowane (Ryc. 29: 1, 3; 30: 5; 36: 10) obok profilowanych łagodniej, o bardziej zaokrąglonych brzuścach (Ryc. 30: 14; 31: 3, 28; 36: 16, 18).

Naczynia tego typu zdobione są ornamentem nakłuwany przy użyciu różnych motywów. Czasami jest to pasmo poziomych nakłuc, głównie w górnej partii naczynia (Ryc. 30: 5, 6; 31: 9; 32: 14, 29; 33: 3, 27; 36: 16, 18). Nad załomem brzuśca dominują motywy kątowe (Ryc. 29: 1, 3; 31: 27; 33: 26; 34: 6; 36: 1, 8, 10; 37: 8). Dość licznie występują motywy meandra (Ryc. 30: 14, 15; 31: 4, 28; 33: 1, 14; 34: 10). Ponadto załomy brzuśców zdobione są rzędami odcisków paznokciowych (Ryc. 29: 3; 30: 14; 34: 10; 36: 16; 37: 8). Dodatkowo załomy brzuśców zdobione są czasami zdwojonymi małymi guzkami (Ryc. 31: 28) lub przekłutymi pionowo uszkami (Ryc. 29: 1).

Czarki to naczynia sporadycznie spotykane na omawianym stanowisku. Nie są zdobione i mają zdecydowanie szersze wylewy od pucharków (Ryc. 34: 1).

Misy i misy na pustych nóżkach stanowią kolejną formę naczyń, które dość często występują na stanowisku 2 w Zagórze (Ryc. 29: 2; 30: 10, 16, 35–37; 31: 12; 32: 1, 7, 9; 33: 6; 34: 17; 36: 12, 15, 17, 21, 23). Najczęściej są to misy stożkowate bez nóżek (Ryc. 30: 10, 35–37; 31: 12; 32: 1; 34: 17; 36: 12, 21), niekiedy na niskiej wyodrębnionej nóżce (Ryc. 36: 15). Innym razem misy te miały profil lekko wydęty (Ryc. 30: 16; 32: 9). Pozostałe misy były zaopatrzone w wysokie puste nóżki (Ryc. 33: 6, 20; 36: 17). Ich górne czasze wyróżniały się większym stopniem wychylenia ścianek i ich lekko łukowatego profilu (Ryc. 29: 2; 36: 23). Zdobnictwo mis ograniczało się do elementów plastycznych. Były to pojedyncze okrągłe (Ryc. 29: 2) lub podłużne (Ryc. 36: 17) guzki na zewnętrznych ściankach czasz mis na pustych nóżkach. Zanotowano też grupę czterech małych okrągłych guzków pod krawędzią misy na wyodrębnionej nóżce (Ryc. 36: 15). Ponadto dość często krawędzie wylewów mis były karbowane (Ryc. 32: 1, 7; 36: 12, 21, 23, 27).

Naczynia dwustożkowe i garnki różnią się przede wszystkim profilem. Te pierwsze mają profil ostrzejszy (Ryc. 29: 10; 31: 2; 32: 27, 28; 34: 20; 35: 4; 37: 7, 13), a te drugie łagodniejszy (Ryc. 30: 34; 33: 23; 34: 5; 35: 2). Naczynia dwustożkowe miały często załom brzuśca zdobiony nacinaniem, odciskaniem oraz małymi okrągłymi (pojedynczymi, zdwojonymi lub potrójnymi) guzkami (Ryc. 29: 15; 31: 2; 32: 20, 28; 34: 4; 35: 8, 13; 36: 7; 37: 7). Znaczna część wylewów zdobiona karbowaniem krawędzi i poziomym rzędem nacięć, odcisków lub karbowaną listwą plastyczną pod wylewem (Ryc. 30: 34; 31: 10; 32: 26, 32, 36; 34: 2, 22–24; 36: 2, 4; 37: 1, 11) mogła być częścią naczyń dwustożkowych lub garnków.

Dość rzadko rejestrowano amfory. Pewnym znaleziskiem tej formy naczyń jest miniaturowa amfora z uszkami i wyodrębnioną stopką (Ryc. 34: 27). Zapewne okaz bez zachowanych uszek (Ryc. 35: 6) również należy wiązać z tą formą. Pozostałościami dużych rozmiarów amfor jest zapewne część dużych uch (Ryc. 29: 21, 22; 33: 9; 34: 21; 35: 11). Jakaś część wylewów małych naczyń zaopatrzone w uszka (Ryc. 34: 19; 36: 22) lub guzki pod krawędzią wylewu (Ryc. 29: 4–7; 30: 2), odkrytych w kontekście KM, może należeć do zespołów starszej fazy KL.

Część naczyń kultury malickiej na stanowisku 2 w Zagórze posiada partie przykrawędne przypominające tzw. wydętą szyjkę (Ryc. 32: 15; 33:10).

Do typowych form KM należą wanienki. Trudno jest jednak jednoznacznie przyporządkować do nich konkretne fragmenty naczyń w analizowanym zbiorze.

Obecność wykonanych techniką klucia motywów meandra, charakterystycznych dla grupy samborzecko-opatowskiej (Kaczanowska 1990, 84–87; Kaczanowska, Kozłowski 2006, 25–27) oraz naczyń z wydętą szyjką pozwala datować omawiany zbiór ceramiki kultury malickiej na fazę Ia (wczesną) tej kultury, podobnie jak zbiór ceramiki ze stanowiska 20 w Rzeszowie (Kadrow 1990c, 99–102; Kadrow 1996, ryc. 15). Wspomniane elementy, tj. ornament meandra oraz „wydęte” szyjki notowane są ostatnio także na innych stanowiskach kultury malickiej, np. na stanowisku 17 w Brzeziu (Czekaj-Zastawny *et al.* 2002, 28–34, ryc. 9a–b, 10c; Czekaj-Zastawny *et al.* 2007, ryc. 8: 3) i na stanowisku 11 w Targowisku (Górski *et al.* 2006, 564–567, 11:4; Czekaj-Zastawny *et al.* 2004, ryc. 72–81, 10: 3; Czekaj-Zastawny *et al.* 2007, ryc. 8: 1, 2; Grabowska, Zastawny 2014, ryc. 15: a, e, f, i). Motyw meandra, wśród wielu innych, wykonany techniką nakłuc jest typowy dla fazy IVa kultury ceramiki wstęgowej klutej w Czechach (Zápotocká 2007, 209). Współwystępowanie tego rodzaju zdobnictwa wraz z techniką zdobniczą „tremolo”, typową dla kultury ceramiki wstęgowej klutej (Kaczanowska 1996, 23, tabl. IX: 20–24), w zespołach kultury malickiej (Kaczanowska 1996, tabl. I: 2, 5; Czerniak *et al.* 2007, ryc. 6), wzmacnia nasze przekonanie o dość silnych związkach kultury malickiej z kulturą ceramiki wstęgowej klutej. Motywy krokwiowe (kątowe), tak charakterystyczne dla klasycznej fazy kultury malickiej, zostały ostatnio odkryte na stanowisku Polgár-Csöszhalom (Raczky *et al.* 2007, ryc. 5: 1) nad Cisą na Wielkiej Nizinie Węgierskiej. Znajdują się one tam w kontekście I fazy osady otwartej, współczesnej fazie I kultury lendzielskiej i jej grupie Aszod (Raczky *et al.* 2007, 65, ryc. 10; Sebők 2007, 111–113). Obecność tego rodzaju motywów oraz technika ich wykonania przy

użyciu cztero-, a nawet pięcioletniego stempla uważana była do tej pory za dowód na nieco późniejszą pozycję klasycznej fazy omawianej kultury w stosunku do grupy samborzecko-opatowskiej (Kaczanowska 1996, 23; Kadrow, Zakościelna 2000, 197–200, ryc. 7).

Z najwcześniejszym datowaniem ceramiki kultury malickiej, odkrytej na omawianym stanowisku, korespondują konstrukcje budowlane, które mają bliskie odpowiedniki tylko we wczesnej (I) fazie kultury lendzielskiej (Pažinová 2009, 27–29, ryc. 2). Trzy takie domy odkryto w Svodinie (Němejcová-Pavůvková 1986, ryc. 1, 3; Pavúk 2003, ryc. 5: 1, 2) i jeden w miejscowości Bučany (Bujna, Romsauer 1986, ryc. 2).

Ślady najstarszej kultury malickiej (faza Ia) stwierdzono dotychczas tylko w okolicach Rzeszowa (Rzeszów, stanowisko 20) i na lessach wielicko-bocheńskich (stanowiska: Brzezie 17; Targowisko 11 i Zagórze 2). Być może znajdują się one także na Wyżynie Sandomiersko-Opatowskiej (por. Michalak-Ścibior 1996), chociaż bardziej prawdopodobna jest obecność w tym regionie materiałów grupy samborzecko-opatowskiej o lokalnym obliczu z pewnymi malickimi nawiązaniem. Nie ma ich na innych obszarach występowania tej kultury, np. na Górnym Śląsku (Kurgan-Przybylska 2005; 2007), na Śląsku Opawskim (Janák 1991), na Lubelszczyźnie (Zakościelna, Gurba 1997) lub w zachodniej części Ukrainy (Tkachuk 2007).

Należy w tym miejscu jednak przypomnieć, że tak wczesne datowanie początków kultury malickiej pozostaje w sprzeczności z klasycznym modelem chronologii ceramiki zdobionej ornamentem nakłuwany w Europie Środkowej (Zápotocká 1970). W tamtym czasie nie były jednak znane ewidentnie wczesne elementy ceramiki tej kultury w postaci wspomnianego motywu meandra, czy też „wydętych szyjek” (por. np. Kamińska 1973).

Decydujące znaczenie dla identyfikacji niecharakterystycznej ceramiki kultury malickiej ma jej analiza technologiczna. Tylko dla tej kultury charakterystyczne jest angobowanie powierzchni delikatnych naczyń, która w wyniku działania procesów erozji „odchodzi” od ich ścianek. Dla określenia chronologii wewnętrznej fazy klasycznej, tj. jej podziału na trzy podfazy, największe znaczenie ma analiza wątków i technik zdobniczych oraz w mniejszej mierze analiza form ceramiki. Ze względu na miejscowe korzenie kultury malickiej, jej lokalny koloryt i niemożność wtłoczenia jej w tzw. „cykl lendzielsko-polgarski”, próby odniesień jej form ceramicznych, zdobnictwa i technologii do szeroko pojętego kręgu kultur naddunajskich są mało efektywne, by nie powiedzieć mylące (por. np. Chmielewski 2008). Lepsze rezultaty dają analizy zmierzające do rekonstrukcji

wewnętrzny rytm rozwojowy (Kamieńska 1973), czytelnego na obecnym etapie badań w okolicach Rzeszowa (por. Kadrow 1996).

Oprócz materiałów osadowych kultury malickiej na omawianym stanowisku odkryto jeden grób tej kultury (por. Chmielewski *et al.* 2006, ryc. 6–8; Kadrow *et al.* 2009, 229, 230, ryc. 59, 60). Odkryto w nim misę na pustej nóżce i szerokootworowy pucharek z karbowaną krawędzią wylewu oraz z poziomymi rzędami odcisków paznokcia pod krawędzią wylewu i na załamie brzuśca (Kadrow *et al.* 2009, ryc. 60: 1, 2).

E. CERAMIKA KL – TECHNOLOGIA

Ceramika „grubej roboty” grupy KL wytwarzana była z masy ceramicznej grupy F oraz D, podczas gdy znacznie mniej liczna delikatna ceramika wytwarzana była z gliny grupy technologicznej A i B (por. Kadrow 1990a; 1990b).

W starszej, pleszowskiej fazie rozwoju KL udział ceramiki delikatnej jest dość wyraźny. Jest ona reprezentowana przez małe amfory i pucharki oraz naczynia na pustej nóżce. Część z nich była na innych stanowiskach zdobiona ornamentem malowanym czerwoną i białą farbą. Na omawianym stanowisku nie zanotowano tak zdobionej ceramiki. W fazie późnej, modlnickiej KL podział na ceramikę delikatną i „grubej roboty” zanika wraz z prawie całkowitym zanikiem wspomnianych już małych amforek i pucharków.

F. CERAMIKA KL – STYLITYKA

KL charakteryzuje się dość szeroką gamą form ceramiki. Bardzo liczne są misy (często będące górnymi częściami naczyń na pustych nóżkach; Ryc. 38: 3, 12; 39: 5; 41: 9; 43: 14; 45: 1; 46: 9, 10; 47: 6, 7; 49: 16). Niekiedy puste nóżki są wyraźnie niższe (Ryc. 39: 10). Górne części mis mają szeroko rozchylone ścianki (Ryc. 38: 13, 14; 40: 1; 41: 13; 11; 48: 1; 51: 1, 4), często podkreślone jeszcze szerszym wychyleniem krawędzi wylewów (Ryc. 40: 18; 41: 15; 42: 3; 45: 3; 48: 23; 50: 1, 11; 52: 4, 6). Niekiedy szeroko rozchylone ścianki są nieco łukowato wypukłe na zewnątrz (Ryc. 40: 15; 43: 2; 44: 3; 46: 1; 47: 5; 49: 13; 50: 10). Inną formą mis (często na nóżkach) są okazy profilowane z wyraźnie zaznaczonym załomem brzuśca (Ryc. 38: 4; 39: 9; 40: 17, 19; 41: 8, 10, 11; 42: 110; 43: 1, 6; 44: 19; 47: 2, 11, 11; 48: 7; 51: 2, 6; 52: 1) albo z zaznaczonym przejściem w szybkę mocno wychyloną na zewnątrz (Ryc. 42: 3; 43: 24; 44: 3, 4; 45: 3, 19; 48: 119, 21; 49: 12, 13; 50: 1, 3, 11; 51: 5, 7; 52: 4, 6).

Zbliżone kształtem do mis są pokrywki naczyń (często narysowanych do góry nogami; Ryc. 39: 2; 42: 2; 46: 11, 13; 47: 8).

Dość często spotykane są amfory z uszkami lub guzkami przy krawędzi wylewu (Ryc. 38: 5; 39: 17; 40: 8, 10, 12; 42: 16; 43: 12, 17; 44: 1, 8, 14, 18; 45: 12; 46: 12; 47: 13, 16; 48: 12, 20; 49: 4, 5, 8, 10, 11) oraz małe bezuche amfory (Ryc. 39: 15; 44: 10; 45: 2, 15; 48: 15; 50: 4).

Duże amfory (?) o baniastych brzuścach to kolejny typ naczyń KL spotykanych na stanowisku 2 w Zagórzcu (Ryc. 39: 3, 20, 21; 43: 22; 45: 4, 20; 46: 15; 48: 3, 6; 49: 3). Czasami mają one różnego typu guzki na ich największych wyđętościach brzuśców (Ryc. 48: 14; 50: 13) lub na wylewach (Ryc. 46: 7; 47: 3). Trudno jest w rozdrobnionym materiale ceramicznym odróżnić fragmenty dużych amfor od garnków, które zwykle posiadały łagodniejszą profilację (Ryc. 39: 19; 40: 2, 4, 6; 41: 14; 42: 13; 43: 22, 23; 44: 2, 7; 45: 7, 16, 17; 48: 8, 17; 49: 7; 50: 1, 5, 6, 14).

Inne formy naczyń spotykane są znacznie rzadziej od wyżej wymienionych. Należą do nich ostro profilowane wazy (Ryc. 39: 1), wazy o łagodniejszej profilacji (Ryc. 38: 1; 50: 15; 18). Do bardzo rzadkiej kategorii pozanaczyniowych znalezisk ceramicznych należy ponadto pojedyncza łyżka (Ryc. 47: 9).

Odrębne miejsce zajmuje technologiczna ceramika do warzenia soli (Ryc. 39: 11; 43: 7, 15, 19; 45: 14; 49: 14). Jest ona krucha i wykonana z gliny z dużą domieszką piasku.

Zdobnictwo naczyń KL składa się wyłącznie z elementów plastycznych. Np. misy zdobione są niekiedy owalnymi guzkami na załamie brzuśca (Ryc., 40: 17; 45: 16, 17; 47: 10, 11; 50: 8, 15). Niekiedy są one zdwojone (Ryc. 41: 10; 50: 12) lub potrójone (Ryc. 47: 4). Czasem guzki ułożone na załomach brzuśców mis profilowanych mają języczkowatą formę, kształtem przypominają trójkąt i są wyniesione ku górze (Ryc. 42: 12; 43: 6; 44: 19) lub do dołu (Ryc. 42: 15), niekiedy są zdwojone (Ryc. 43: 18). Tego typu guzki występują też poniżej krawędzi wylewu (Ryc. 39: 1; 40: 3; 42: 15; 51: 7; 52: 3). Innym razem małe okrągłe guzki rozlokowane są także na brzuścu (Ryc. 38: 1, 8; 44: 5; 48: 25; 49: 2; 50: 2, 14). Skierowane ku dołowi guzki mogą przyjąć formę walcowatą (Ryc. 47: 12).

Duże amfory i naczynia garnkowate zdobione są przy krawędziach wylewów małymi (Ryc. 38: 1, 8; 44: 5; 48: 25; 49: 2; 50: 2, 14) lub stożkowatymi guzkami (Ryc. 38: 2, 7; 41: 14; 42: 4, 16; 43: 20; 44: 10; 47: 13; 48: 8; 49: 17), a na brzuścach owalnymi guzkami o spłaszczonych wierzchołkach (Ryc. 38: 8; 40: 11; 43: 11; 44: 15; 45: 7, 8, 21; 49: 19; 50: 13). Amfory posiadają ponadto różnego typu ucha. Są to ucha przekłute pionowo lub wałeczkowate ucha dużych rozmiarów przekłute poziomo (Ryc. 41: 4; 44: 8) albo pionowo (Ryc. 39: 7; 45: 11; 47: 14). Te ostatnie mają na wierzchniej stronie różkowate

zakończenie skierowane ku górze. Część uch przypomina ucha kolankowate. Na jednej ze ścianek naczyń zanotowano trzy małe stożkowate guzki ułożone w trójkąt (Ryc. 48: 10).

Formy naczyń i zdobnictwo, które można by przypisać starszej (pleszowskiej) fazie KL są bardzo nieliczne. Należą do nich fragmenty małych, cienkościennych, bezuchych amfor wykonanych z gliny grupy ceramicznej A lub B.

Całkowicie brakuje w tym ogromnym zbiorze ceramiki zdobionej malowaniem. Nie można tego uznać za przypadek. Do starszej (pleszowskiej) fazy można zaliczyć ponadto zdobnictwo plastyczne w postaci trzech zgrupowanych w trójkąt guzków stożkowatych (Ryc. 48: 10). Starsza faza nawiązuje do zachodniosłowackiej grupy Pečenady kultury lendzielskiej (Lengyel II – por. Pavuk 2007, 23, ryc. 8).

Pozostałe formy naczyń (zdecydowana większość mis stożkowatych oraz słabo i silnie profilowanych, a także duże amfory, naczynia garnkowate, wazy itd.) i zdobnictwa (większość typów guzków oraz uch) można łączyć przede wszystkim z późną (modlnicką) fazą KL (Kaczanowska 2006, 38–45), którą synchronizować można z grupą Brodzany (Lengyel III – por. Pavuk 2007, 23, ryc. 8).

W opinii najwybitniejszego znawcy KL profesora Juraja Pavuka ze Słowacji na terenie Małopolski jedynie grupy pleszowska i modlnicka (nazywana ostatnio też pleszowsko-modlnicką) jest lokalną grupą KL (por. Pavuk 2007, 19–23, ryc. 6). Według tego badacza wcześniejszy etap tej grupy (pleszowski) jest współczesny fazie Lengyel III (Morawany w południowo-zachodniej Słowacji, Somodor w Panonii). W tym samym czasie we wschodniej Słowacji rozwijały się ugrupowania etapu Oborín, na Morawach III faza morawskiej kultury ceramiki malowanej (etap Střelice-Sklep i Cidružice), a w Dolnej Austrii etap Michelstetten. Faza młodsza grupy pleszowsko-modlnickiej (modlnicka) rozwijała się współcześnie z fazą Lengyel IV (zespoły typu Nitra w południowo-zachodniej Słowacji i Zalaszentbalázs w Panonii) oraz współcześnie z kulturą tiszapolgarską we wschodniej Słowacji i na Wielkiej Nizinie Węgierskiej oraz w Siedmiogrodzie (Pavuk 2007, 23–25, ryc. 8). W opinii Małgorzaty Kaczanowskiej starszy etap omawianej grupy (czyli pleszewski) należy synchronizować z Lengyelem II (grupa Pečenady – por. Kaczanowska 2006, 37), a nie dopiero z fazą Lengyel III. Dokładniejsze rozważania na temat synchronizacji młodszego etapu (modlnickiego) utrudnia brak opracowania i publikacji bogatych materiałów z eponimicznego stanowiska w Modlnicy (por. Kaczanowska 2006, 37).

W związku z takim statusem grupy modlnickiej kultury lendzielskiej przy ustalaniu jej chronologii i podziałów wewnętrznych konieczne jest odwołanie się do ustaleń badaczy ze Słowacji i Węgier, na terenach których udokumentowana jest pełna sekwencja rozwoju omawianej kultury.

Zasięg grupy modlnickiej KL ogranicza się do zachodniej części Małopolski. Na wschodzie jej osadnictwo sięgało do Nidy, a na południu obejmowało lessy wielkie i bocheńskie. Na zachodzie zasięg grupy modlnickiej KL opiera się na biegu rzeki Prądnik, a na północy sięga pogranicza górnego i środkowego biegu rzeki Dłubni i Szreniawy (por. Kaczanowska 2006, 37, ryc. 1).

Chronologia absolutna grupy pleszowsko-modlnickiej KL jest utrudniona ze względu na niedostatek dat radiowęglowych. Badania paleobotaniczne w Pleszowie i datowanie pozyskanych stamtąd profili pyłkowych pozwala tylko na określenie, że początki etapu pleszowskiego muszą być starsze od 4415 BC (Kaczanowska 2006, 51, 52). Koniec grupy pleszowsko-modlnickiej, synchronizowany z rozwojem kultury tiszapolgarskiej, musi więc przypadać na przełom V i IV tys. p.n.e. (Kaczanowska 2006, 52).

Datowanie radiowęglowe zespołów grupy wyciąsko-złotnickiej ze stanowiska 5 w Modlnicy na okres 4235–4071 BC, które są młodsze od grupy pleszowsko-modlnickiej KL (Grabowska, Zastawny 2011, 129–132, ryc. 31, 32) pośrednio wskazuje, że schyłek tej drugiej powinien przypadać na początek tej pierwszej.

KL w swej starszej pleszowskiej fazie jest zachodnio-małopolskim odpowiednikiem klasycznej i późnoklasycznej fazy KM, dominującej na pozostałych obszarach Małopolski i części Górnego Śląska (Kadrow 2006, ryc. 1). Natomiast w swej młodszej, modlnickiej fazie jest ona chronologicznym odpowiednikiem kultury lubelsko-wołyńskiej i kultury malickiej w fazie rzeszowskiej (por. Kadrow, Zakościelna 2000, 244–255, ryc. 45).

Specyfiką ceramiki KL ze stanowiska 2 w Zagórzcu jest jej stosunkowo małe zróżnicowanie typologiczne i technologiczne. Jest to tym bardziej uderzające, że rozpatrywany zbiór ceramiki jest prawdopodobnie najliczniejszy z dotychczas odkrytych. Stylistyczno-typologiczna i technologiczna monotonia śladów osadnictwa KL w Zagórzcu powoduje, że tylko z wieloma zastrzeżeniami stać się one mogą podstawą subtelniejszych analiz chronologicznych czy też taksonomicznych.

G. GRUPA WYCIĄŻE-ZŁOTNIKI

Znana jest dotychczas ze stanowiska 2 w Zagórzcu z jednego grobu (obiekt nr 494 – jama grobowa 84 + 4 dołki posłupowe {obiekty: 348, 351, 371, 381})

będące elementami zadaszania grobu; Ryc. 53) wyposażonego w siekierkę miedzianą i dwa fragmenty ceramiki (Chmielewski *et al.* 2006, 606; por. też uwagi na temat osadnictwa neolitycznego – Okoński 2004, 259–262). Grób ten usytuowany na arze 100/430 znajduje się na zachodnim skraju wschodniej części stanowiska. Ze względu na brak charakterystycznej ceramiki i fakt, że siekiery miedziane miały w tym czasie interkulturowy charakter, należy podaną przynależność kulturową tego grobu traktować jako przybliżoną.

Niestety, siekiera miedziana z omawianego grobu zaginęła w trakcie przekazywania jej do konserwacji.

■ 3. CHRONOLOGIA ABSOLUTNA OSADNICTWA NEOLITYCZNEGO

Próbki węgla drzewnego posłużyły do określenia ich wieku absolutnego w Laboratorium w Kijowie. Zamierzeniem ekip badawczych pracujących w Zagórzcu na stanowisku 2 było wydatowanie tego materiału organicznego zalegającego w obiektach KCWR. Próbkę selekcjonowano w trakcie prowadzenia terenowych, intensywnych badań ratowniczych na stanowisku o znacznym stopniu zniszczenia obiektów przynależnych tej kulturze i przemieszania znajdujących się w nich treści kulturowych. Z tego powodu otrzymane wyniki pomiarów odbiegają od oczekiwanych (Ryc. 54; Tabela 1). W trzech przypadkach (Ki-13415, Ki-13448 i Ki-13449 – Ryc. 55b) dane lokalizacyjne ograniczają się tylko do wskazania ara, z którego pobierano próbki.

Do analiz laboratoryjnych przekazano 11 próbek (Tabela 1). Pochodzą one z obiektów zlokalizowanych w różnych częściach stanowiska (Ryc. 55a, 55b). Najstarszy z pomiarów (Ki-13460 – 6264-6028 BC; Ryc. 54; Tabela 1) znacznie wyprzedza chronologię najstarszych, znanych zespołów KCWR. Trzeba więc łączyć go ze śladem naturalnych pożarów lasów lub z jakimś epizodem osadniczym ludności mezolitycznej (co mało prawdopodobne), który jednak nie zostawił śladów w postaci adekwatnych zabytków.

Trzy kolejne pomiary (Ki-13520, Ki-13426 i Ki-13461 – Ryc. 54, Tabela 1) można odnieść do dominujących na stanowisku śladów z fazy zofipolskiej KCWR, szczególnie ze starszego odcinka przedziału 5400–5050 BC. Podobną chronologię ma faza przednutowa w Gwoźdzczu (Czekaj-Zastawny *at al.* 2020, ryc. 17).

Trzy pomiary (Ki-13415, Ki-13454, Ki-13458 – Ryc. 54, Tabela 1) rysują przedział czasu 5050–4800 BC, który łączyć można z przełomem fazy nutowej i żelazowskiej KCWR (początek tego przedziału) oraz z wczesną fazą KM (koniec tego przedziału).

Oznaczenie Ki-13446 (4800–4550 BC; Ryc. 54; Tabela 1) w swoim starszym odcinku może również wiązać się z KM, a w nieco młodszym z fazą pleszowską KL.

Oznaczenie Ki-13464 (4000–3750 BC; Ryc. 54; Tabela 1) łączy się zapewne z fazą modlnicką KL.

Dwa ostatnie oznaczenia (Ki-13448, Ki-13449; Ryc. 54; Tabela 1) datują bliżej nieokreślone epizody osadnictwa z III tys. BC.

■ 4. CHARAKTERYSTYKA FORM, ROZMIARÓW, FUNKCJI I CHRONOLOGII OBIEKTÓW NIERUCHOMYCH KCWR, KM I KL

Do młodszej epoki kamienia zakwalifikowano w wyniku analiz źródłowych i kontekstualnych 1237 obiektów. Są to kolejno takie jednostki kulturowe jak: KCWR (867 obiektów), KM (281 obiektów), KL (62 obiekty) oraz obiekty grupy Wyciąże-Złotniki (6).

A. KCWR

1. Konstrukcje słupowe

W przypadku tej kultury mamy do czynienia z typowym dla niej charakterem zabudowy. Na stanowisku 2 w Zagórzcu zarejestrowano kompleksy obiektów interpretowane jako zagrody, w których skład wchodziły długie domy czytelne w postaci jam posłupowych ustawionych w pięciu rzędach, jamy budowlane czasami wykorzystywane wtórnie jako obiekty gospodarcze (Tabela 2).

Odkryto także zespół obiektów interpretowany jako jama gospodarcza z konstrukcją słupową (obiekt 3316; Tabela 3), a także zarejestrowano dużą liczbę obiektów o różnej funkcji, które nie zostały przyporządkowane konkretnym kompleksom (Tabela 4).

Wyróżniono szesnaście konstrukcji słupowych o różnym stopniu zachowania, zorientowanych na osi NW-SE o odchyleniu od linii północy między 9° a 24°. W przypadku tylko jednej konstrukcji można było precyzyjnie określić jej wymiary (obiekt 277) (Tabela 5).

2. Jamy posłupowe

W tej kategorii zarejestrowano łącznie 586 obiektów, w tym 109 znajdujących się poza wyróżnionymi konstrukcjami domowymi. Odnośnie konstrukcji słupowych można zaobserwować pewne prawidłowości charakterystyczne dla osadnictwa KCWR. Jamy posłupowe tworzące zewnętrzne, dłuższe ściany obiektu były płytsze i posiadały mniejszą średnicę niż trzy wewnętrzne rzędy słupów (obiekty: 717, 767, 2316, 3474). Prawidłowość ta jest szczególnie czytelna w zachodniej części stanowiska. Niewątpliwie wpływ na to miał stopień ekspozycji tej partii stanowiska na erozję, co przełożyło się na

stan zachowania różnych dołków posłupowych w chwili rejestracji.

Średnica słupów z rzędów zewnętrznych długich domów na stanowisku Zagórze 2 wynosiła od 18 do 31 cm, głębokość wahała się od 2 do 47 cm, a średnica słupów z rzędów wewnętrznych od 24 do 69 cm, głębokość zaś od 12 do 102 cm.

Kształt 82% jam posłupowych można określić jako owalny (np. obiekty: 4, 11, 30, 57, 73, 207, 301, 532, 698, 802, 1174, 2133, 3267, 3280, 3363, 3483, 3500, 3624), natomiast 18% jako kolisty (np. obiekty: 536, 537, 541, 548, 558, 585, 647, 810, 1348, 1488, 2108, 3029).

Profile w 94% określono jako nieckowate, pozostałe 6% to jamy słupowe o nieregularnym profilu. Kilka jam posłupowych posiada czytelne jamy przysłupowe (Ryc. 56). W przypadku pozostałych kilkunastu obiektów posłupowych ze względu na ich kształt, wymiary i lokalizację przyjmuje się podobną interpretację. Mają one kształt wydłużonego owalu, czasami prawie prostokąta. Zarejestrowane zostały w następujących konstrukcjach budowlanych: 2316, 2202 – 140×52 cm, 2203 – 146×65 cm, 2090 – 146×65 cm, konstrukcja 717: obiekt 726 – 132×60 cm, obiekt 727 – 137×76 cm, obiekt 728 – 163×70 cm, obiekt – 155×75 cm, obiekt 730 – 140×70 cm, konstrukcja 767: obiekt 711 – 132×60 cm, obiekt 709 – 138×63 cm, obiekt 781–124×42 cm).

Występuje też kategoria jam przysłupowych bez zachowanych jam posłupowych. Ich głębokość waha się od 14 do 64 cm, długość od 124 do 163 cm, szerokość od 42 do 76 cm. Przekrój pionowy tych obiektów w 97% jest nieckowaty, a w 3% nieregularny.

3. Jamy budowlane przydomowe (Tabela 6)

Jamy budowlane związane z domami (np. Ryc. 57) dzielą się pod względem kształtu na: 1. jamy owalne, odseparowane od siebie; 2. wydłużone, jednolite lub składające się z kilku połączonych ze sobą zagłębień; 3. pojedyncze, małe odizolowane; 4. owalne i wydłużone, usytuowane obok siebie. Ponadto, jeżeli chodzi o usytuowania względem domu, dzielą się na: 1. jamy z przodu domu; 2. jamy ciągnące się od przodu domu do dwóch trzecich jego długości; 3. jamy na całej długości domu; 4. przekraczające długość domu; 5. jamy z tyłu domu (Tabela 6; por. Czekań-Zastawny 2008, 55, 56).

Na stanowisku Zagórze 2 przeważały jamy owalne i owalne wydłużone (Ryc. 58) rozmieszczone wzdłuż całej długości konstrukcji. Wymiary poszczególnych obiektów nie wykazują żadnych prawidłowości. Miąższość rejestrowanych jam budowlanych waha się od 10 do 174 cm. Długość od 104 do 919 cm, szerokość od 58 do 417 cm.

Część fragmentarycznie zarejestrowanych konstrukcji słupowych domów nie posiada jam budowlanych. Wynika to prawdopodobnie ze stopnia ich zachowania, tzn. ich całkowitego zniszczenia.

Rowki konstrukcyjne (Tabela 7; Ryc. 59)

Rowki poza konstrukcjami domów słupowych: obiekt 145 (190×32 cm) i obiekt 3188 (200×60 cm).

4. Glinianki (Ryc. 60; 61)

Odkryto 3 glinianki w obrębie konstrukcji domowych (Tabela 8) oraz 19 glinianek poza tego typu konstrukcjami.

Obiekty te charakteryzują się nieregularnym, owalnym kształtem (Ryc. 60). Wymiary glinianek związanych z konstrukcjami słupowymi: długość od 166 do 320 cm; szerokość od 128 do 184 cm. Rzut pionowy tych obiektów był nieckowaty lub nieregularnie nieckowaty. Miąższość wahała się od 76 do 80 cm.

Glinianki występujące poza kompleksami domowymi (Ryc. 61) także charakteryzowały się owalnym kształtem (np. obiekty: 34, 1086, 2112, 2310, 2332, 3680; o wymiarach – długość: od 116 do 522 cm oraz szerokości od 84 do 372 cm). Rzut pionowy tych obiektów był nieckowaty, nieregularny lub nieregularnie nieckowaty. Miąższość wahała się od 36 do 166 cm.

5. Jamy gospodarcze

Trzy jamy gospodarcze powiązane z konstrukcjami słupowymi (domami). Obiekty na poziomie odkrycia mają kształt owalny, długość od 138 do 269 cm, szerokość od 132 do 208 cm. Profile były nieckowate i nieregularnie nieckowate. Miąższość wahała się od 59 do 89 cm (1. obiekt 297, 174×169 cm, miąższości 89 cm (dom 3244); 2. obiekt 307, 138×132 cm, miąższości 59 cm (dom 3244); 3. obiekt 3211, 269×208 cm, miąższości 82 cm (dom 3229)).

Pięć jam gospodarczych niepowiązanych: 1. obiekt 1433, 143×121 cm (o miąższości 114 cm); 2. obiekt 3107, 511×494 cm, (o miąższości 178 cm); 3. obiekt 3150, 350×285 cm (o miąższości 82 cm); 4. obiekt 3170, 193×173 cm (o miąższości 85 cm); 5. obiekt 3305, 123×117 cm (o miąższości 50 cm).

6. Paleniska

Wszystkie obiekty zakwalifikowane jako paleniska miały kształt owalny, długość od 70 do 181 cm, szerokość od 44 do 104 cm. Ich miąższość wahała się od 38 do 97 cm. Do palenisk zakwalifikowano obiekty nr 321, 586, 848, 851, 3187.

B. KM

Osadnictwo społeczności KM charakteryzowało się mniejszą intensywnością niż KCWR. Oczywistą konsekwencją tego faktu jest zatem znacznie mniejsza liczba zarejestrowanych obiektów. Wśród nich wydzielono kategorie identyczne jak w przypadku KCWR: konstrukcje słupowe i tworzące je jamy posłupowe, jamy budowlane, jamy gospodarcze, glinianki oraz jamy o nieokreślonej funkcji. Różnicą jest z jednej strony brak palenisk oraz rowków konstrukcyjnych, zaś z drugiej strony obecność grobu KM (Kadrow *et al.* 2009, 229, 230, ryc. 59; 60).

Na liczbę zachowanych obiektów wpływ ma również stan zachowania stanowiska, wynikający zarówno ze zniszczenia pozostałości starszych faz osadniczych przez osadnictwo z młodszych odcinków pradziejów, jak i z destrukcji obiektów spowodowanej czynnikami naturalnymi. Warto podkreślić są tu zwłaszcza te drugie. Obiekty KM koncentrują się w wyżej położonej części stanowiska, a więc w strefie podlegającej w poważnym stopniu erozji, spowodowanej zarówno czynnikami naturalnymi, jak i współczesną gospodarką rolną.

1. Konstrukcje słupowe

Odkryto relikty czterech konstrukcji związanych z osadnictwem społeczności KM. Są to pozostałości budynków mieszkalnych – obiekty: 800, 943, 997 i 3662. Zestawienie ilościowe obiektów tworzących poszczególne zagrody KM prezentuje umieszczona poniżej Tabela 9.

2. Jamy posłupowe (Tabela 10)

Najliczniejszą kategorią obiektów KM odkrytą podczas badań na omawianym stanowisku były jamy posłupowe. Wśród nich blisko 80% stanowiła pozostałość czterech konstrukcji słupowych. Uwagę zwraca duża rozpiętość rozmiarów tych obiektów. Ich średnica waha się pomiędzy ok. 10 a 100 cm. To zróżnicowanie związane jest z funkcją poszczególnych słupów, jaką pełniły one w konstrukcji budynku. Na przykład wyróżniające się większymi rozmiarami dołki posłupowe dzieliły wnętrza analizowanych domostw na dwie nierówne części: większą południową i mniejszą północną. Być może miało to dodatkowo związek z konstrukcją dachów.

Nieco trudniejsze dla interpretacji są jamy posłupowe odkryte w obrębie glinianek i jam o nieokreślonej funkcji. Słupy stanowiły zapewne najczęściej element konstrukcji zadaszenia, natomiast glinianki raczej takich konstrukcji nie posiadały. W związku z tym można przyjąć, że zidentyfikowane w ich obrębie jamy posłupowe są efektem krótkotrwałego wykorzystywania fragmentów glinianek w charakterze zadaszonych jam gospodarczych.

Kilka słów komentarza wymaga również kategoria jam posłupowych bez kontekstu. W ich przypadku można przypuszczać, że stanowią one pozostałość niemal całkowicie zniszczonych konstrukcji słupowych.

3. Glinianki (Tabela 11; Ryc. 62)

Glinianki należą do wyróżniających się obiektów KM z omawianego stanowiska. Decydują o tym ich znaczne wymiary. Równocześnie są one ważnym wskaźnikiem intensywności osadnictwa ludności KM.

Jamy gospodarcze (Tabela 12, Ryc. 63)

Ponadto odkryto 71 jam o nieokreślonej funkcji (Ryc. 64).

C. KL

W rezultacie badań przeprowadzonych na omawianym stanowisku zarejestrowano fragmenty ceramiki liczące blisko 51 tysięcy sztuk, co stanowi większość całego pozyskanego tu zbioru fragmentów ceramiki ze wszystkich neolitycznych faz osadniczych. Problem polega na tym, że zbiór ten pozyskano z pięciu zaledwie dużych glinianek, w obrębie których wydzielono dalsze 62 obiekty. Co więcej, jeden tylko obiekt 419 (Ryc. 65–67) dostarczył blisko 35 tysięcy fragmentów ceramiki. Jest to większość zbioru analizowanej fazy osadniczej i równocześnie około połowa całego zbioru ceramiki neolitycznej ze stanowiska.

Oceniając wedle ilości zarejestrowanego materiału ceramicznego, faza osadnicza związana z KL była okresem najintensywniejszego osadnictwa na omawianym stanowisku w okresie neolitu. Na dużą skalę tego procesu wskazują rozmiary ujawnionych glinianek. Równocześnie badania wykopaliskowe dostarczyły znikomej liczby innego rodzaju obiektów nieruchomych.

Podstawowe dane dotyczące poszczególnych kategorii obiektów analizowanej fazy osadniczej omawianego stanowiska prezentują poniższe zestawienia (Tabele 13–19).

Glinianka 419 (Tabele 14, 15; Ryc. 65–67)

Jamy o nieokreślonej funkcji w obiekcie 419 (Tabela 14).

Jamy gospodarcze w obiekcie 419 (Tabela 15)

Glinianka 1350 (Tabela 16)

Glinianka 1757 (Tabela 17)

Glinianka 2118 (Tabela 18)

Glinianka 2239 (Tabela 19)

Poza zwartymi kompleksami zarejestrowano 1 jamę posłupową i 7 jam o nieokreślonej funkcji łączonych z KL.

■ 5. ANALIZA PRZESTRZENNA ZASIEDLENIA STANOWISKA 2 W ZAGÓRZU (KCWR, KM, KL)

A. KCWR

Na planie stanowiska z zaznaczoną przynależnością kulturowo-chronologiczną obiektów (Kadrow 2015, ryc. 2) widać, że ślady osadnictwa neolitycznego skupiają się w partii środkowej i wschodniej stanowiska 2 w Zagórze. Są one bardziej czytelne w partii środkowej, ponieważ późniejsze osadnictwo pradziejowe nie było tam tak intensywne jak w części wschodniej, gdzie nałożyło się na relikty neolityczne i poważnie je zniszczyło.

Pozostałości zasiedlenia stanowiska przez ludność KCWR (Ryc. 68) rozciągają się mniej więcej w tych samych strefach co zsumowane razem ślady całego osadnictwa neolitycznego (Kadrow 2015, ryc. 2). W części środkowej stanowiska – o czym już wspomniano – relikty wczesoneolitycznego osadnictwa są bardziej czytelne, ponieważ nie są zakłócone śladami działalności i zamieszkiwania przez ludność późniejszych kultur – tak neolitycznych, jak i z epoki brązu oraz z epoki żelaza. W tej partii zarejestrowano kilka zarysów długich domów w postaci struktur przestrzennych złożonych z dołków postępowych i towarzyszących im długich jam. Są to m.in. domy (obiekty) oznaczone numerami 600, 717, 767 i 830 (Ryc. 69a).

Domy (obiekty) nr 2316 i 234 (Ryc. 69b) znajdują się w strefie o umiarkowanej intensywności późniejszych faz zasiedlenia, związanych głównie z ludnością KL oraz okresu lateńskiego.

Najbardziej narażone na niszczący wpływ późniejszych faz osadniczych są relikty domostw (obiekty) nr: 277, 1466, 3038, 3069, 3128, 3154, 3162, 3244, 3249, 3316, 3473 (Ryc. 69c) ze wschodniej części stanowiska ze względu na intensywne osadnictwo z późniejszych faz zasiedlenia: od KL aż po okres średniowiecza (Kadrow 2015, ryc. 2).

Najlepiej zachowane relikty długich domów (obiekty) nr 600 i 717 (Ryc. 69a) na omawianym stanowisku są podstawą do określenia wymiarów i cech konstrukcyjnych domostw ludności KCWR. Jak się okazuje, odpowiadają one uniwersalnemu modelowi długich domów poświadczonemu w badaniach różnych regionów Europy: od Francji (Coudart 1998), Holandii (Moddermann 1988), Niemiec (Lüning 1982), Czech (Pavlu et al. 1986), Słowacji (Pavúk 1994) po Małopolskę (Milisauskas 1986; Czekań-Zastawny 2008).

Dom (obiekt) nr 600 (Ryc. 70) posiadał wymiary ok. 23×7 m i był zorientowany według osi NNW-SSE. Niekompletny zestaw dołków postępowych umożliwia

jednak rekonstrukcję pięciu ich rzędów. W części NNW zachował się okazały rowek fundamentowy. Jamy postępowe miały głębokość nieprzekraczającą 15 cm. Miały one rzuty koliste lub owalne. Być może część słupów była podwójna. Prawdopodobnie jest to jednak ślad reperacji, czyli wymiany jednego słupa na drugi, nowy (Chmielewski *et al.* 2006, 599, 600, ryc. 1; Czekań-Zastawny 2008, ryc. 15:1).

Ciekawy układ tworzą dwa długie domy (obiekty 717 i 767), które posiadają wspólny ciąg jam budowlanych (Ryc. 71). Dzięki zarejestrowanej stratygrafii jeden z domów (obiekt 717) uznać należy za starszy. Jamy 714 i 720 (wchodzące w skład obiektu 717) zostały przecięte przez jamy 713 i 719 (związane z obiektem 767).

Zaobserwowano tu powtarzalny moduł kształtu i głębokości jam budowlanych usytuowanych wzdłuż ścian wspomnianych długich domów. Powtarzalna jest obecność w narożniku NW domostw rozległych, ale płytkich glinianek (miąższość obiektu 618 – 72 cm i obiektu 700 – 62 cm).

Zdecydowana większość ceramiki KCWR na opisywanym stanowisku należy do fazy zofińskiej (przednutowej). Starszy dom (obiekt 717) niewątpliwie związany jest z tym właśnie okresem zasiedlenia. Wydaje się więc, że dom młodszy (obiekt 767) powinien być związany z przełomem fazy nutowej i żelazowskiej (NIII/ŻI).

Przynajmniej 10 konstrukcji słupowych zarejestrowanych na omawianym stanowisku reprezentuje kategorię długiego domu, którego najlepiej zachowanym przykładem jest dom oznaczony jako obiekt 600 (Ryc. 70). Większość z nich nie zachowała się w całości (np. 767, 2316), a część z nich zachowała się tylko fragmentarycznie (np. 3154).

Wśród budowli KCWR zadokumentowano także zupełnie inne konstrukcje, reprezentowane przez obiekt 830 (Ryc. 72) i 2315. Pierwsza z tych budowli składa się z 4 jam budowlanych i z 16 dołków postępowych. Wyznaczają one zarys niewielkiej konstrukcji o wymiarach 5,8×5,0 m. Jest ona zorientowana wg osi NNW-SSE i dzieli się na dwie zbliżone wielkością części.

Budynek słupowy (obiekt 2315) posiada podobną orientację jak wyżej opisany, czyli NNW-SSE, ale ma mniejsze rozmiary, tj. 4,6×4,0 m. Składa się z dwóch jam budowlanych i z sześciu dołków postępowych.

Ślady konstrukcji słupowych KCWR występują na szerokiej przestrzeni od linii arów 520 na wschodzie (Ryc. 69c) do linii arów 190 na zachodzie (Ryc. 69a). Biegną one w pasie długości ok. 330 m i szerokości do 80 m wzdłuż osi zorientowanej NEE-SWW, od obiektu 1466 na zachodzie po obiekt 830 na wschodzie. Obszar występowania obiektów ziemnych KCWR jest

jeszcze większy. Na wschodzie sięgają one po linie arów 550, a na południowym wschodzie do linii wyznaczonej przez ary 40/470 – 60/540. Rozkład przestrzenny długich domów nie wykazuje wyraźnych skupień. Występowanie nieciągłości i przerw spowodowane jest zniszczeniami przez głęboko wcinające się w teren stanowiska drogi (Ryc. 69b), przecinające je z północy na południe w centralnej partii oraz w części zachodniej ze wschodu na zachód (Ryc. 68).

Interesująco przedstawia się obraz rozkładu przestrzennego ceramiki KCWR w relacji do rozprzestrzenienia obiektów ziemnych i konstrukcji budowlanych tej kultury (Kadrow 2018, ryc. 2, 4). Najwięcej materiału ceramicznego występuje w centralnej partii zasięgu osadnictwa KCWR na omawianym stanowisku. Koncentruje się on wokół budynków określanych jako obiekty 234, 2315, 2316 (Ryc. 69b) i w strefie obiektu 2066. Obszar ten był później ponownie zasiedlany przez ludność KL, a przede wszystkim przez populację okresu lateńskiego i rzymskiego.

Najlepiej zachowana zachodnia część osady KCWR dostarczyła wyraźnie mniejsze ilości materiału ceramicznego (Kadrow 2018, ryc. 4). Być może jest to związane z krótszym okresem użytkowania kilku domów zlokalizowanych w tej strefie i datowanych na fazę zofipolską.

We wschodniej części osady występuje najmniej liczna seria ceramiki. Zasiedlenie tej części osady w fazie zofipolskiej mogło mieć charakter bardziej epizodyczny i krótkotrwały niż w partii centralnej i zachodniej.

Największe rozmiary osada KCWR osiągnęła w fazie zofipolskiej. Prawie wszystkie domostwa KCWR zarejestrowane na omawianym stanowisku związane są z tą fazą zasiedlenia.

Z najmłodszym (przełom fazy nutowej i żelazowej) etapem osadnictwa KCWR na stanowisku 2 w Zagórzcu łączy się na pewno tylko jeden długi dom (obiekt 767; Ryc. 71). Zapewne jeszcze jedna lub dwie konstrukcje budowlane ze wschodniej części osady są związane z tą fazą. Świadczy o tym zbyt „gęste” rozlokowanie części domostw, co wyklucza (?) ich współczesność i przynależność tylko do fazy zofipolskiej. Ten typ wnioskowania pozostaje w zgodzie z wielokrotnie empirycznie potwierdzonym modelem zagospodarowania przestrzennego osad KCWR (por. Lüning 1982). Znaczny stopień zniszczenia osady KCWR w tej partii stanowiska (przez wielokrotnie ponawiane późniejsze fale osadnicze) uniemożliwia niestety precyzyjne wskazanie, które z zachowanych śladów długich domów należy łączyć z młodszym etapem zasiedlenia KCWR.

B. KM

Spektakularne wyniki przynosi przestrzenna analiza śladów osadnictwa KM z jej wczesnego etapu rozwojowego (Ryc. 73). Ujawnia ona istnienie nieznaną do tej pory formy budownictwa słupowego, charakterystycznego na terenach Polski tylko dla KM. Odkryto trzy dobrze zachowane domy (obiekty 800, 943 i 997; Ryc. 74a) w północno-zachodniej partii osady omawianej kultury oraz nieco zniszczony obiekt tego typu w partii północno-wschodniej na arze 130/510 – obiekt 3662 (Ryc. 74b). Relikty analogicznych budowli odkryto także na stanowiskach 11 (Górski *et al.* 2006, 566, ryc. 7, 8) oraz 14–15 w Targowisku (Czerniak *et al.* 2006a, 542, ryc. 10, 11) na trasie autostrady A4 kilka kilometrów na wschód od stanowiska 2 w Zagórzcu.

Obiekty słupowe KM reprezentują bardzo charakterystyczny i powtarzalny układ przestrzenny z pojedynczym rzędem słupów na obwodzie konstrukcji, wewnętrznym podziałem powierzchni i glinianką zlokalizowaną w sąsiedztwie NW narożnika domostwa.

Jeden z trzech domów (obiekt 800; Ryc. 75) tworzy 29 jam posłupowych, wyznaczających prostokąt o wymiarach 10,3×6,3 m. Jest on zorientowany wg osi NNW-SSE. Opisujący dom wyróżnia się regularnością kształtu. W ściankach N i S znajduje się po 7 jam posłupowych, a w ścianach W i E po 8 tego typu obiektów. Dodatkowo trzy wyróżniające się większymi rozmiarami dołki posłupowe dzielą wnętrze domu na dwie nierówne części: większą od strony S i mniejszą północną. W sąsiedztwie narożnika NW domu znajduje się owalna glinianka o maksymalnej miąższości 1,3 m. W dolnej partii wypełniska tej glinianki zaznaczają się dwa przegłębienia, pierwotnie użytkowane być może jako jamy śmietnikowe.

Bardzo zbliżony pod względem konstrukcyjnym do powyżej opisanego i zilustrowanego obiekt 800 (Ryc. 75) jest kolejny dom (obiekt 997; Ryc. 76). Tworzy go 36 jam posłupowych, wyznaczających prostokąt o wymiarach 13,5×6,0 m. Jest on zorientowany jak poprzednie domostwo wg osi NNW-SSE. Także i w tym przypadku zaznacza się podział wnętrza domu na dwie nierówne części. W sąsiedztwie narożnika NNW opisywanej konstrukcji budowlanej znajdują się dwie glinianki o miąższości wypełniska 1,16 i 1,15 m.

Nieco inaczej wygląda trzeci dom ze skupiska w północno-zachodniej części osady KM (obiekt 943; Ryc. 77). Nie został on przebadany w całości. Ogólne rozmiary tego domostwa, liczba dołków posłupowych, wewnętrzny podział i inne szczegóły upodabniają go bardzo do uprzednio opisanych i zilustrowanych obiektów 800 i 997 (Ryc. 75; 76). Analogiczne pod względem

rozmiarów i konstrukcji domy kultury malickiej odkryto na stanowiskach 11 i 14–15 w nieodległym Targowisku (Czerniak *et al.* 2007).

Niszczący wpływ późniejszych faz zasiedlenia stanowiska 2 w Zagórze spowodował, że czytelność kolejnego, czwartego zarejestrowanego tu domu słupowego obiekt 3662 (na arze 130/510; Ryc. 74b) nie jest tak dobra, jak wyżej opisanych.

Wszystkie domy słupowe KM odkryte w latach 2003–2004 w czasie badań ratowniczych na trasie autostrady A4 należą do unikatowych, nieznanych dotąd konstrukcji na terenach położonych na północ od łuku Karpat. Również na terenie Kotliny Karpackiej należą one do rzadkich osobliwości. Odkryto tam cztery podobnych rozmiarów i konstrukcji domy: trzy w Svodinie (Němejcová-Pavúková 1986, ryc. 1, 3; Pavúk 2003, ryc. 5: 1, 2) i jeden w miejscowości Bučany (Bujna, Romsauer 1986, ryc. 2). Ten typ domów jest charakterystyczny dla wczesnej (I) fazy KL (Pažinová 2009, 27–29, ryc. 2). Jest to o tyle istotne, że stylistyka odkrytej na stanowisku 2 w Zagórze ceramiki pozwala na datowanie osady KM na jej najstarszą fazę, tj. na fazę Ia, która ze względu na obecność motywu meandra, wykonywanego techniką nakłuc, i na obecność naczyń z wydętą szyjką powinna być datowana współcześnie z grupą samborzecko-opatowską (Kadrow 1990c), korelowaną właśnie z I fazą KL (Kaczanowska, Kozłowski 2006, 35).

Zaskakująco układają się relacje między rozkładem przestrzennym domów słupowych i obiektów ziemnych KM (Kadrow 2018, ryc. 5) oraz rozprzestrzenieniem ceramiki tejże kultury na omawianym stanowisku (Kadrow 2018, ryc. 6). Występuje w tym przypadku wyraźne i zdecydowane rozdzielanie strefy mieszkalnej od strefy intensywnego deponowania ceramiki. Wydaje się, że fakt ten należy tłumaczyć oddzieleniem strefy mieszkalnej od strefy konsumpcji i produkcji, którego nie obserwowaliśmy do tej pory na osadach KCWR.

Do znaczących odkryć związanych z KM na stanowisku 2 w Zagórze należy grób tej kultury (obiekt 3455 – por. Chmielewski *et al.* 2006, 603 ryc. 7–10; Kadrow *et al.* 2009, 229, 230, ryc. 59, 60), usytuowany na arze 130/500 w pobliżu czwartego domu słupowego – obiekt 3662 (Ryc. 74b).

C. KL

Obiektem, który dostarczył najliczniejszej serii charakterystycznego materiału ceramicznego KL, jest glinianka (obiekt 419) usytuowana we wschodniej partii stanowiska 2 w Zagórze na arze 110/460 (Ryc. 65–67, 79b). Z tej samej, wschodniej partii stanowiska pochodzą dwie inne duże glinianki (obiekty 1350 i 1757),

w których zalegał mniej charakterystyczny materiał zażytkowy. Podobnie było z dwiema innymi gliniankami (obiekty 2118 i 2239), umiejscowionymi w partii centralnej stanowiska (Ryc. 79a).

Cechą charakterystyczną osadnictwa KL na omawianym stanowisku jest całkowity brak jakichkolwiek śladów konstrukcji mieszkalnych. Większość bardzo licznego materiału ceramicznego KL, stanowiącego 2/3 całości materiałów neolitycznych, zdeponowana została w pięciu wymienionych wyżej gliniankach, a przede wszystkim w obiekcie 419. Pozostała, znacznie mniej liczna seria, zalegała w tak zwanej warstwie kulturowej w dużym rozproszeniu, głównie w centralnej i wschodniej części stanowiska 2 w Zagórze (Ryc. 78).

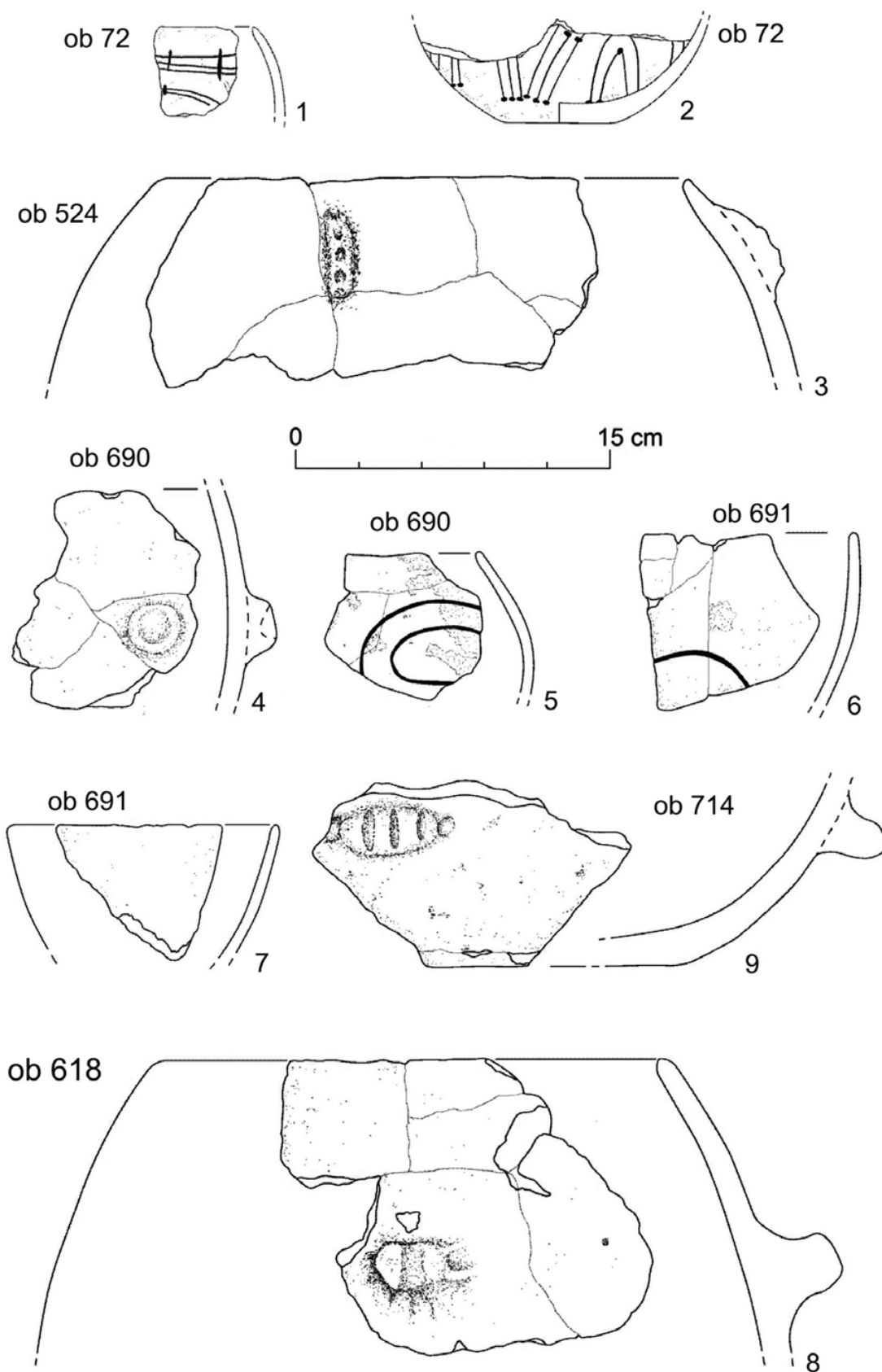
Niewątpliwie materiał zalegający we wspomnianych gliniankach nie jest związany z ich pierwotnym funkcjonowaniem i znalazł się tam w wyniku wtórnych (głównie naturalnych?) procesów podepozycyjnych. Pierwotnie musiał on być składnikiem strefy mieszkalnej osady KL. Niestety budownictwo ludności tej jednostki kulturowej jest całkowicie nieuchwytnie metodami archeologicznymi. Wiadomo tylko, że musiało się ono w sensie konstrukcyjnym drastycznie różnić od łatwego do zarejestrowania budownictwa KCWR w postaci tzw. długich domów oraz od budownictwa KM w postaci dwudzielnych konstrukcji słupowych o długości ok. 12 m.

Niestety inne rozkopane dotychczas osady KL również nie dostarczyły żadnych śladów konstrukcji budowlanych (por. np. Kaczanowska 2006, 50, 51). Jest to tym bardziej uderzające, że na centralnych obszarach tej kultury, w zachodniej części Kotliny Karpackiej notowane są liczne formy zróżnicowanego budownictwa słupowego (por. np. Pavúk 2003).

Ludność KL pod względem organizacji przestrzeni na swych osadach ani nie kontynuuje starszych miejscowych tradycji, ani nie nawiązuje do współczesnych jej trendów w tym zakresie charakterystycznych dla populacji lendzielskich w Kotlinie Karpackiej. Charakteryzuje ją ogromna przewaga materiału ruchomego nad skromną liczbą obiektów ziemnych (Ryc. 2; 3), co tak żywo kontrastuje z KCWR i KM.

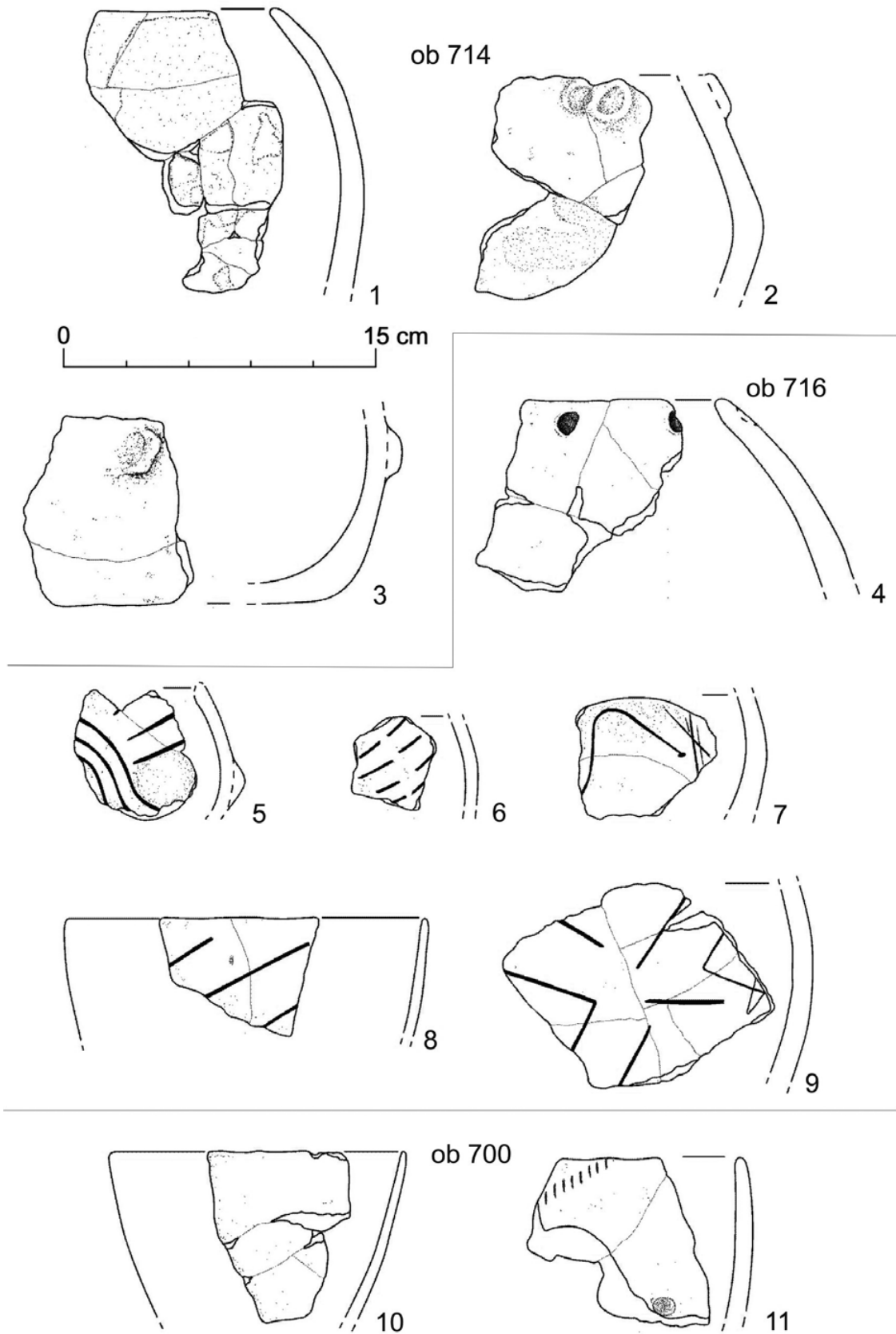
D. GRUPA WYCIĄŻE-ZŁOTNIKI (Ryc. 53)

Ludność grupy Wyciąże-Złotniki pozostawiła po sobie najskromniejsze ślady ze wszystkich społeczności zasiedlających w młodszej epoce kamienia obszar stanowiska 2 w Zagórze. Jest to jeden grób (obiekt 494) usytuowany na arze 100/430 na zachodnim skraju wschodniej części stanowiska, składający się z 5 obiektów (jamy grobowej – obiekt 84 i towarzyszącym jej dołków posłupowych – obiekty 348, 351, 371, 381).

Ryc. 4. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

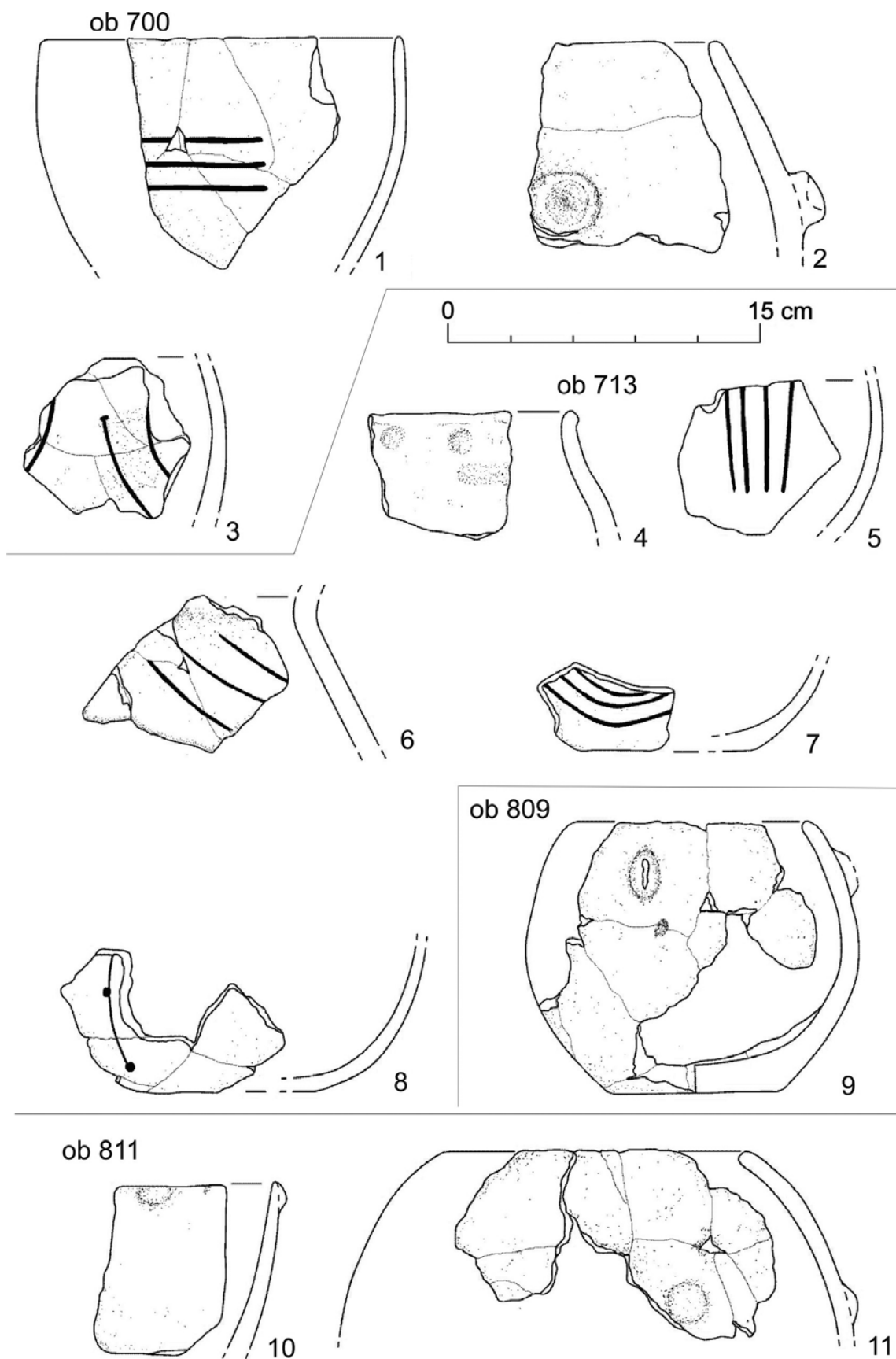
Fig. 4. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

Ryc. 5. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

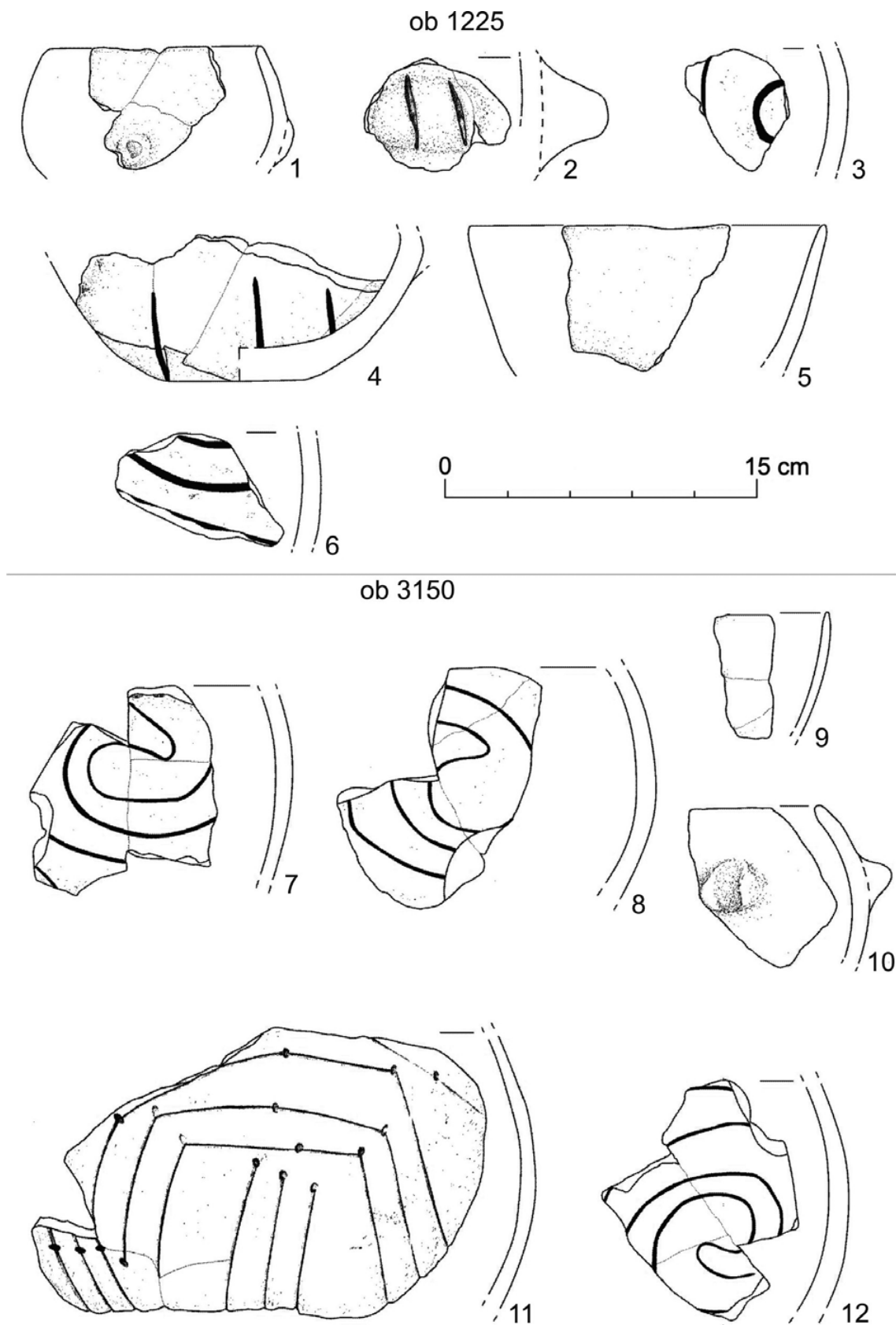
Fig. 5. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

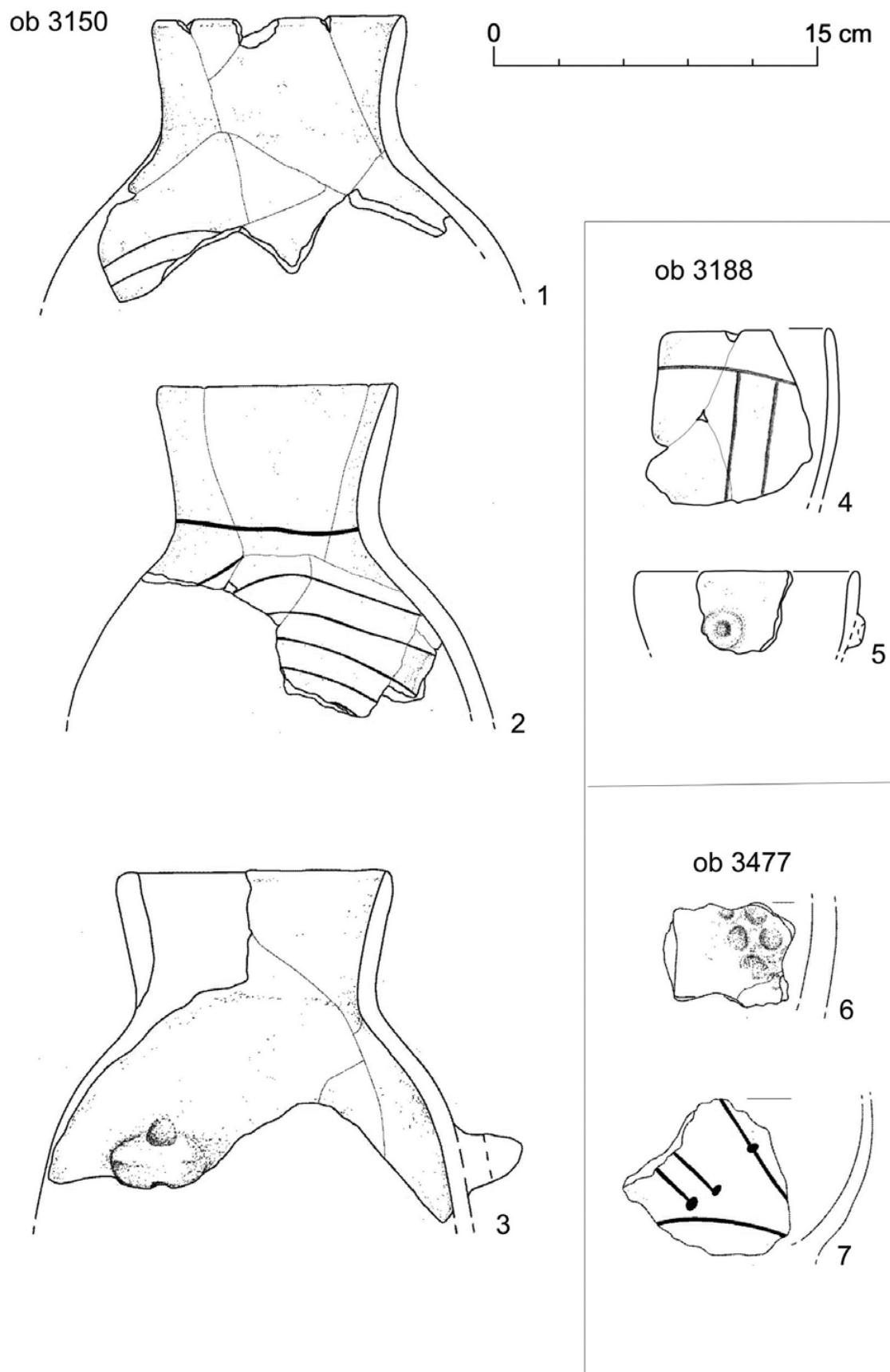
Ryc. 6. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 6. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

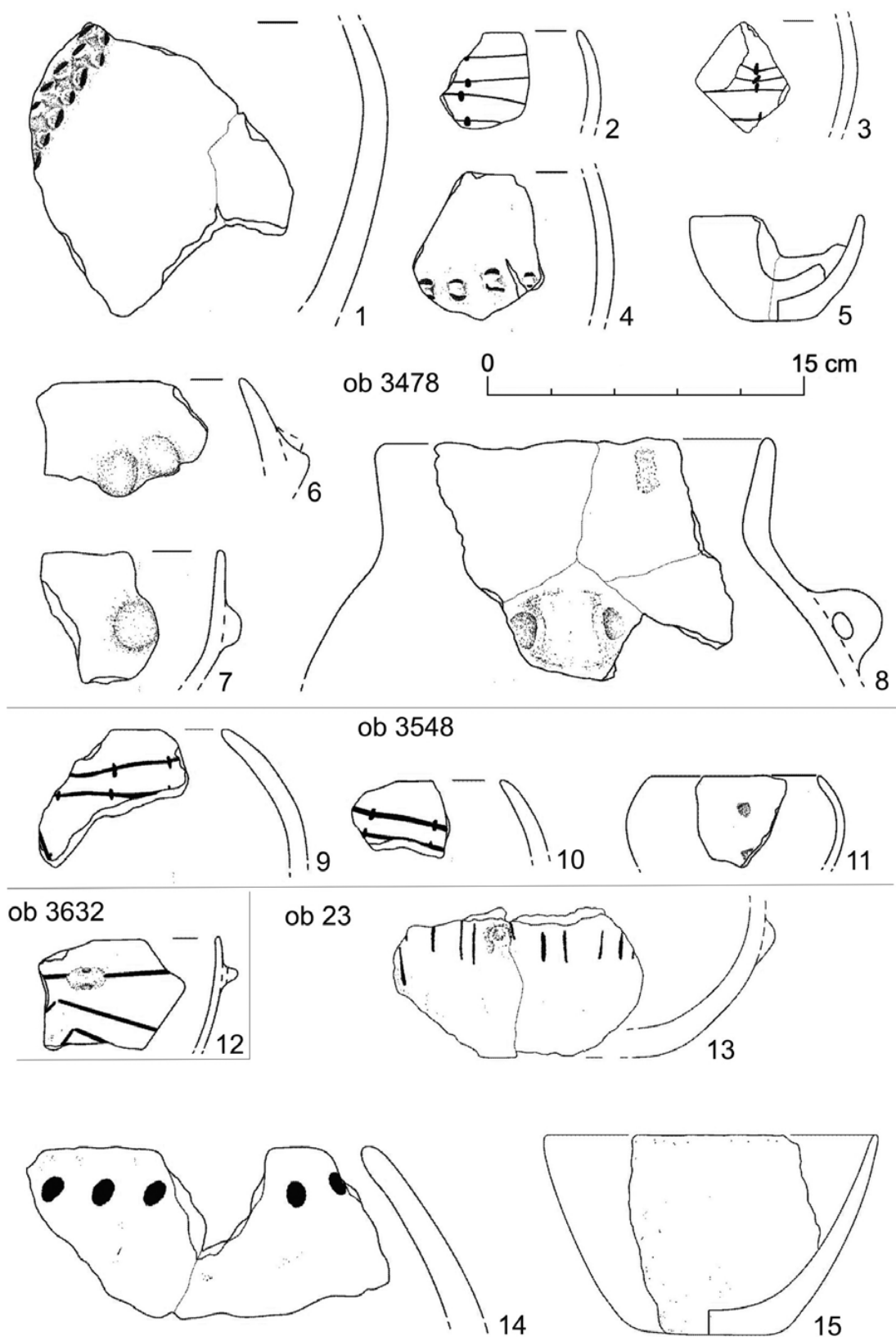
Ryc. 7. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 7. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

Ryc. 8. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

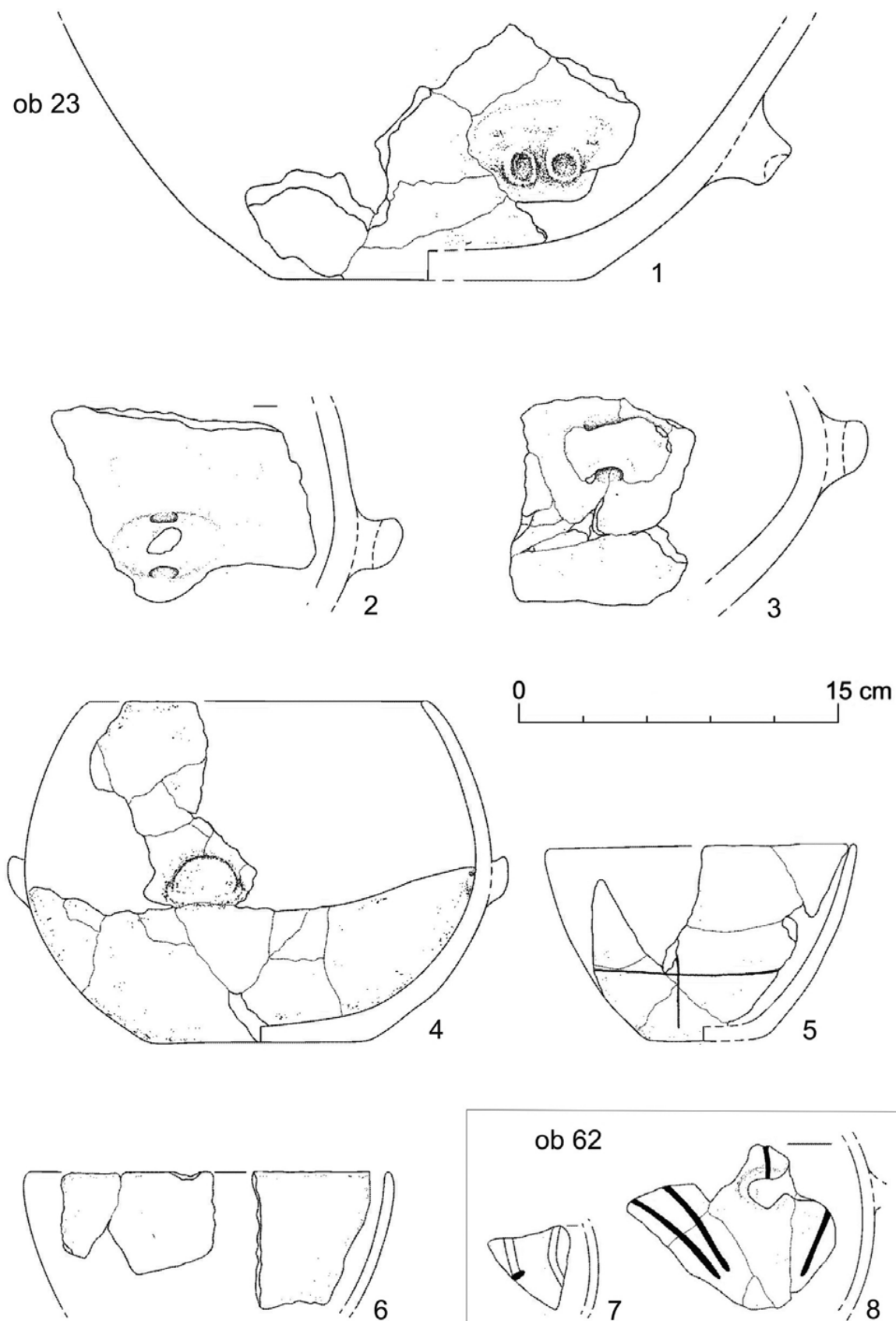
Fig. 8. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

Ryc. 9. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

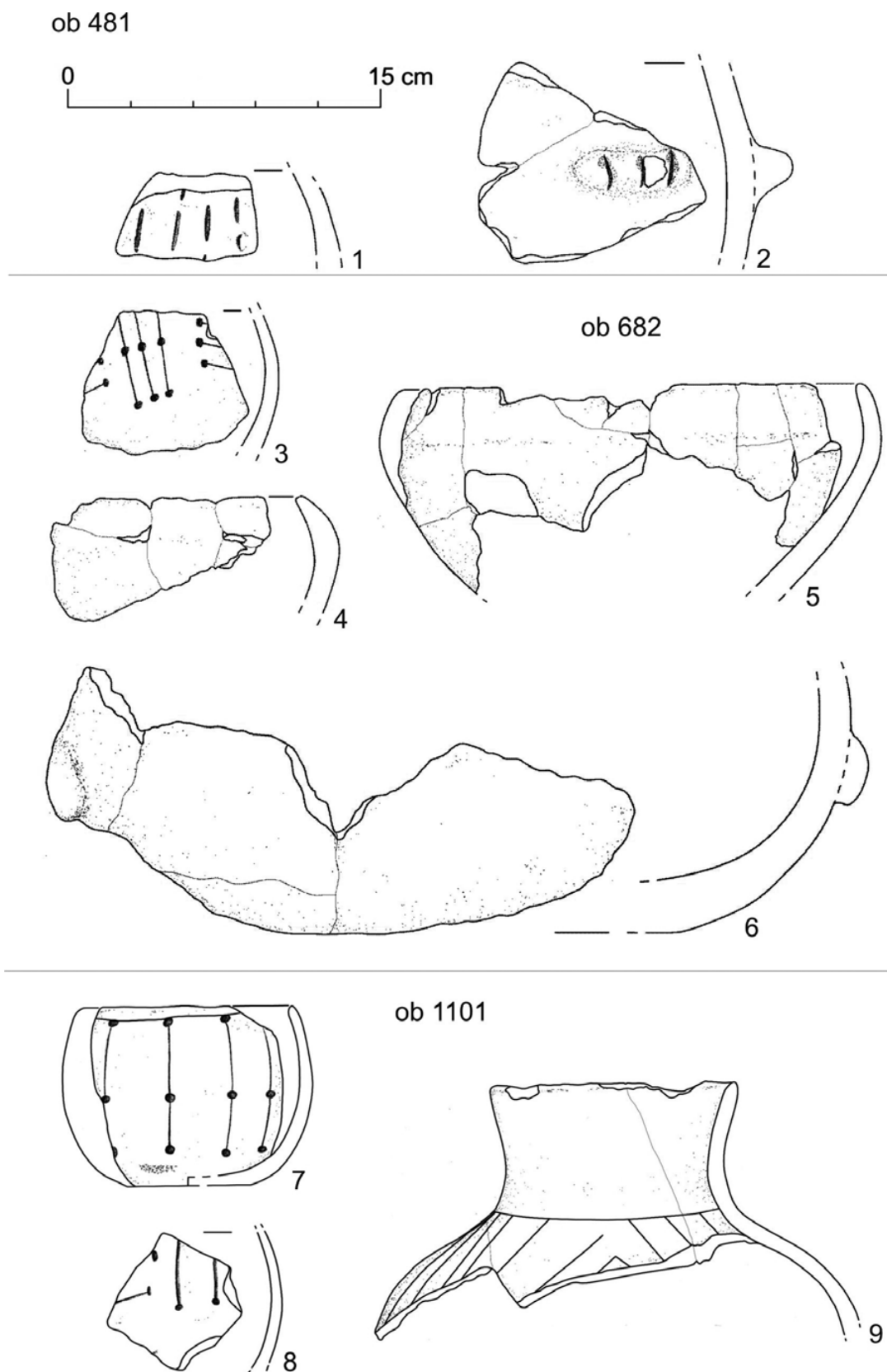
Fig. 9. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

Ryc. 10. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

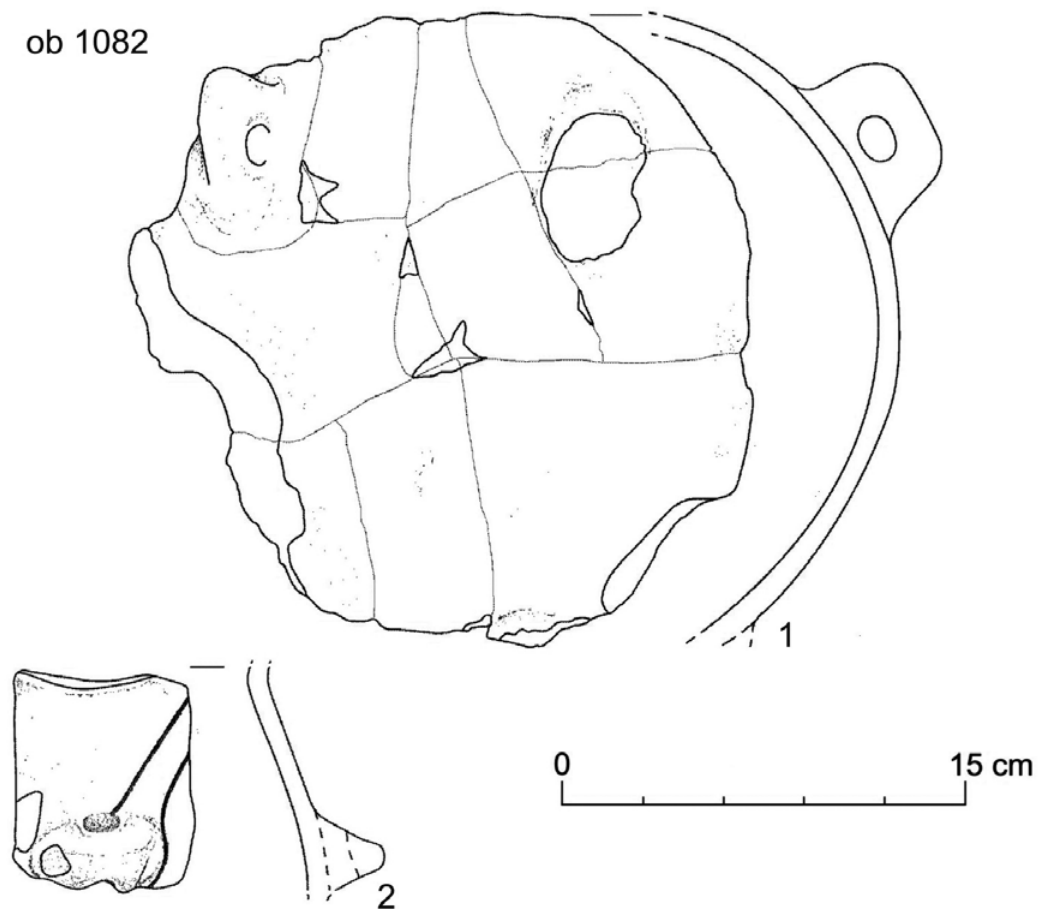
Fig. 10. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

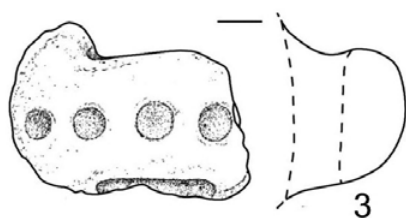
Ryc. 11. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 11. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

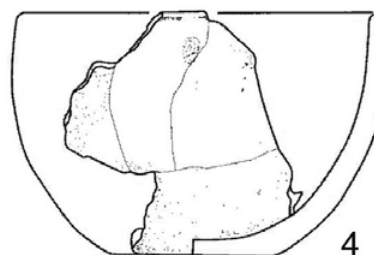
ob 1082

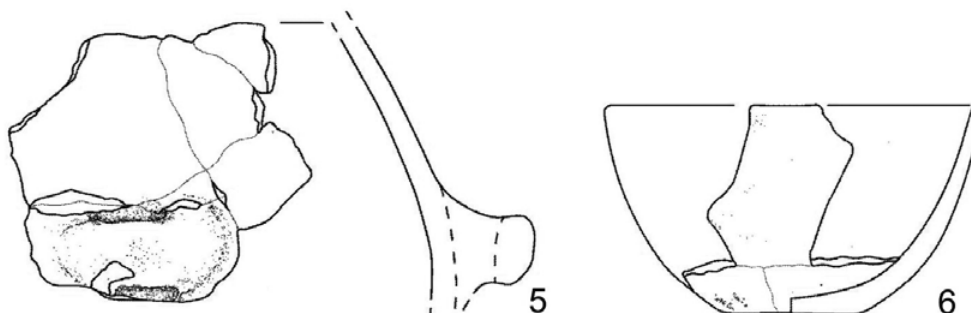
ob 1112

ob 1194

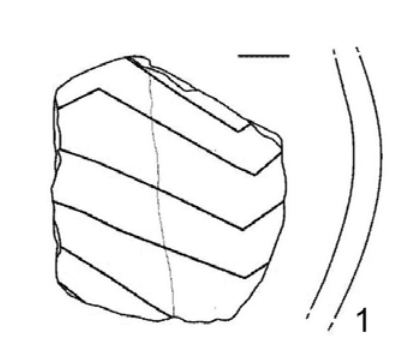
ob 1195

Ryc. 12. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

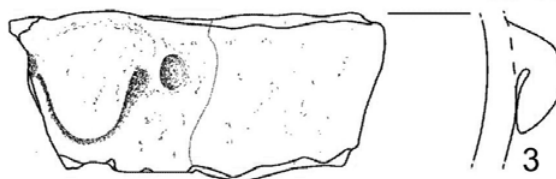
Fig. 12. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

ob 1292

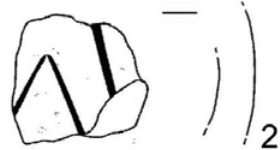

0 15 cm

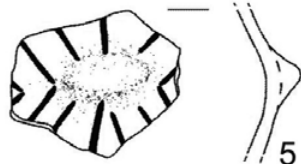
ob 1344

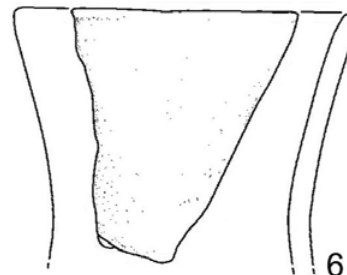
3

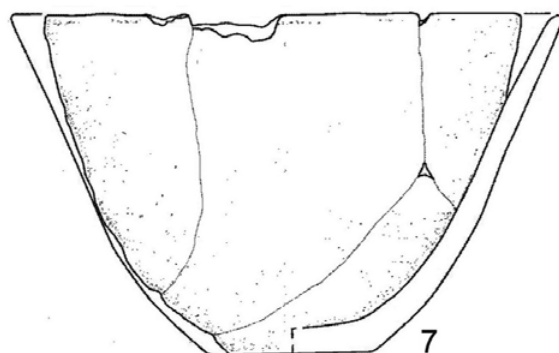
2

5

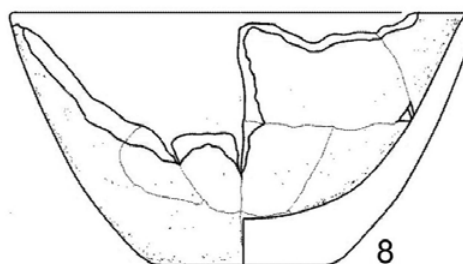

6

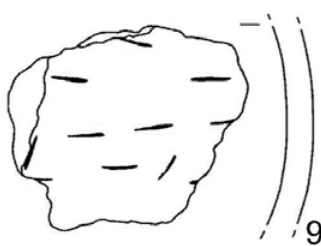
7

ob 1477

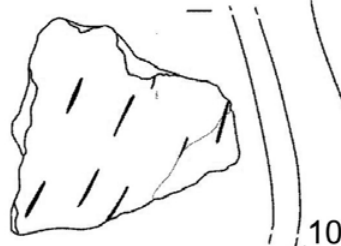

8

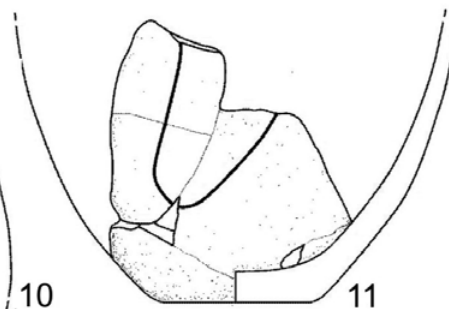
ob 2066

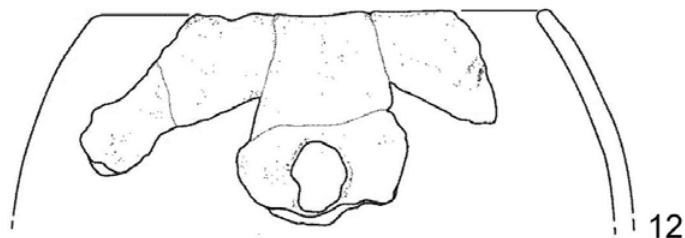
9

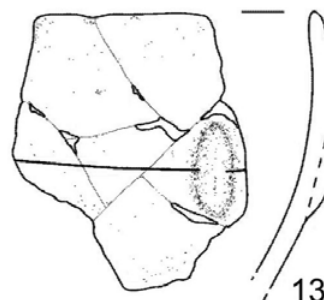
10

11

12

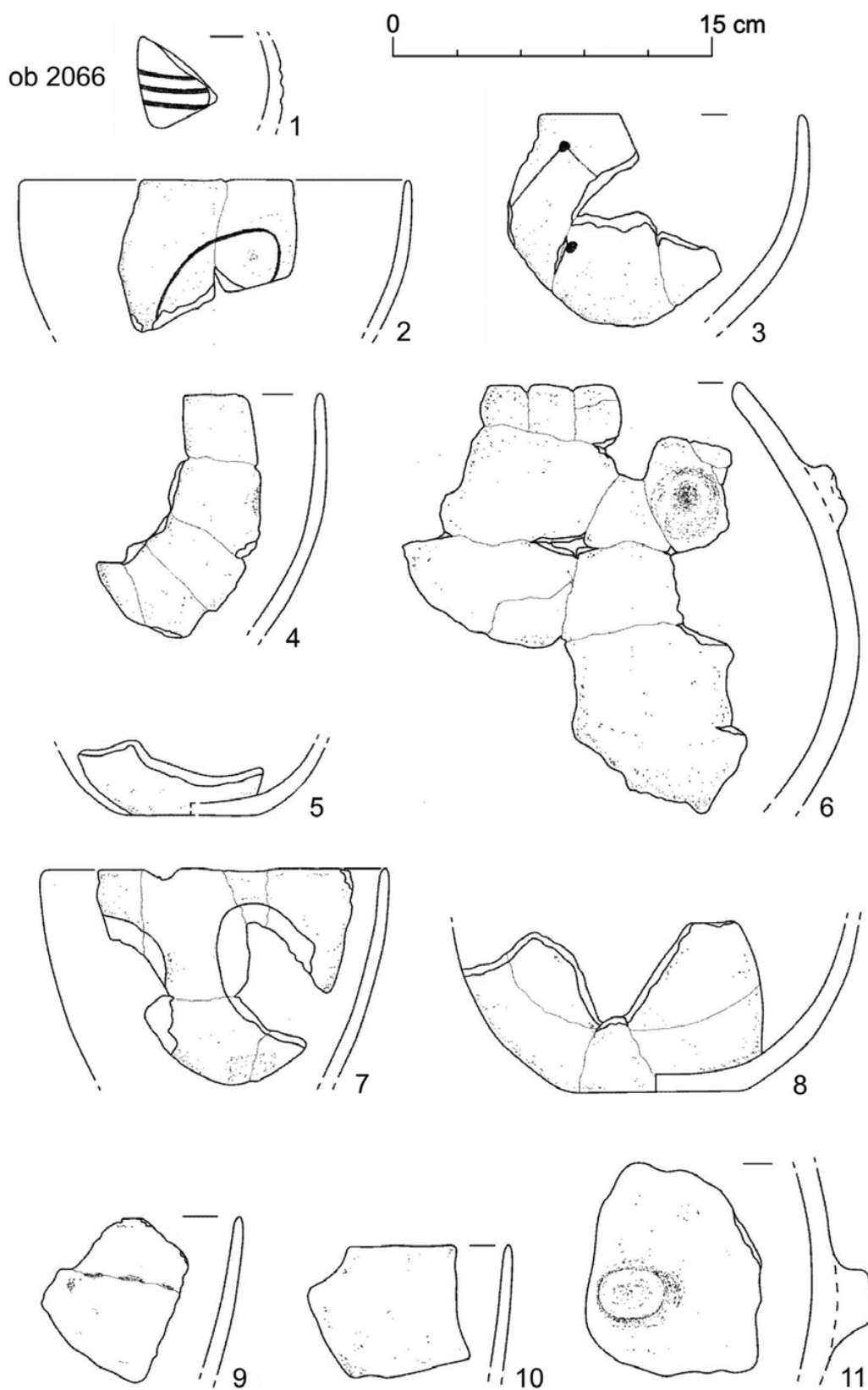

13

Ryc. 13. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 13. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

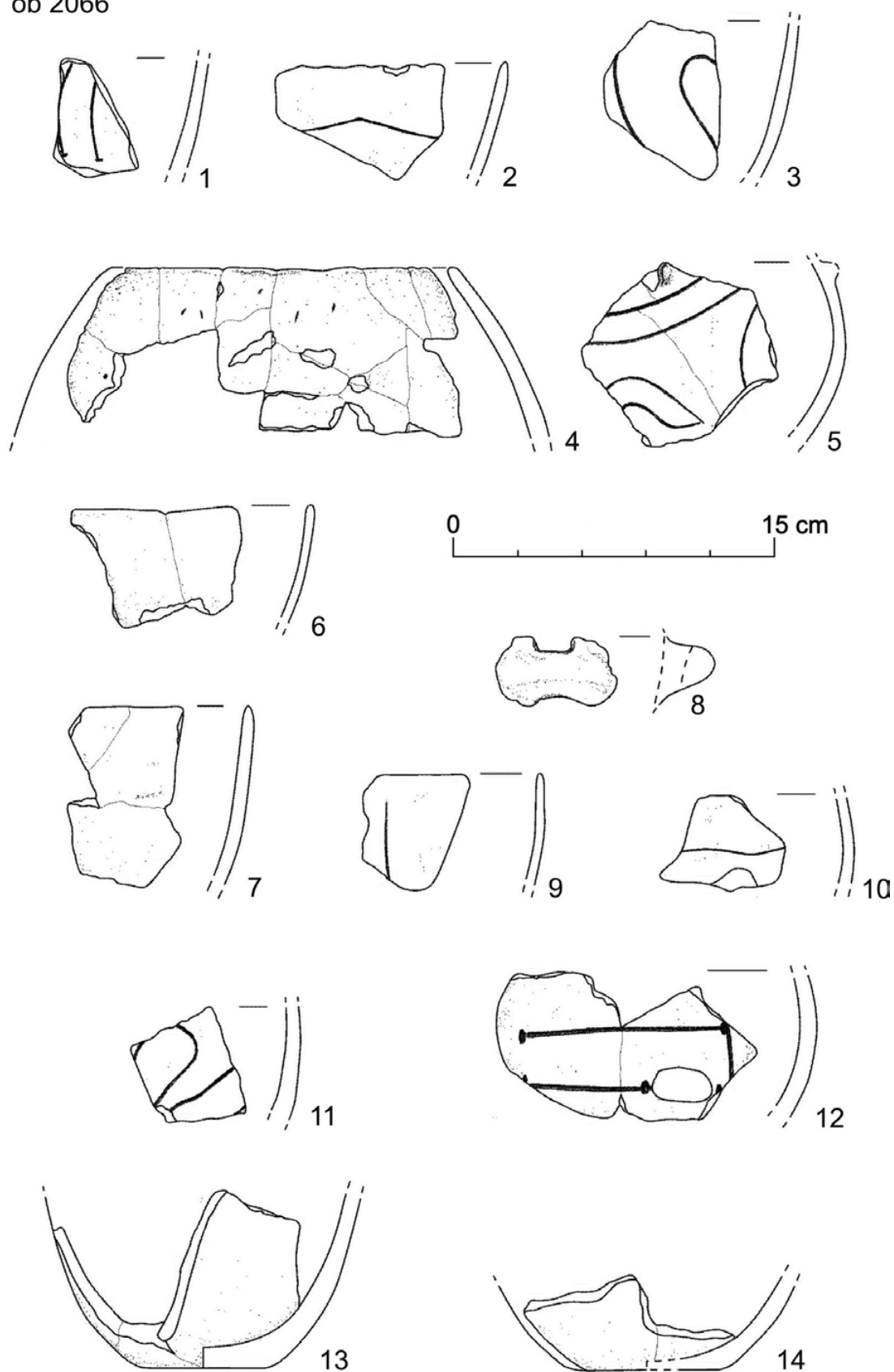

Ryc. 14. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

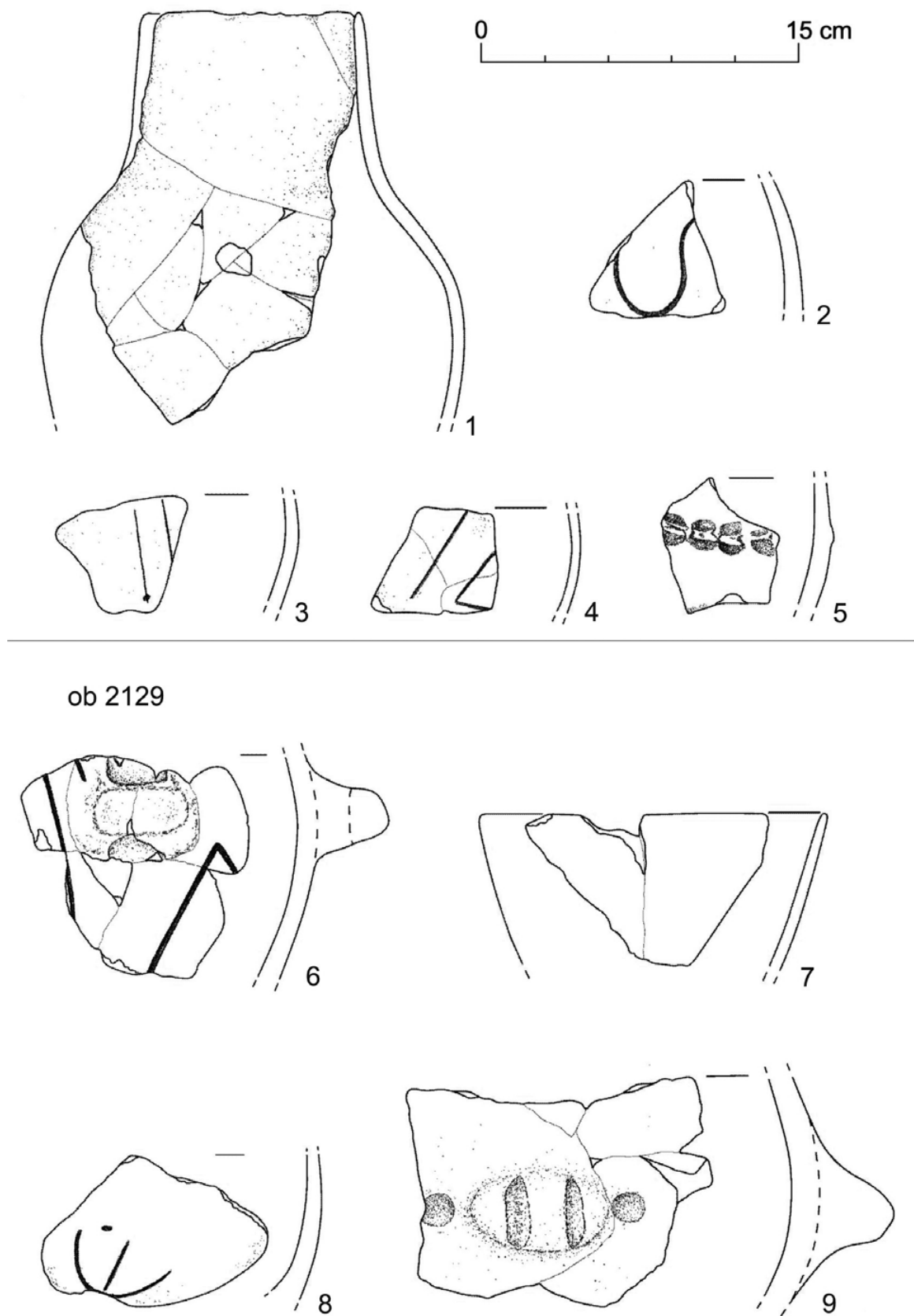
Fig. 14. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

ob 2066

Ryc. 15. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

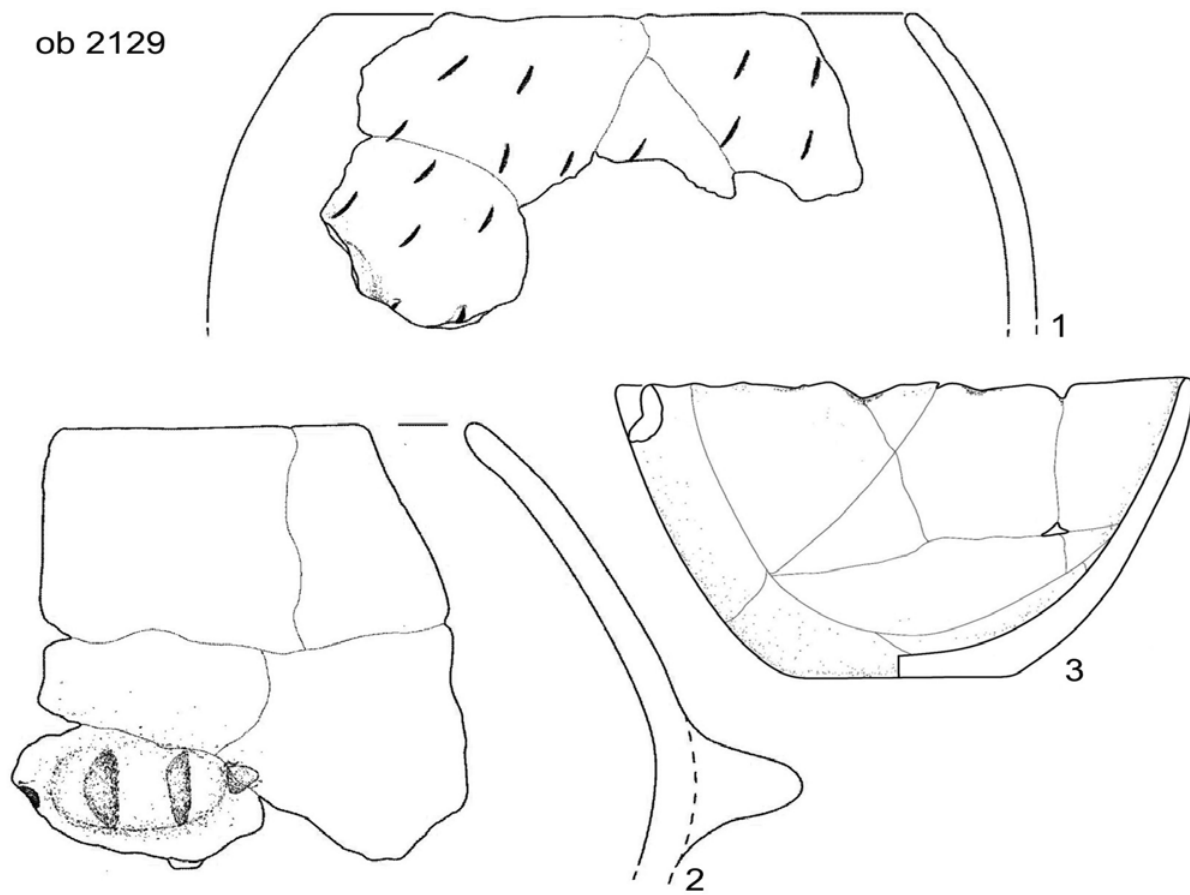
Fig. 15. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

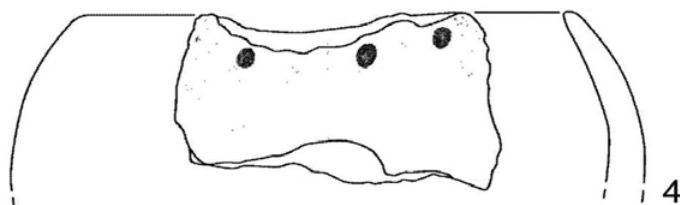
Ryc. 16. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 16. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

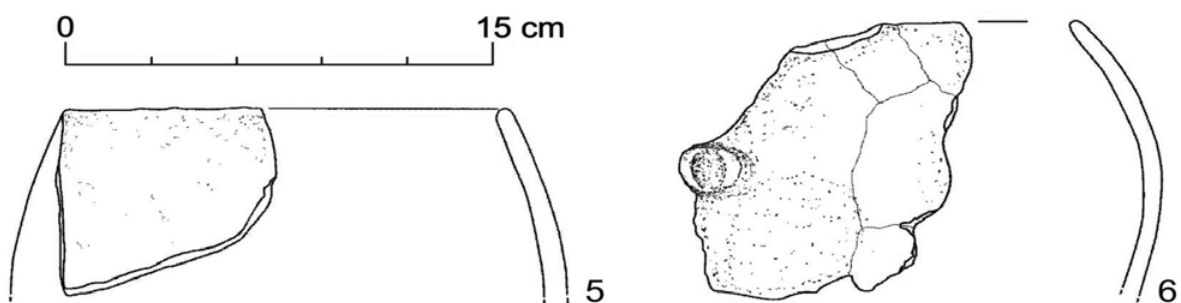
ob 2129

ob 1433

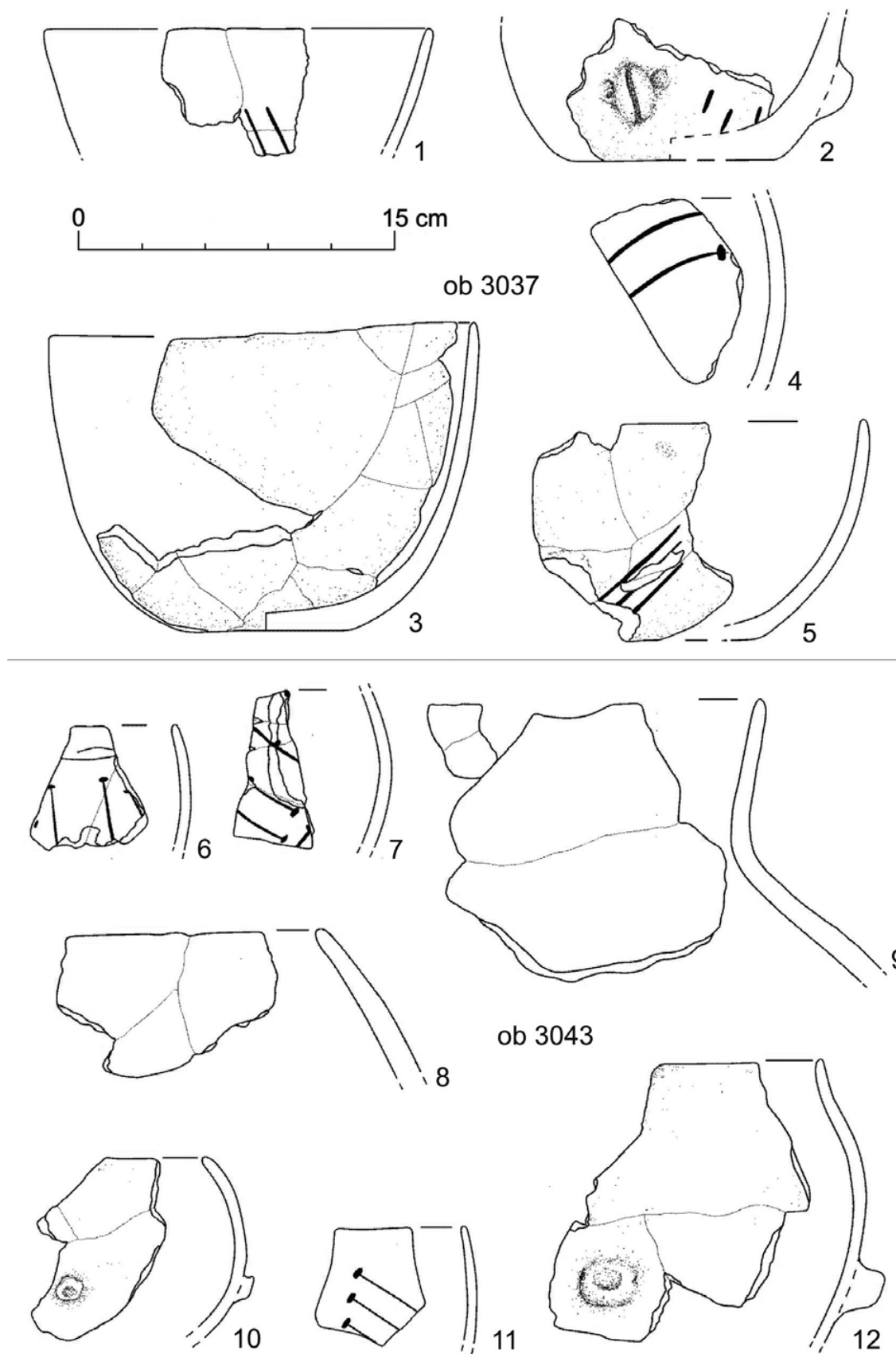
ob 1456

Ryc. 17. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

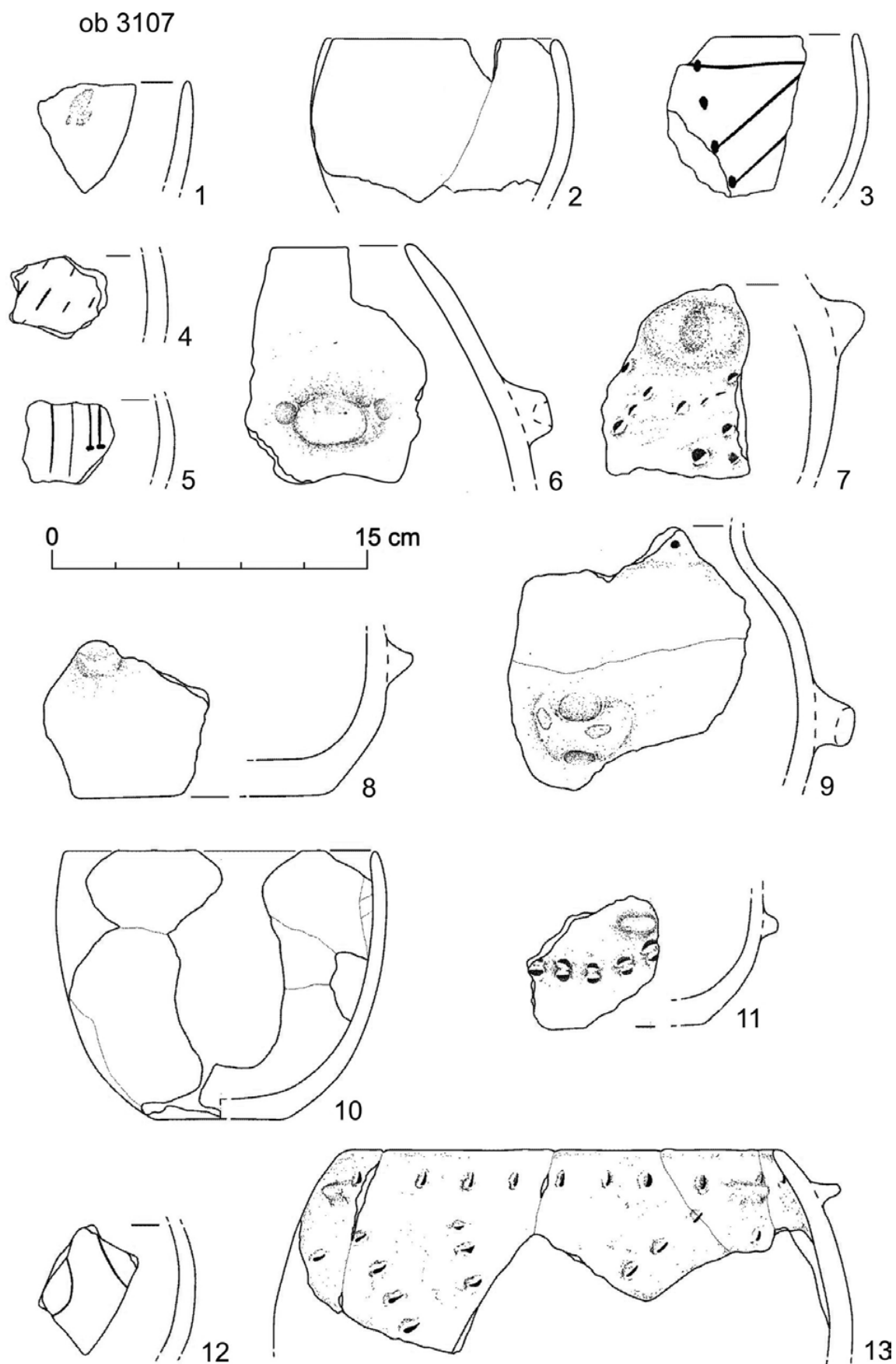
Fig. 17. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

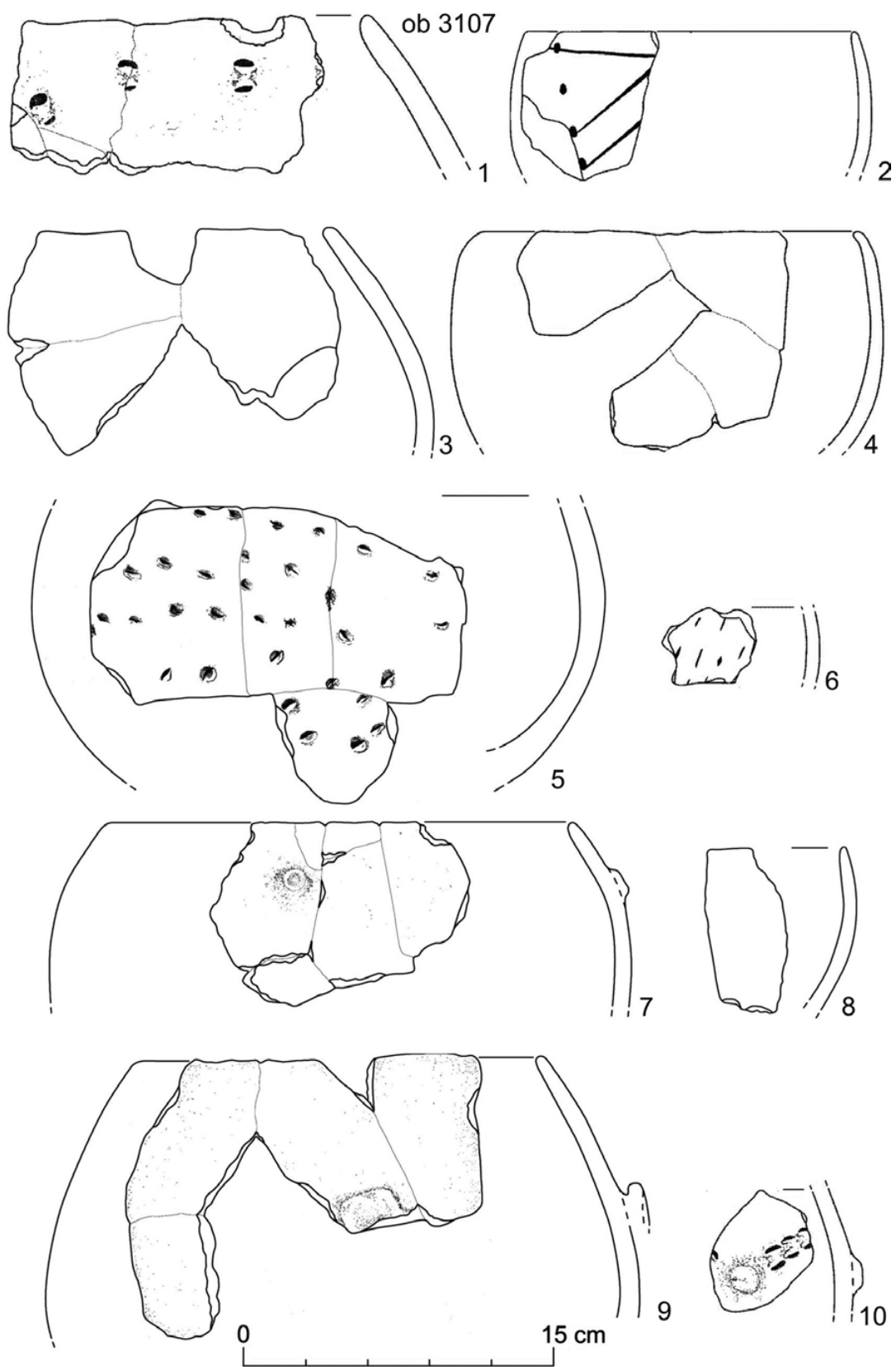
Ryc. 18. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 18. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

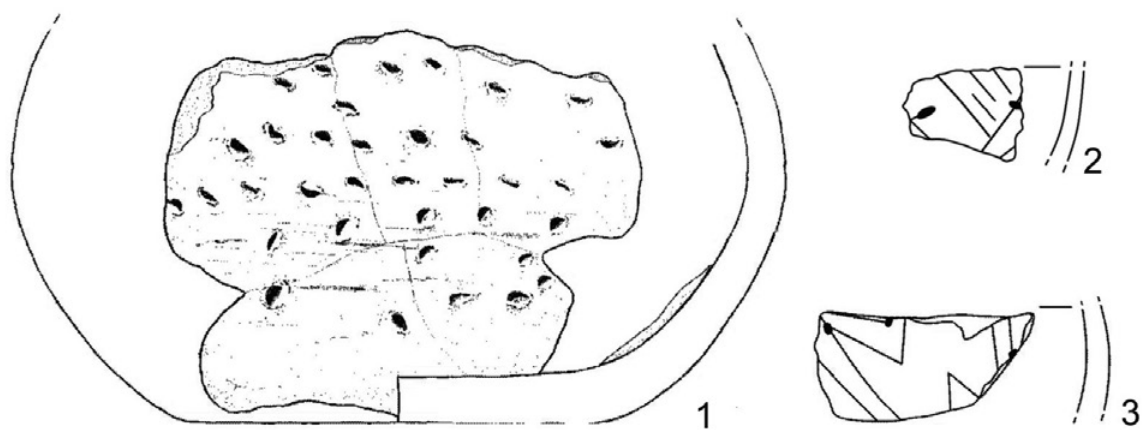
Ryc. 19. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 19. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

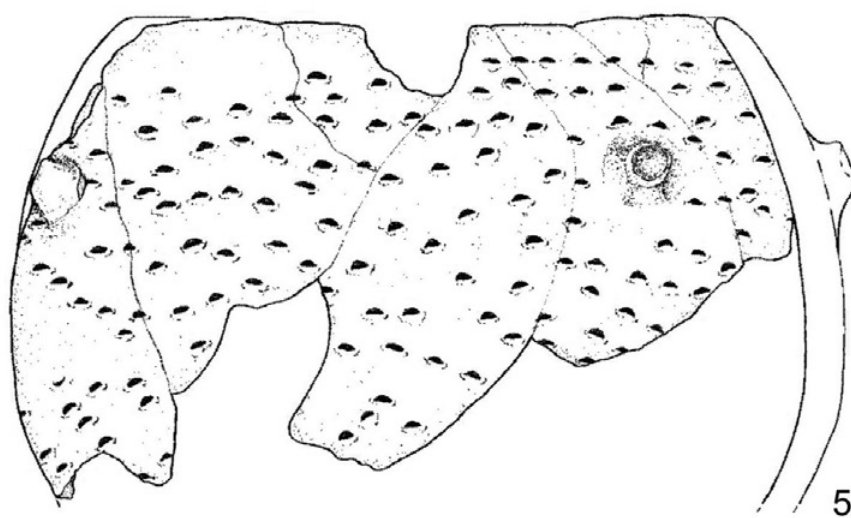
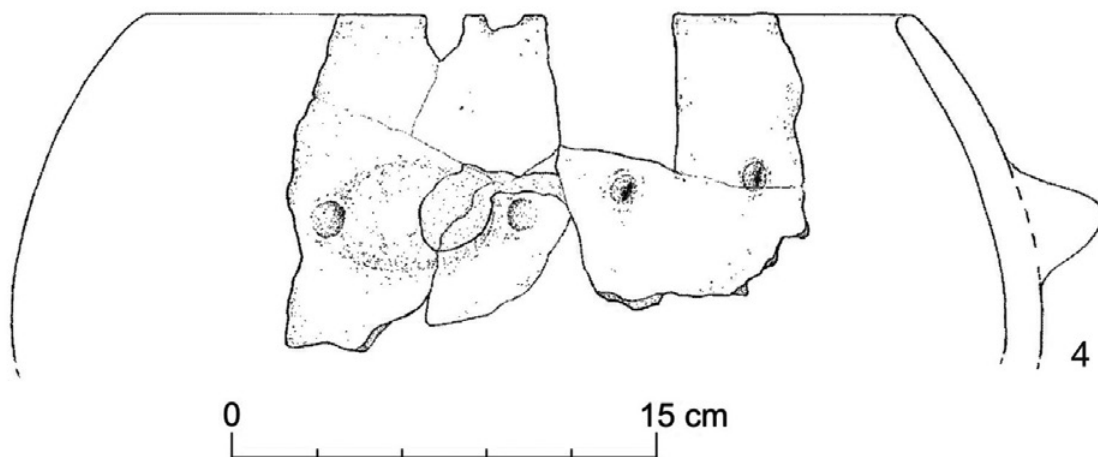

Ryc. 20. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 20. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

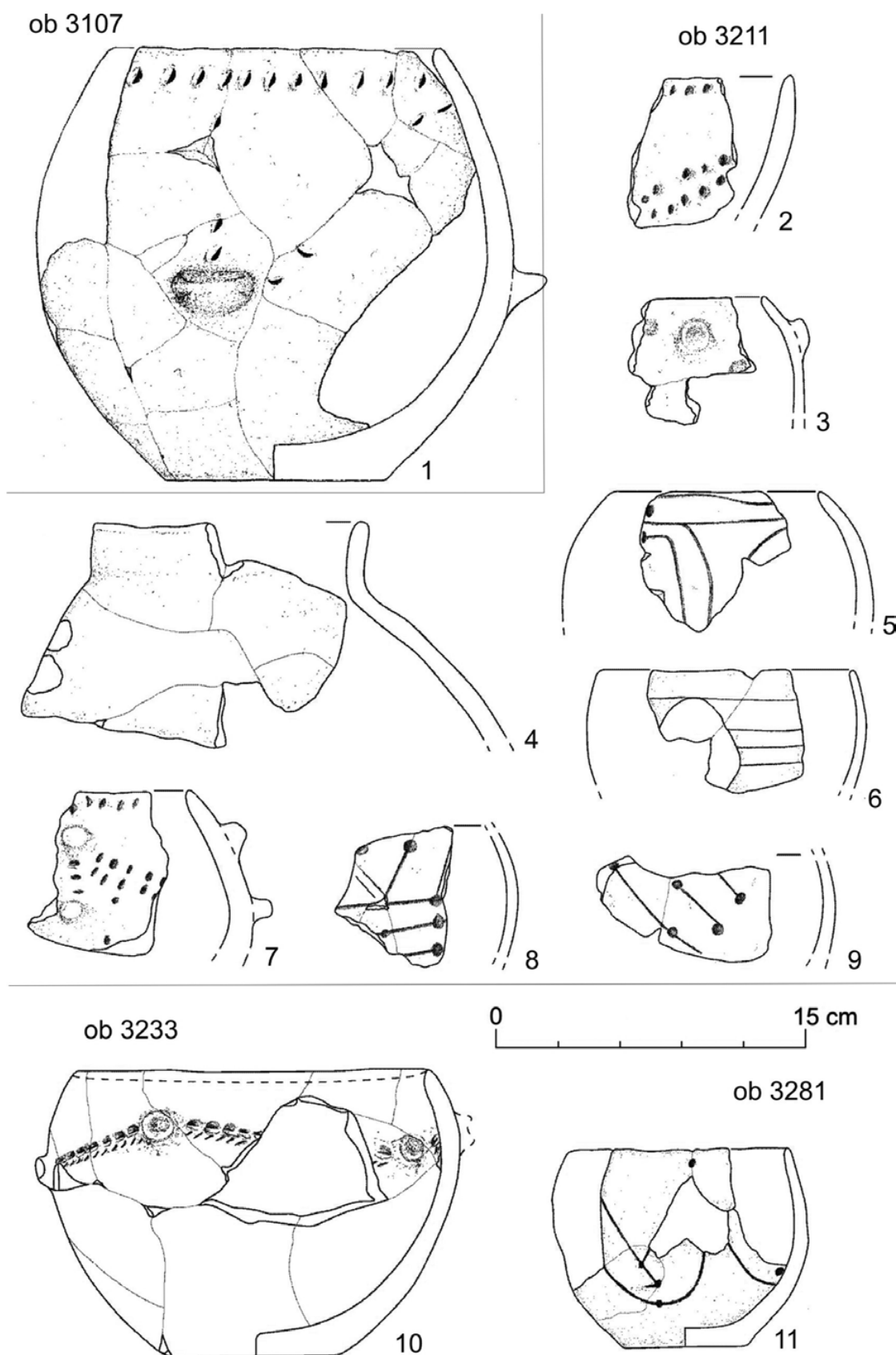
ob 3107

Ryc. 21. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

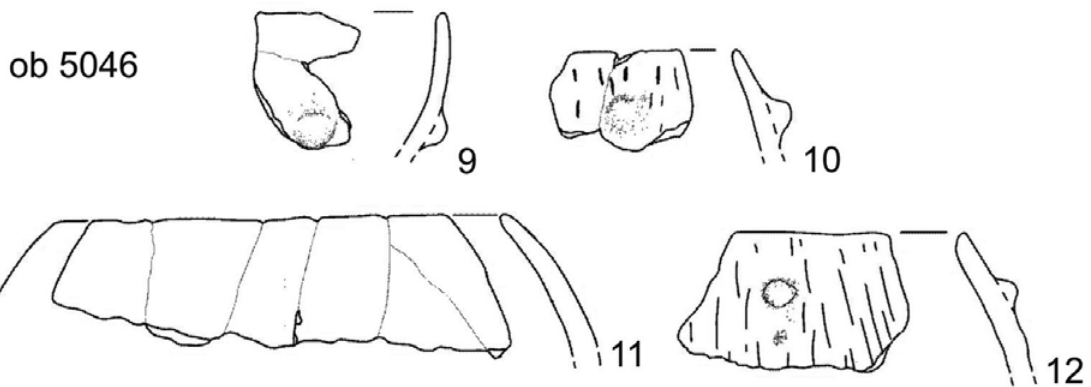
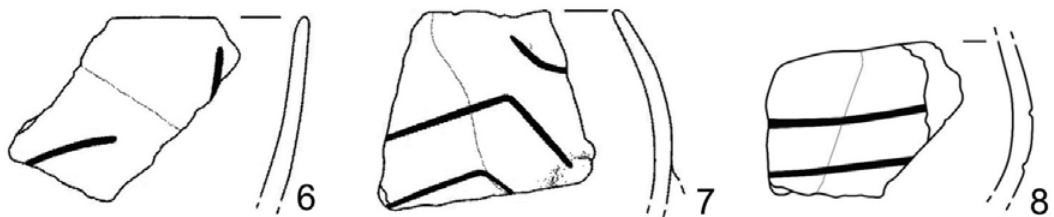
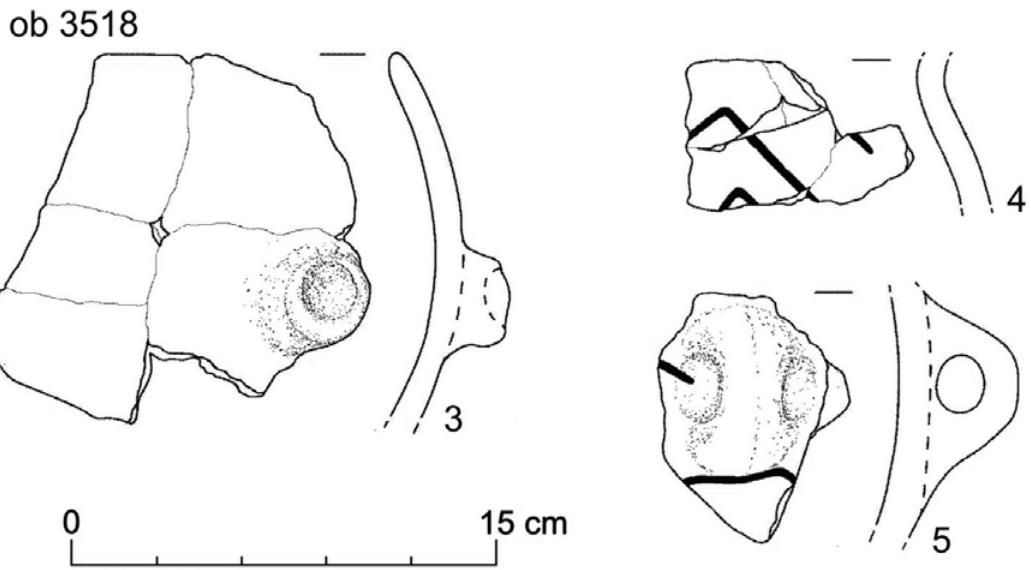
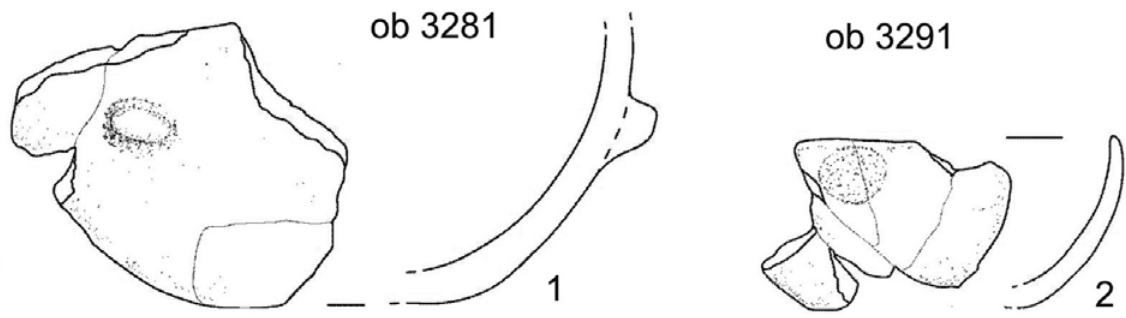
Fig. 21. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

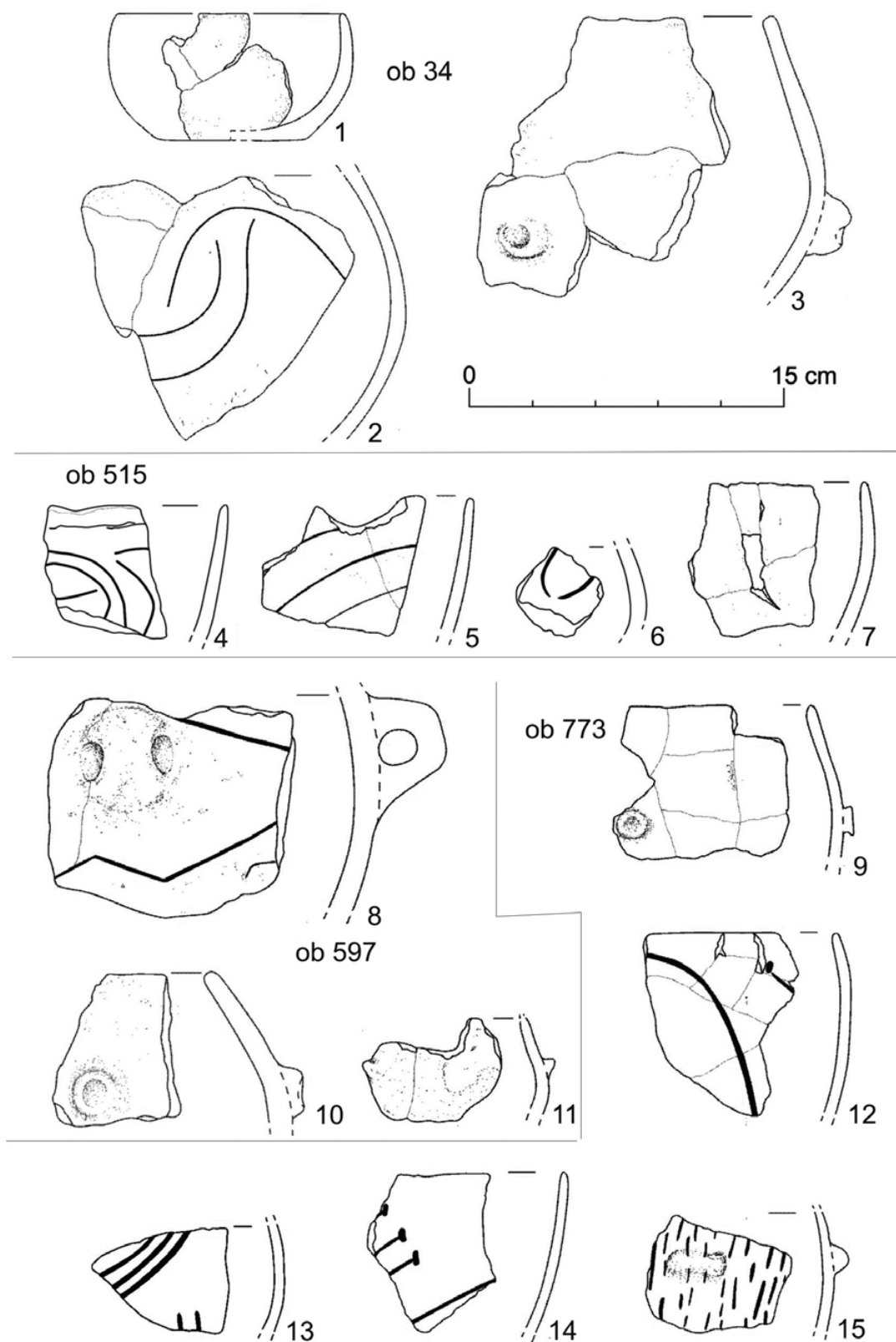
Ryc. 22. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 22. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

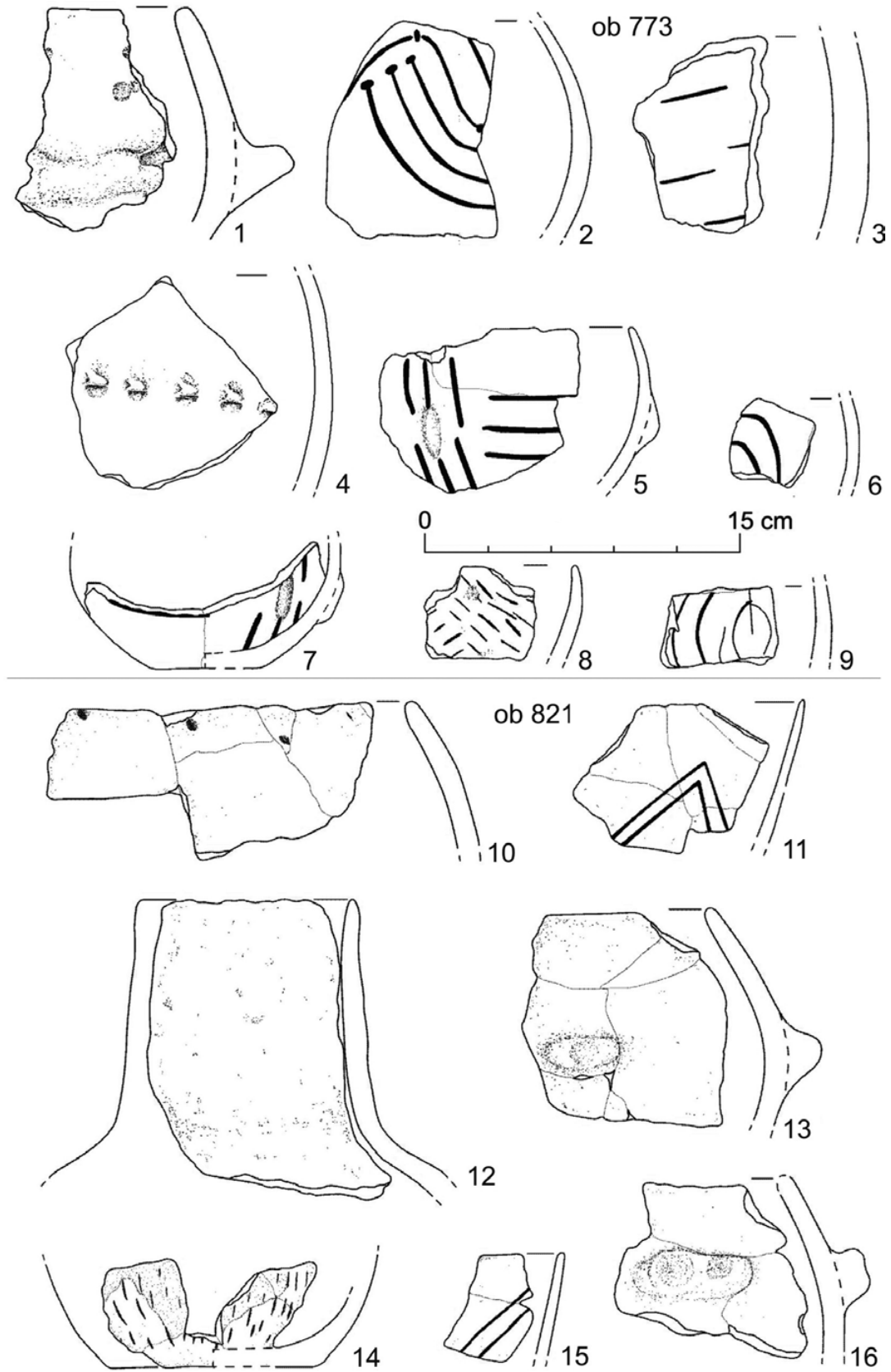
Ryc. 23. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 23. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

Ryc. 24. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

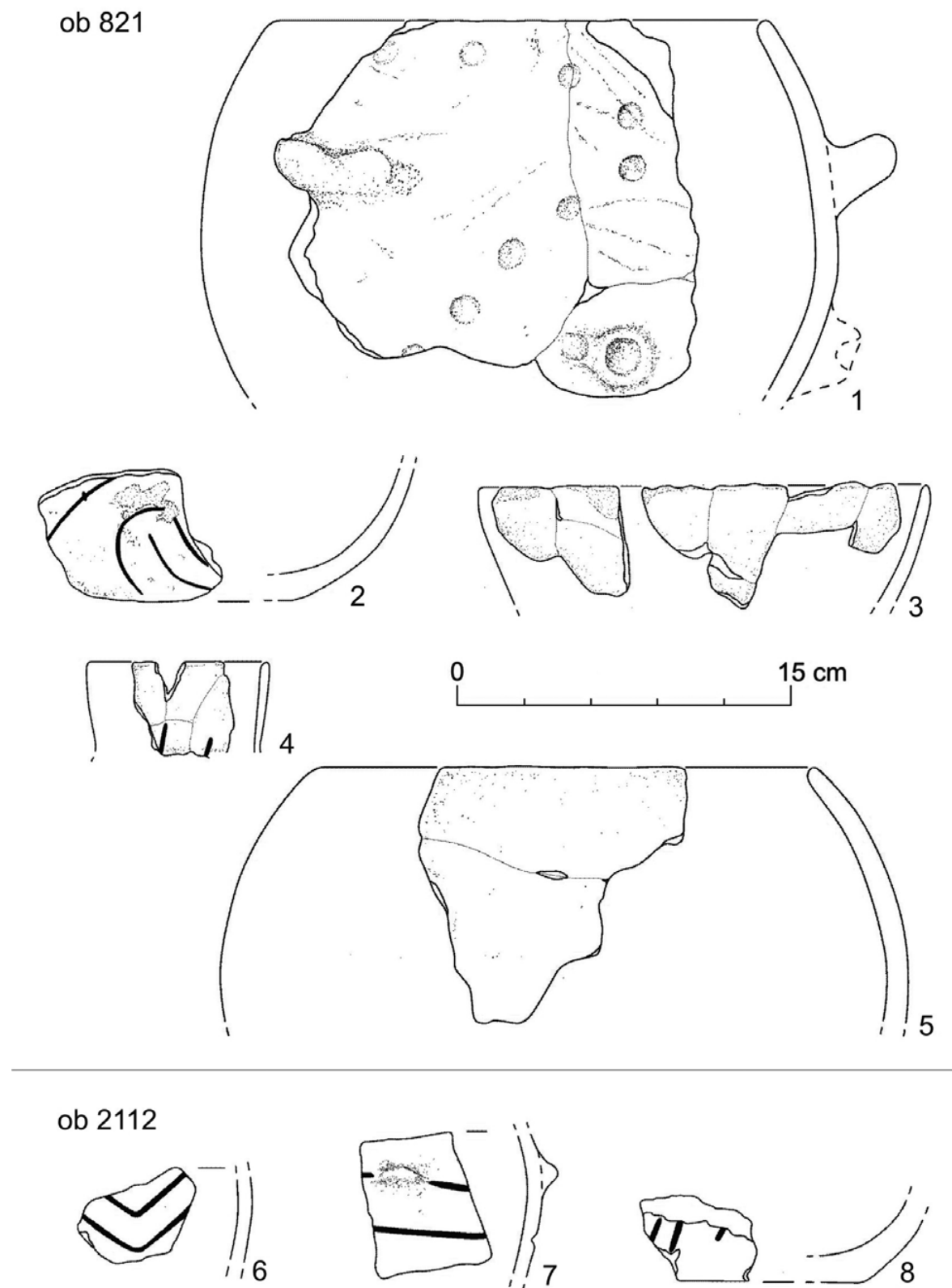
Fig. 24. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

Ryc. 25. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

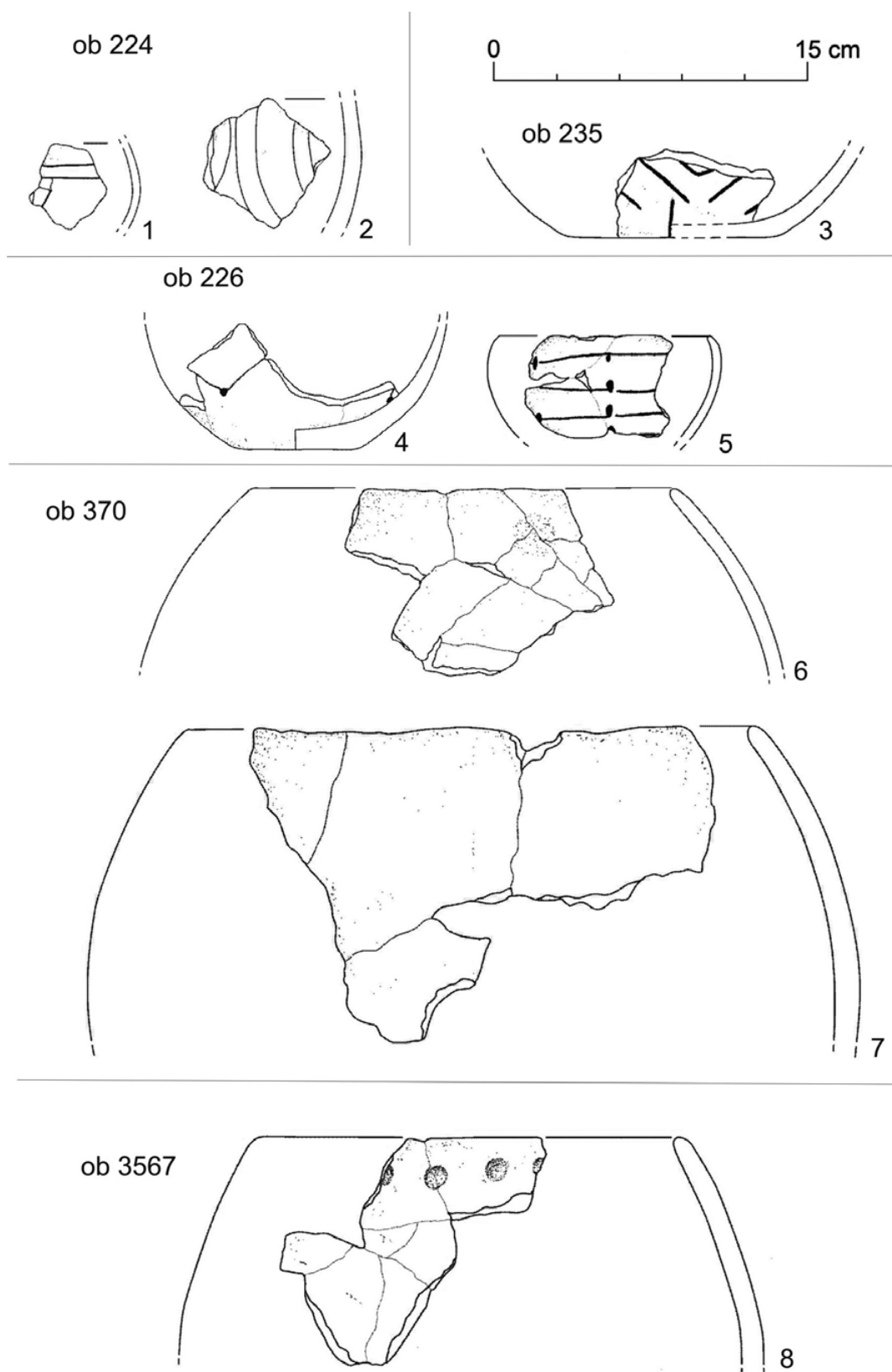
Fig. 25. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

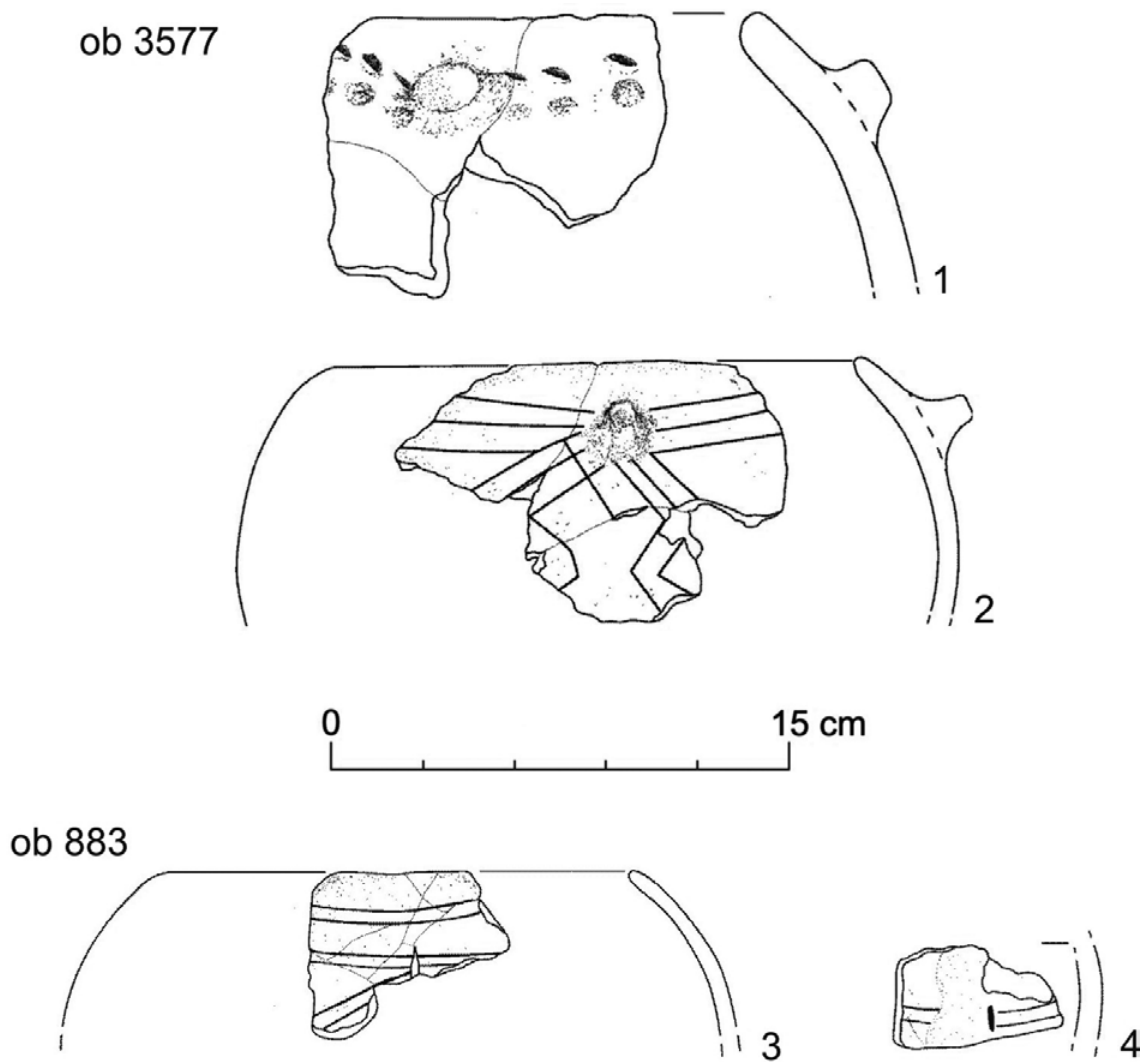
Ryc. 26. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 26. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

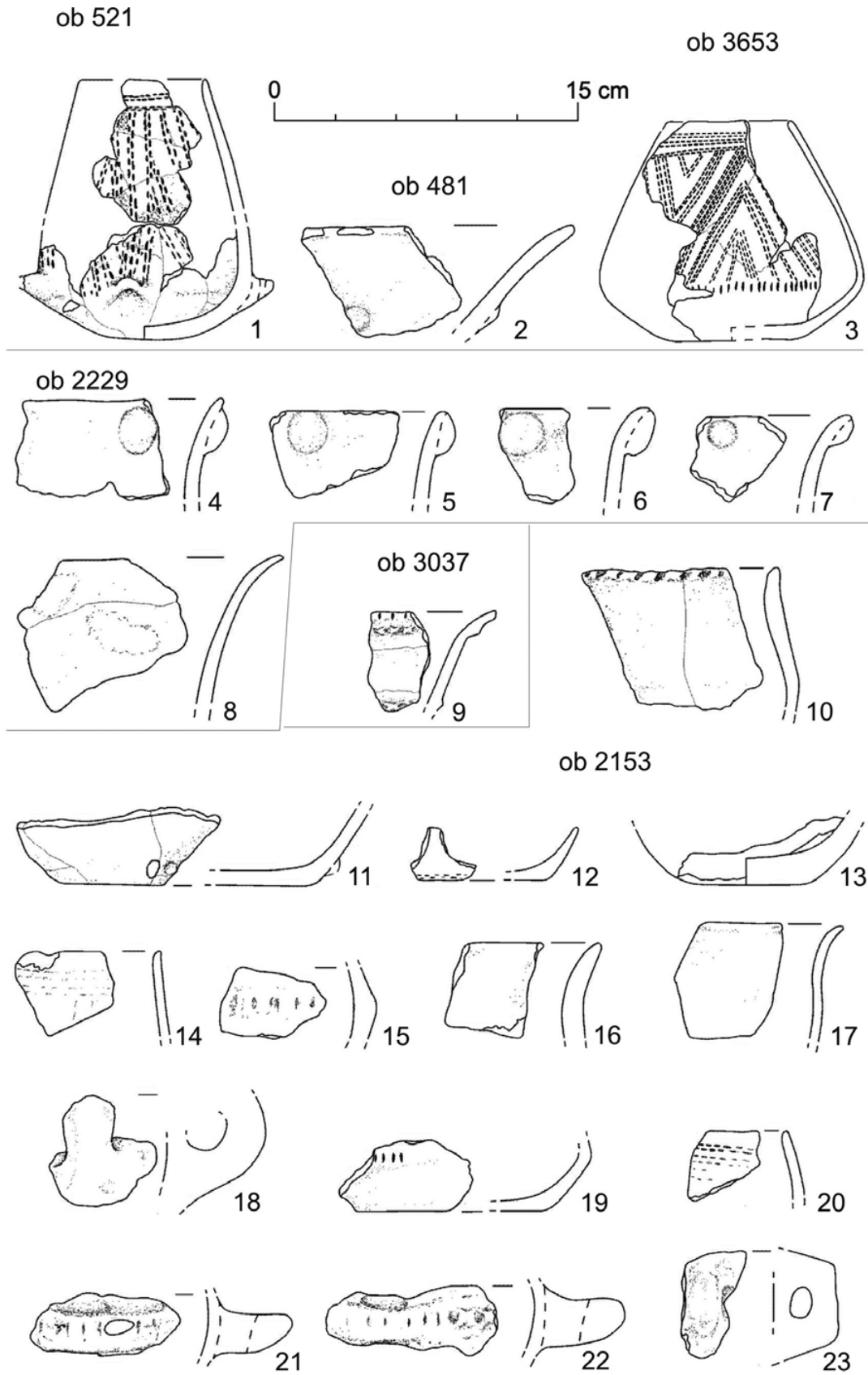
Ryc. 27. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 27. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

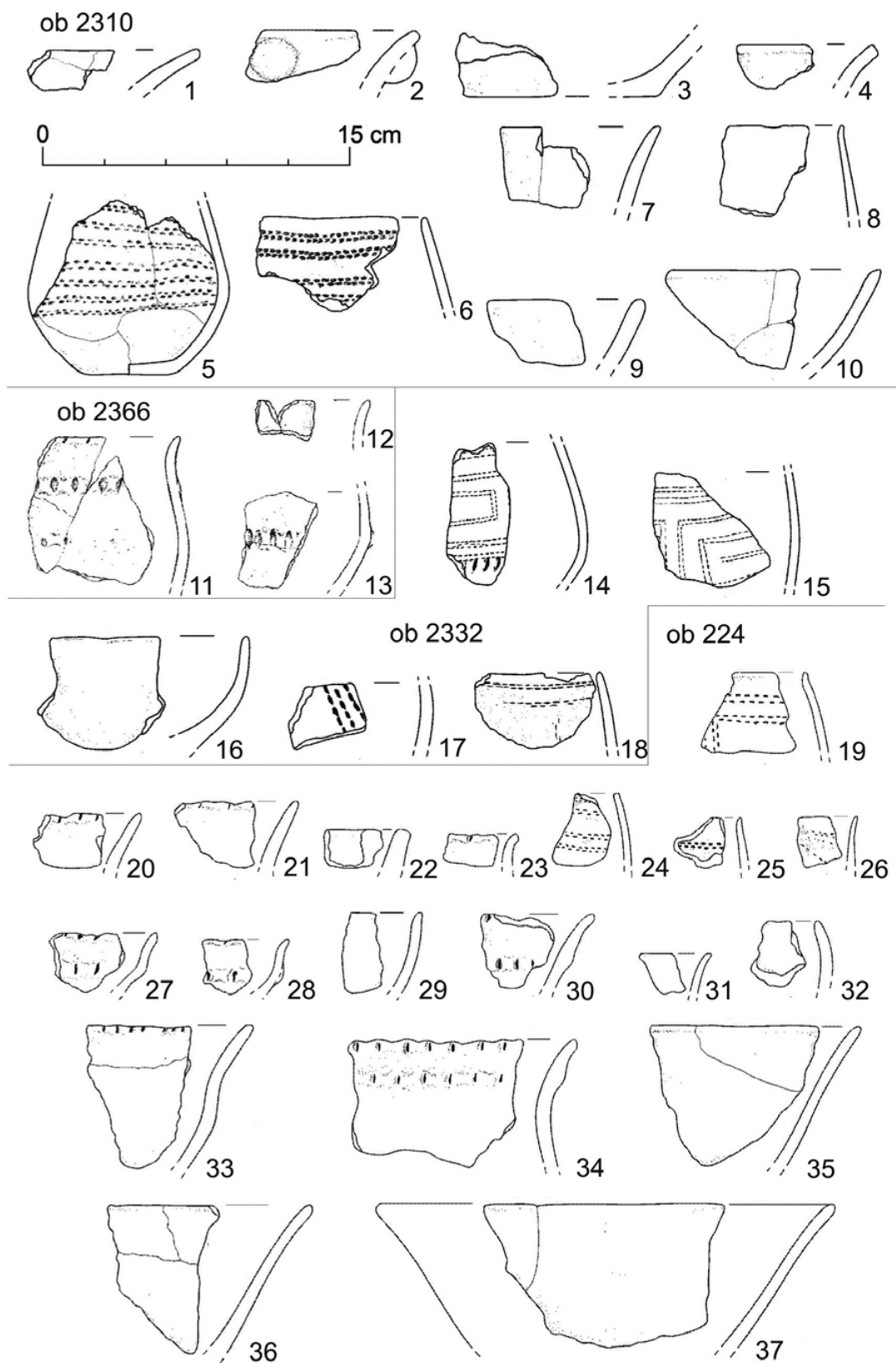
Ryc. 28. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KCWR

Fig. 28. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LBK ceramics

Ryc. 29. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

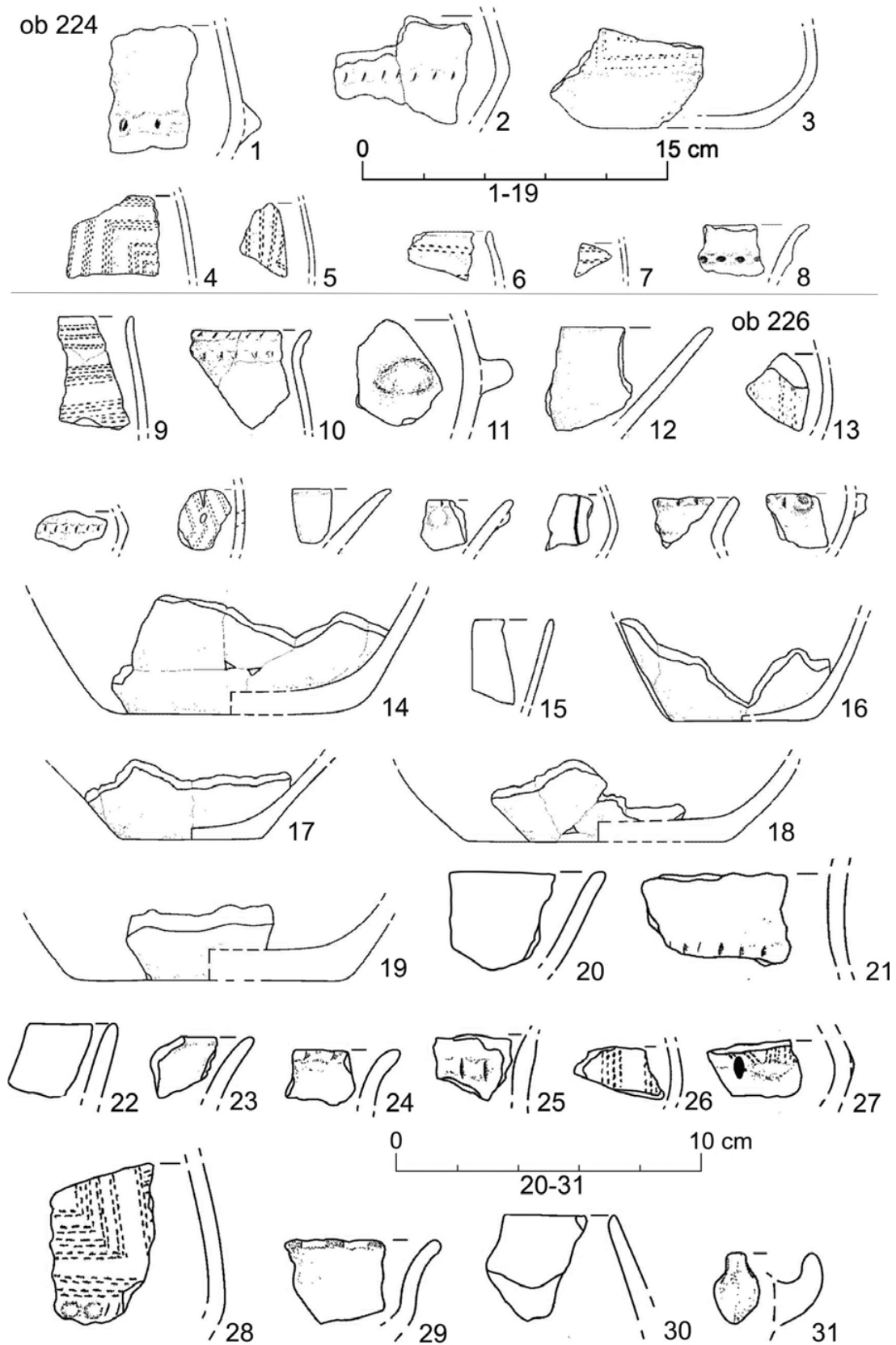
Fig. 29. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

Ryc. 30. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

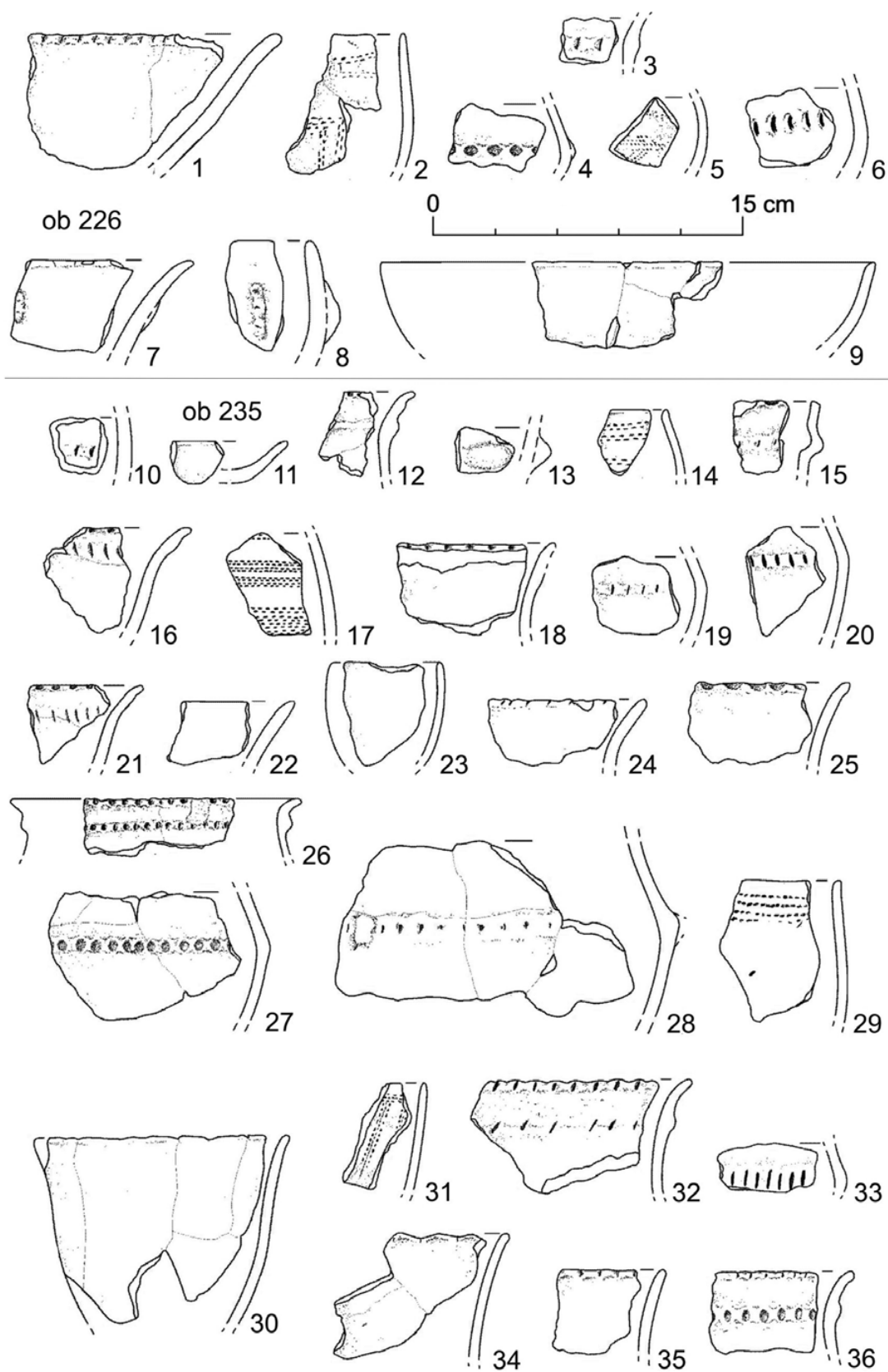
Fig. 30. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

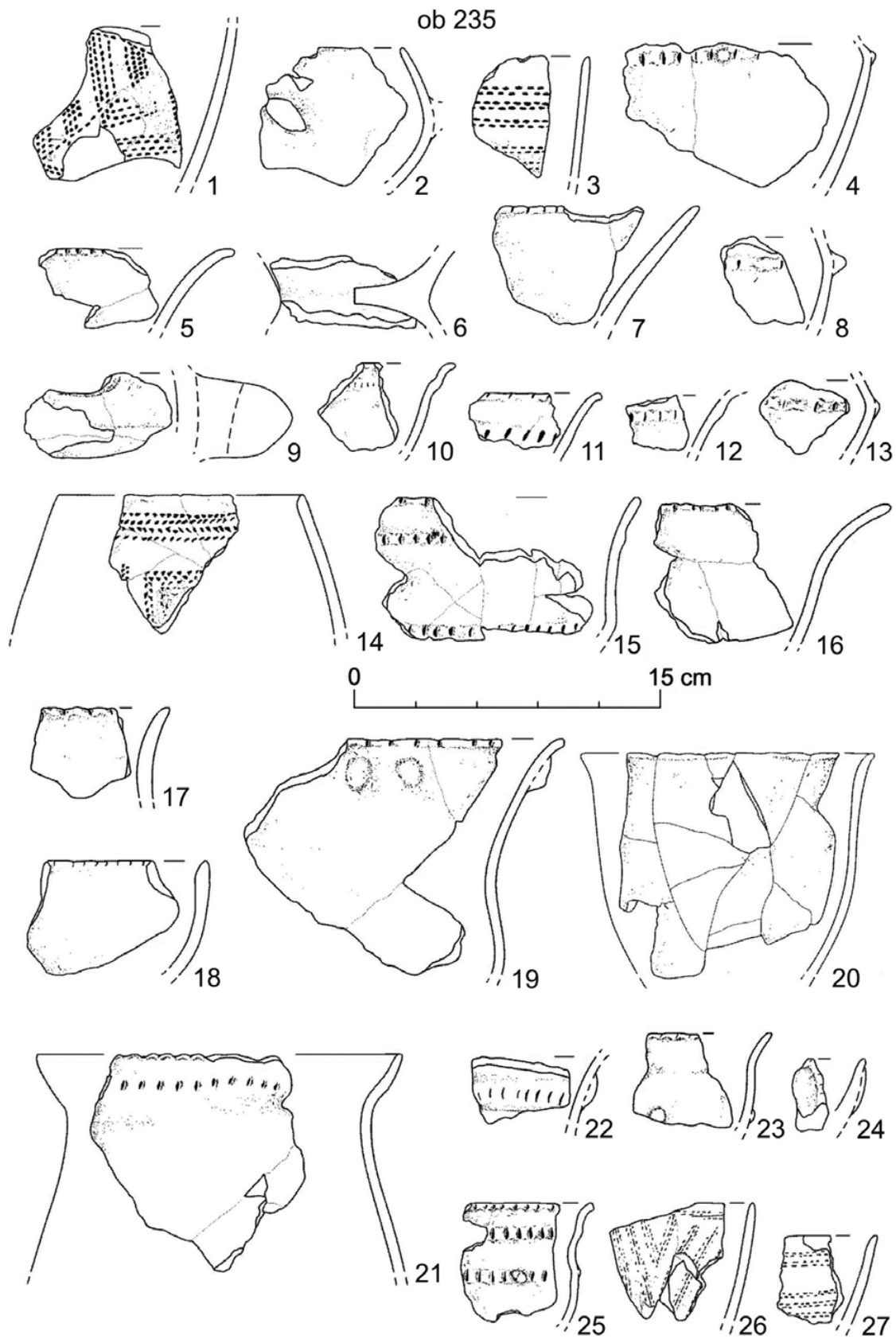
Ryc. 31. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

Fig. 31. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

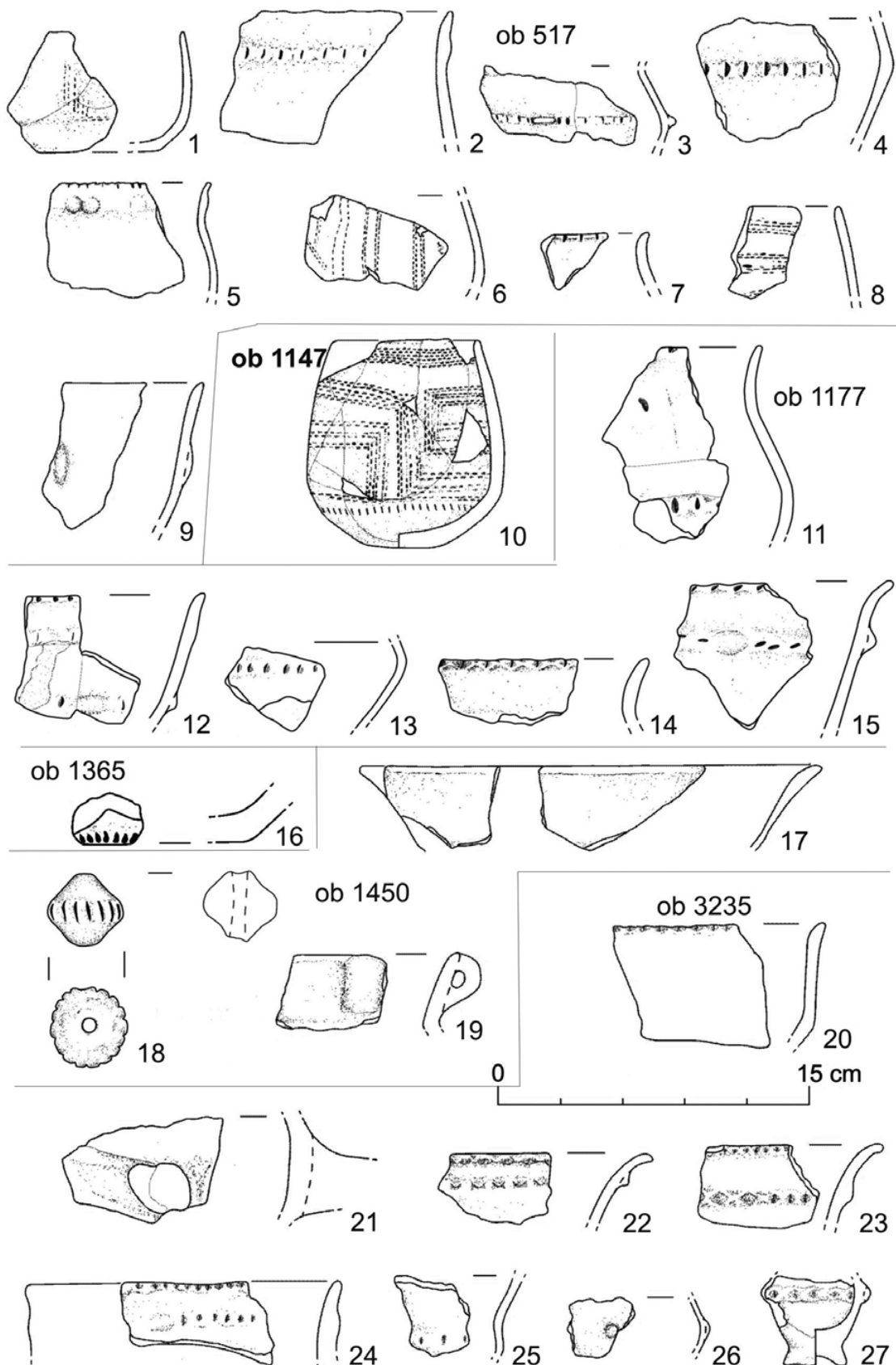
Ryc. 32. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

Fig. 32. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

Ryc. 33. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

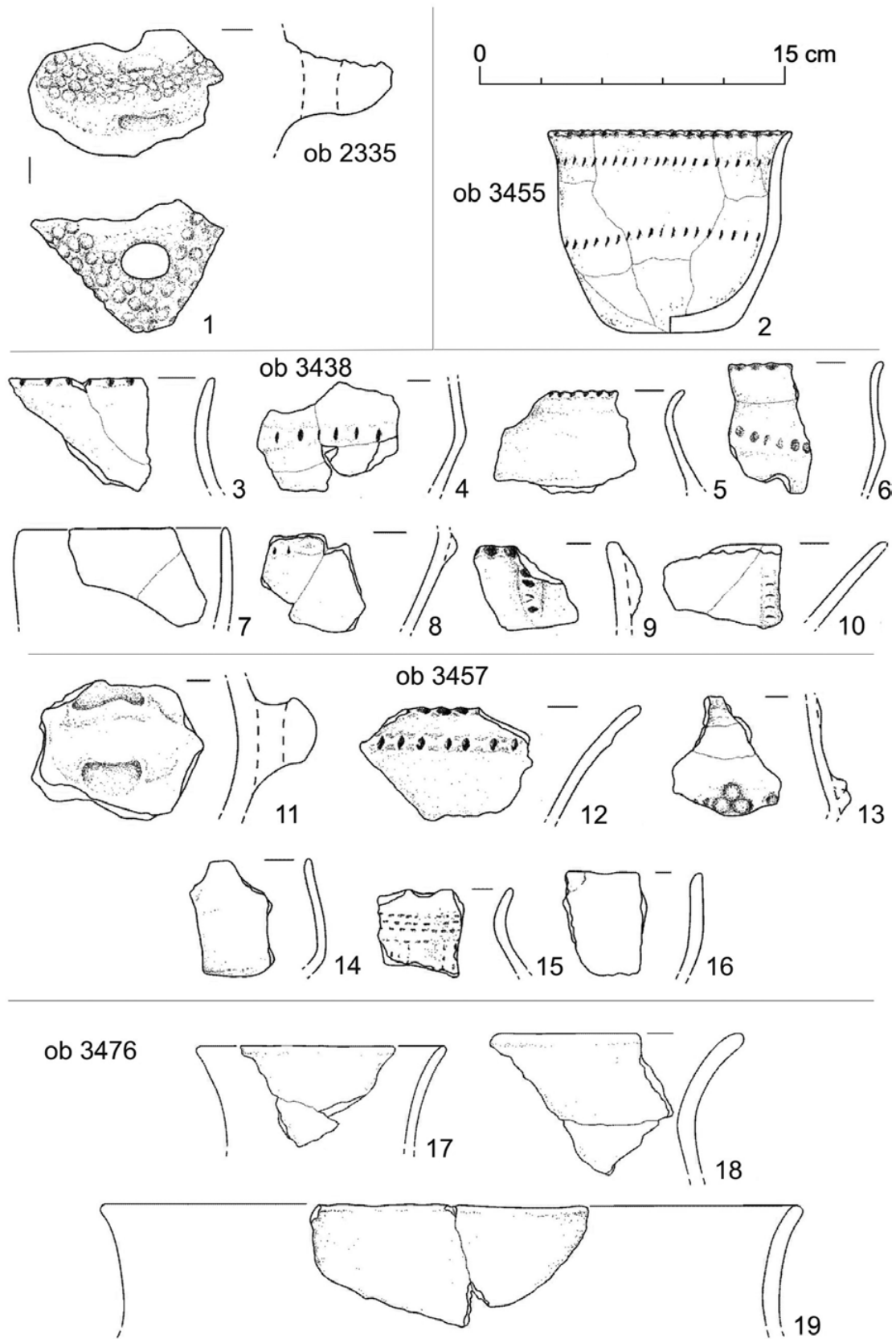
Fig. 33. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

Ryc. 34. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

Fig. 34. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

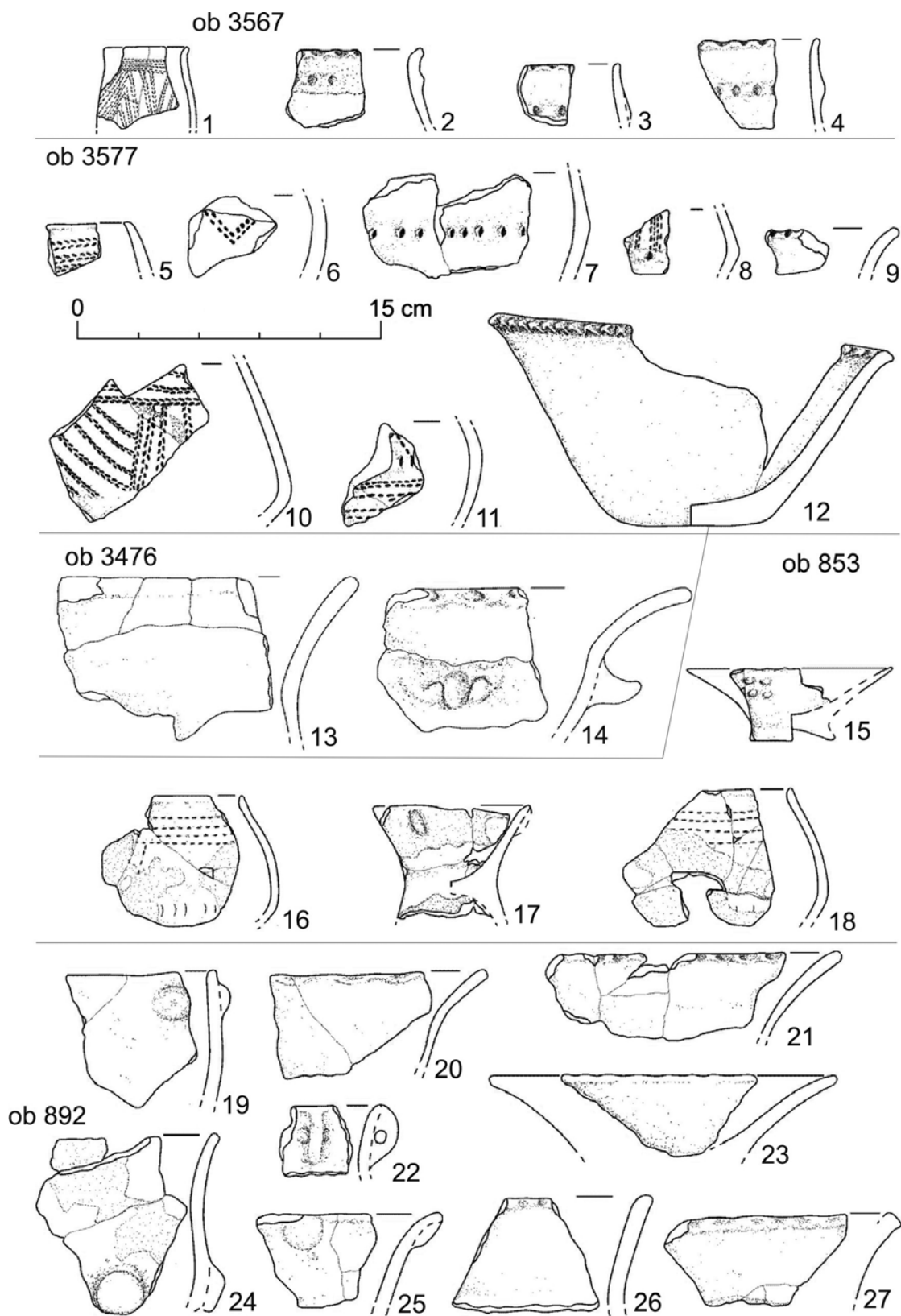

Ryc. 35. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

Fig. 35. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

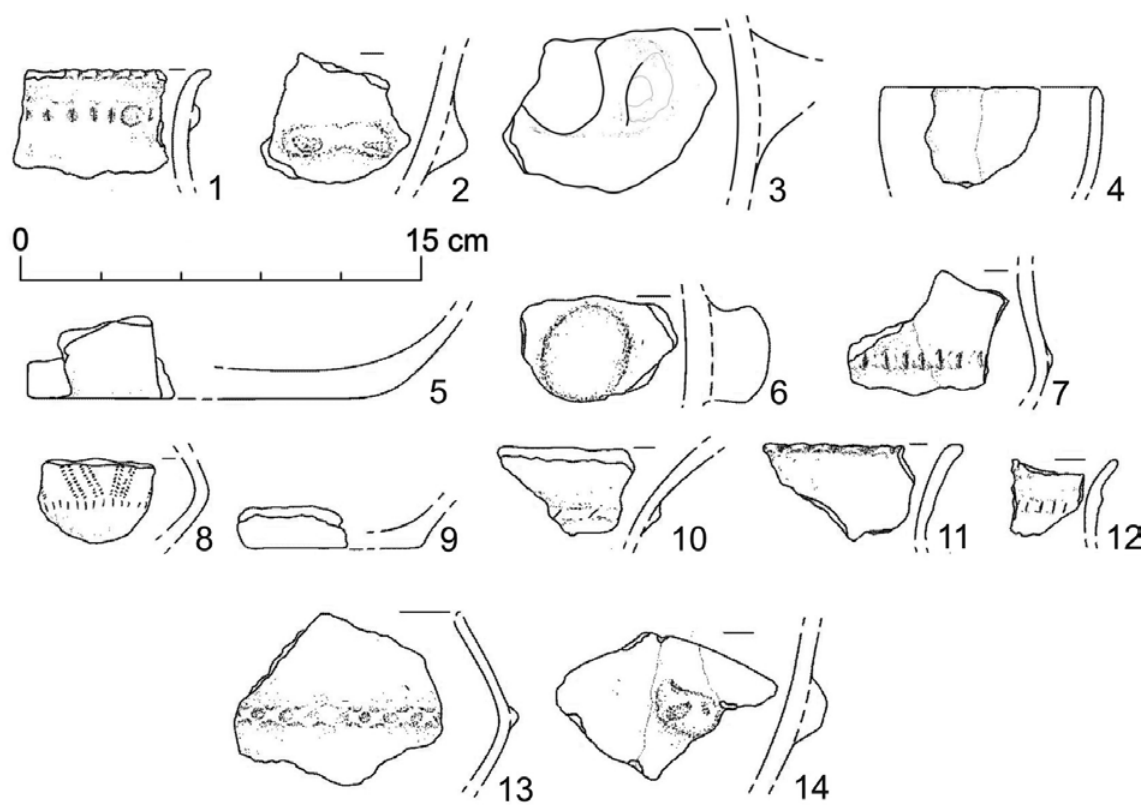

Ryc. 36. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

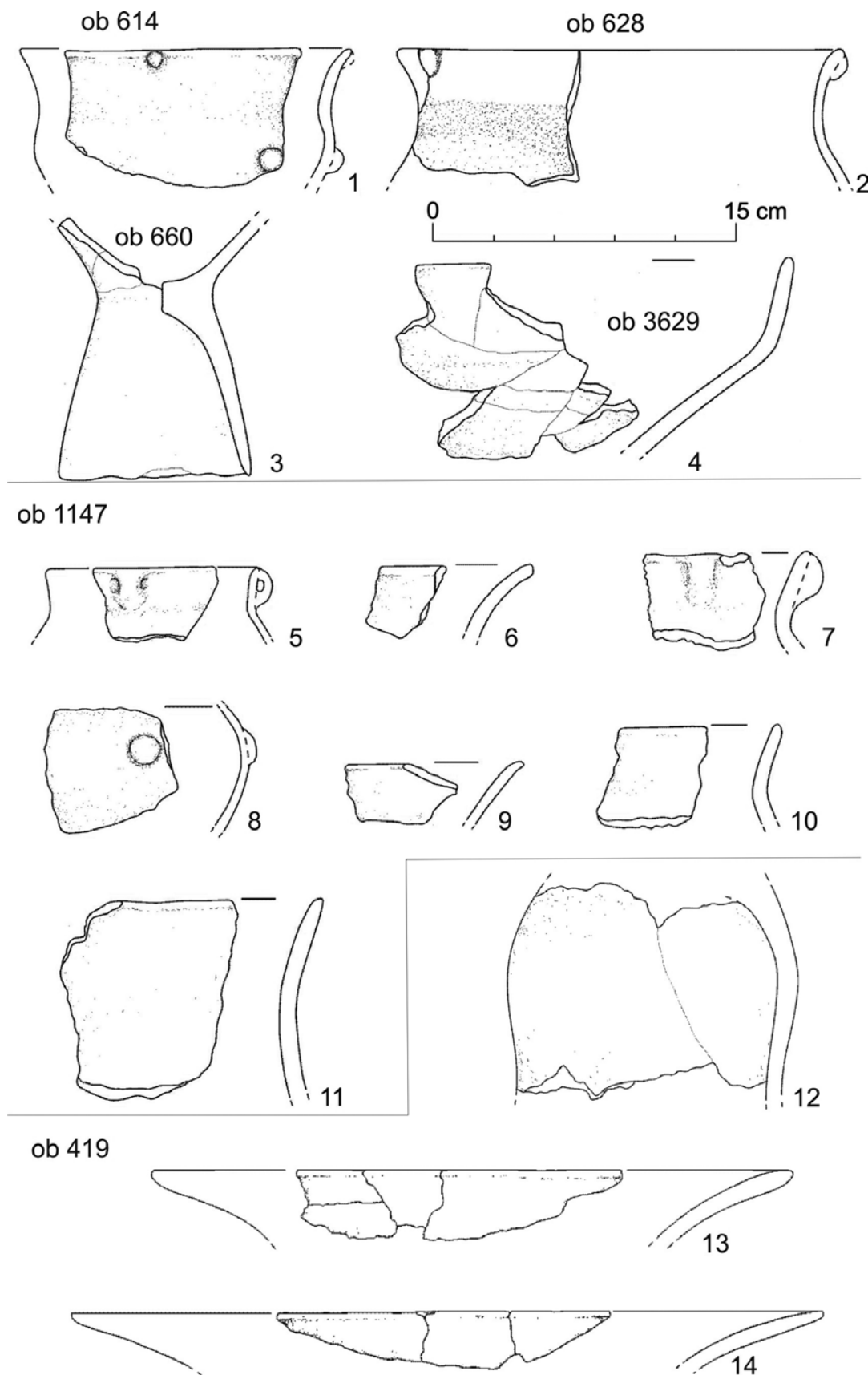
Fig. 36. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

ob 226

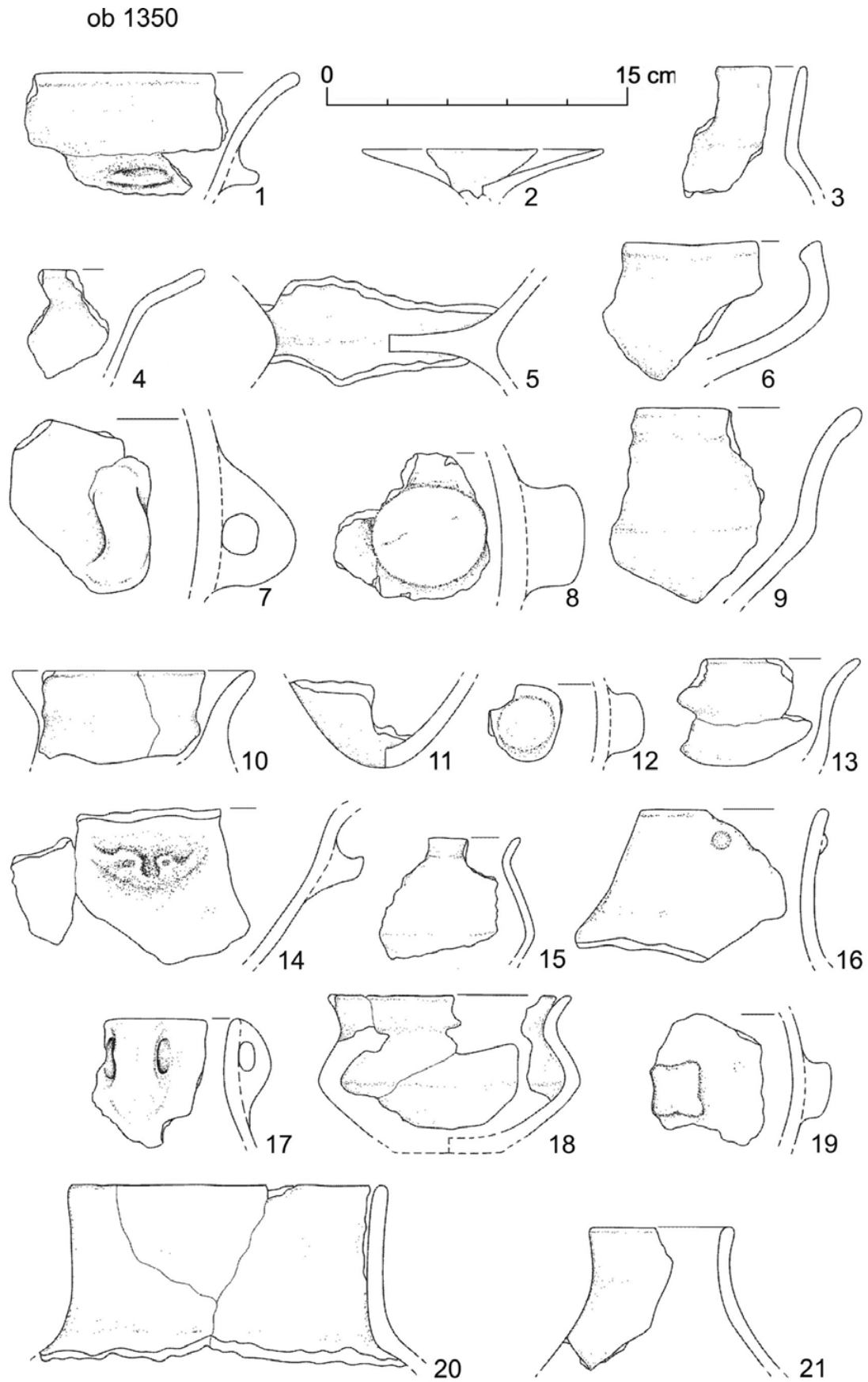
Ryc. 37. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KM

Fig. 37. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of MC ceramics

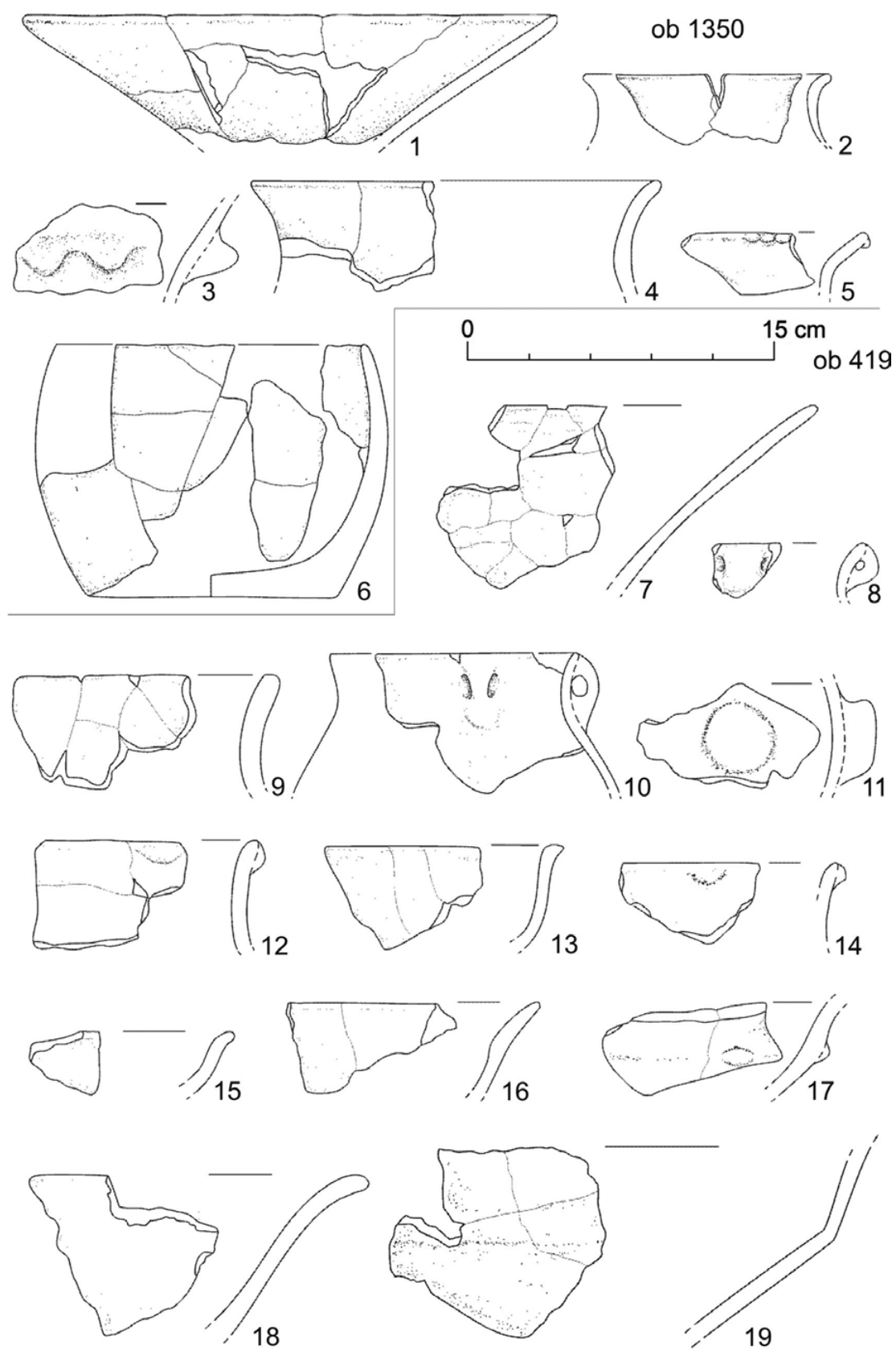
Ryc. 38. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 38. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

Ryc. 39. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 39. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

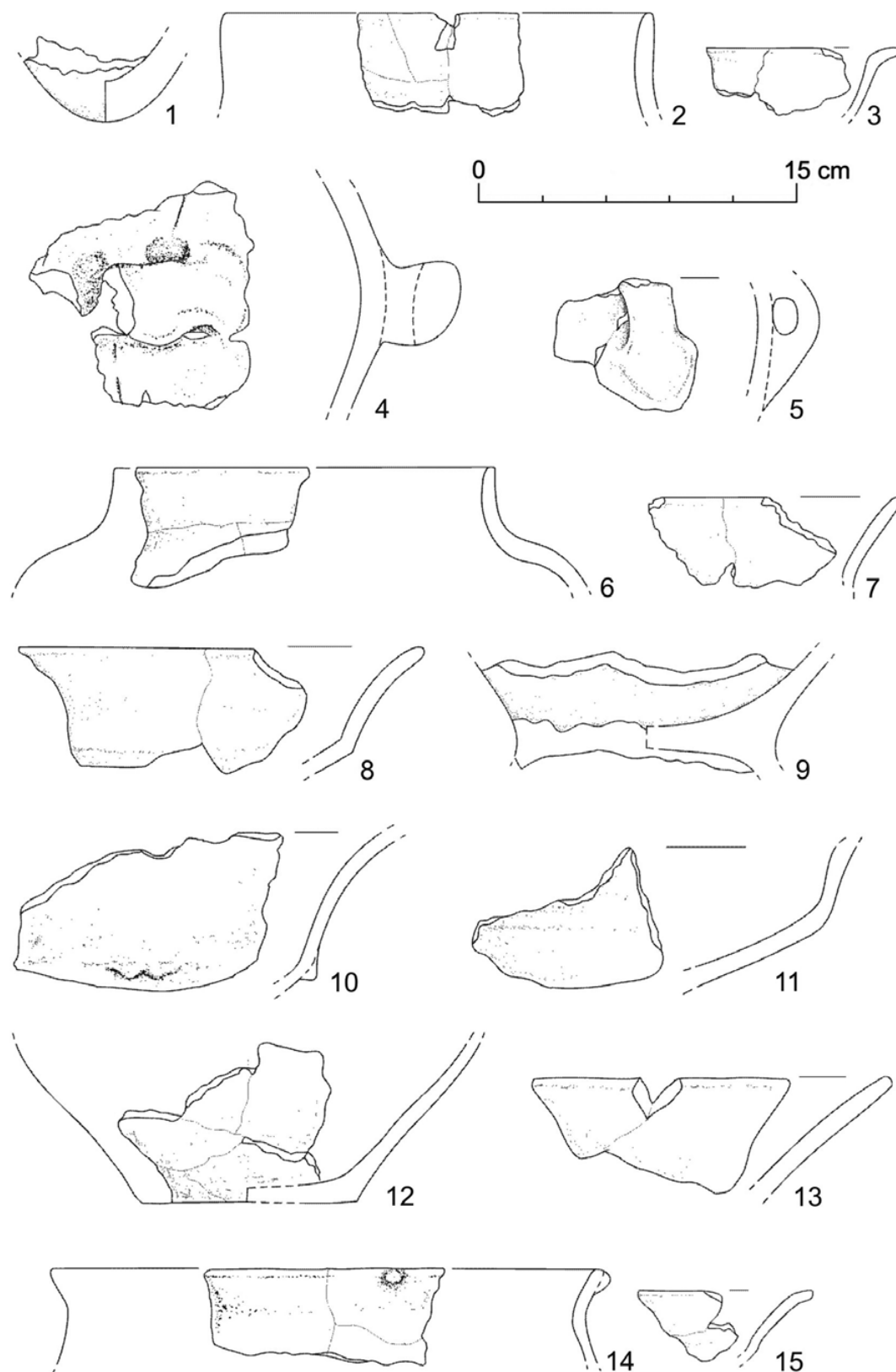

Ryc. 40. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 40. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

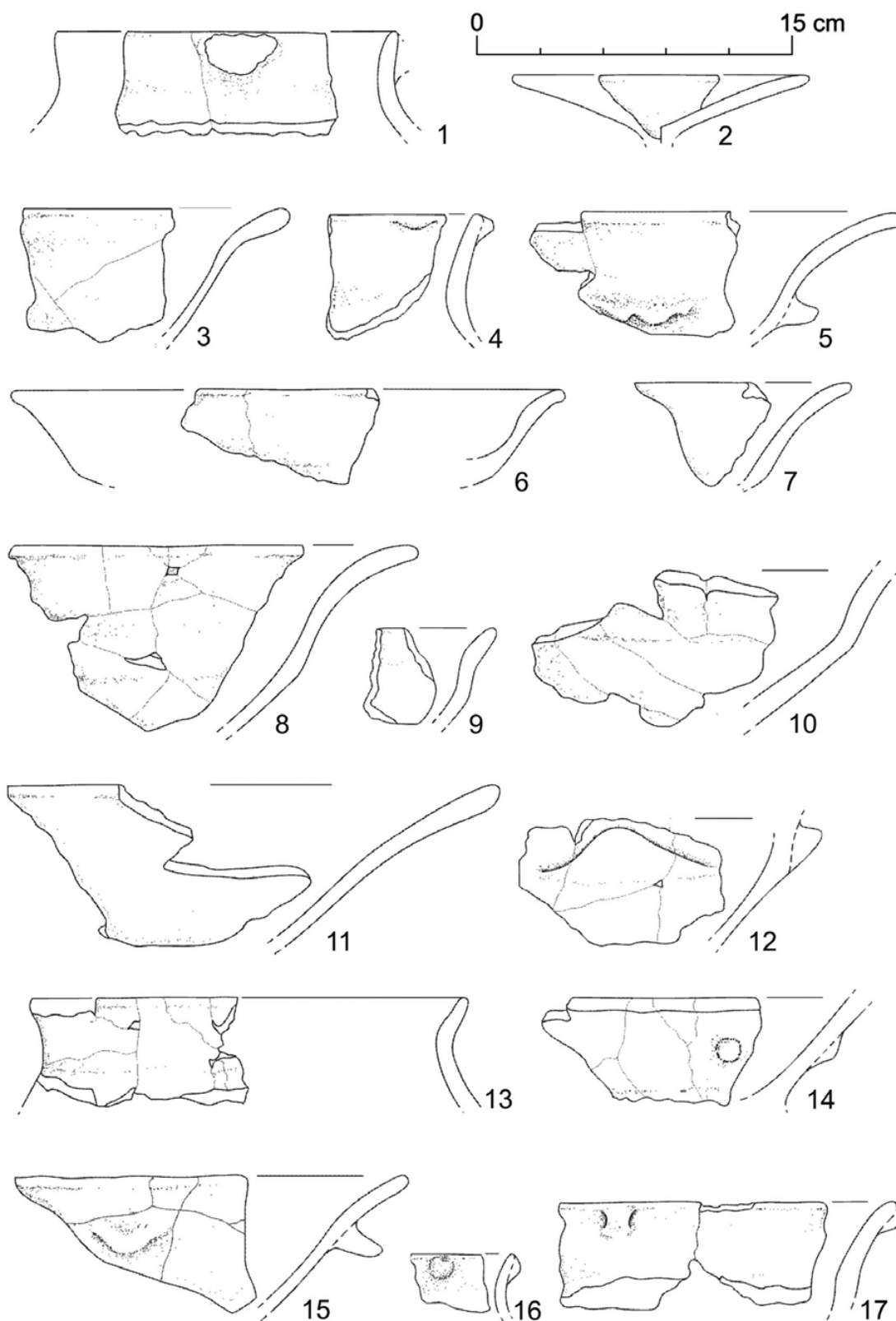
ob 419

Ryc. 41. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

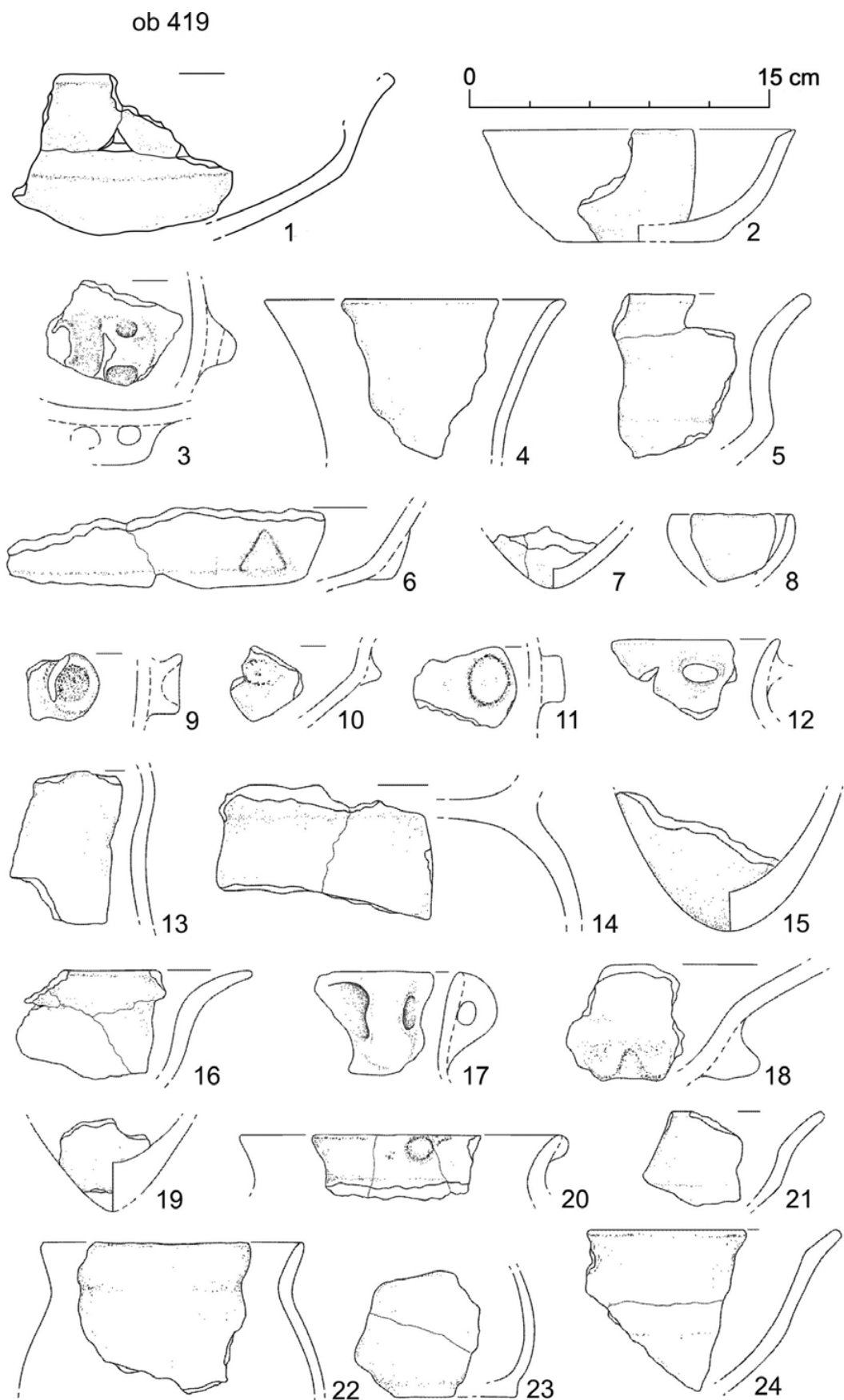
Fig. 41. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

ob 419

Ryc. 42. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

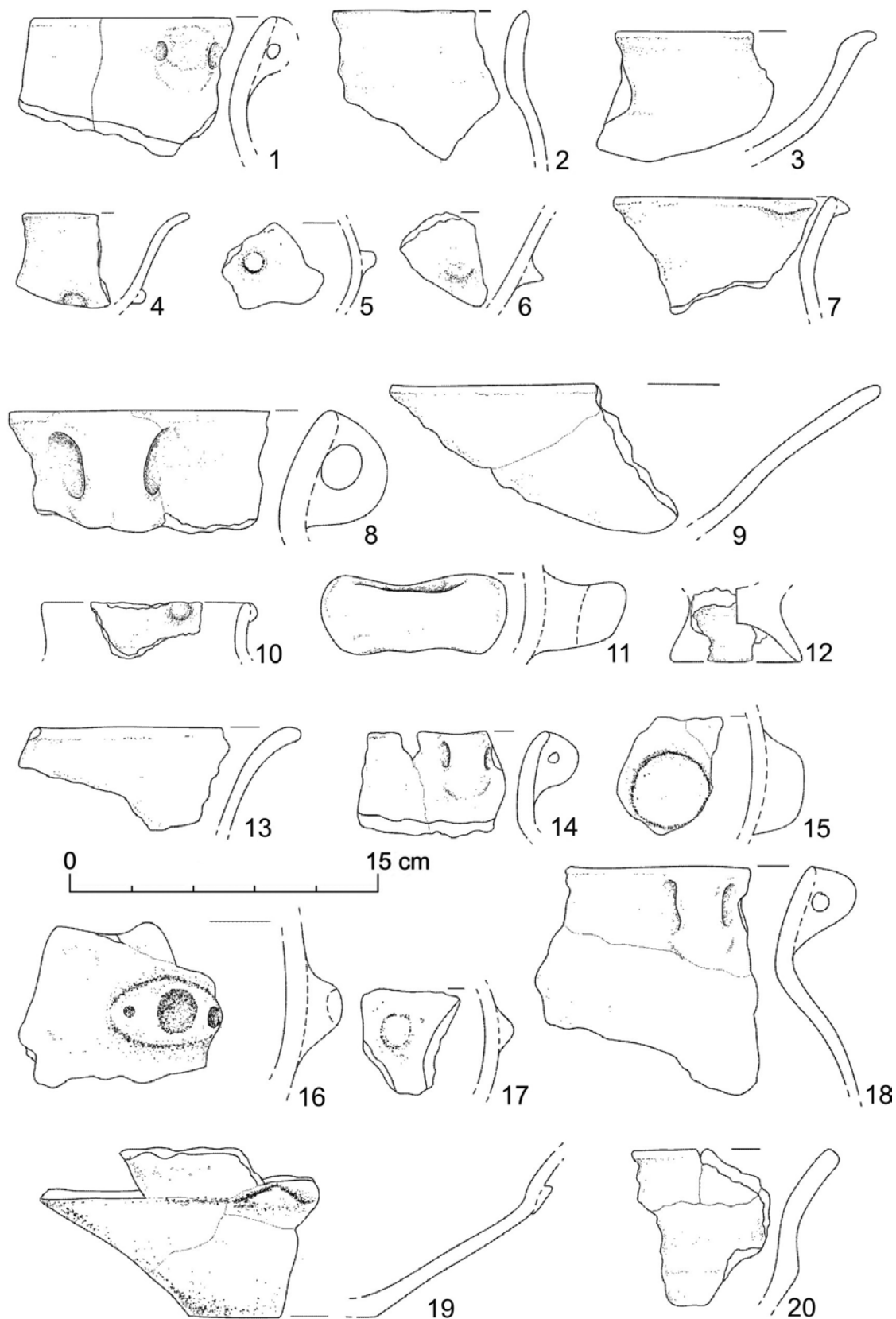
Fig. 42. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

Ryc. 43. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

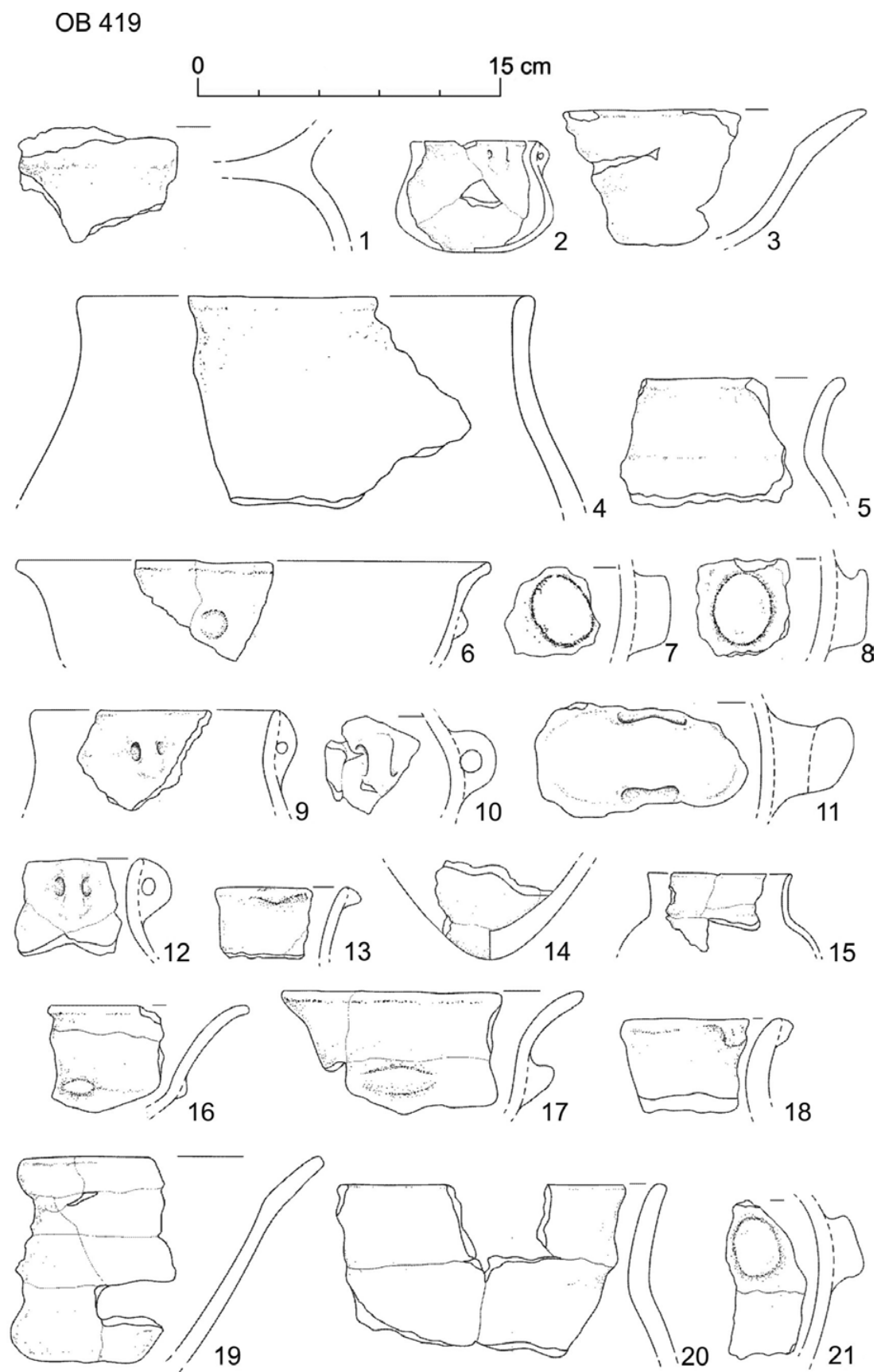
Fig. 43. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

OB 419

Ryc. 44. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

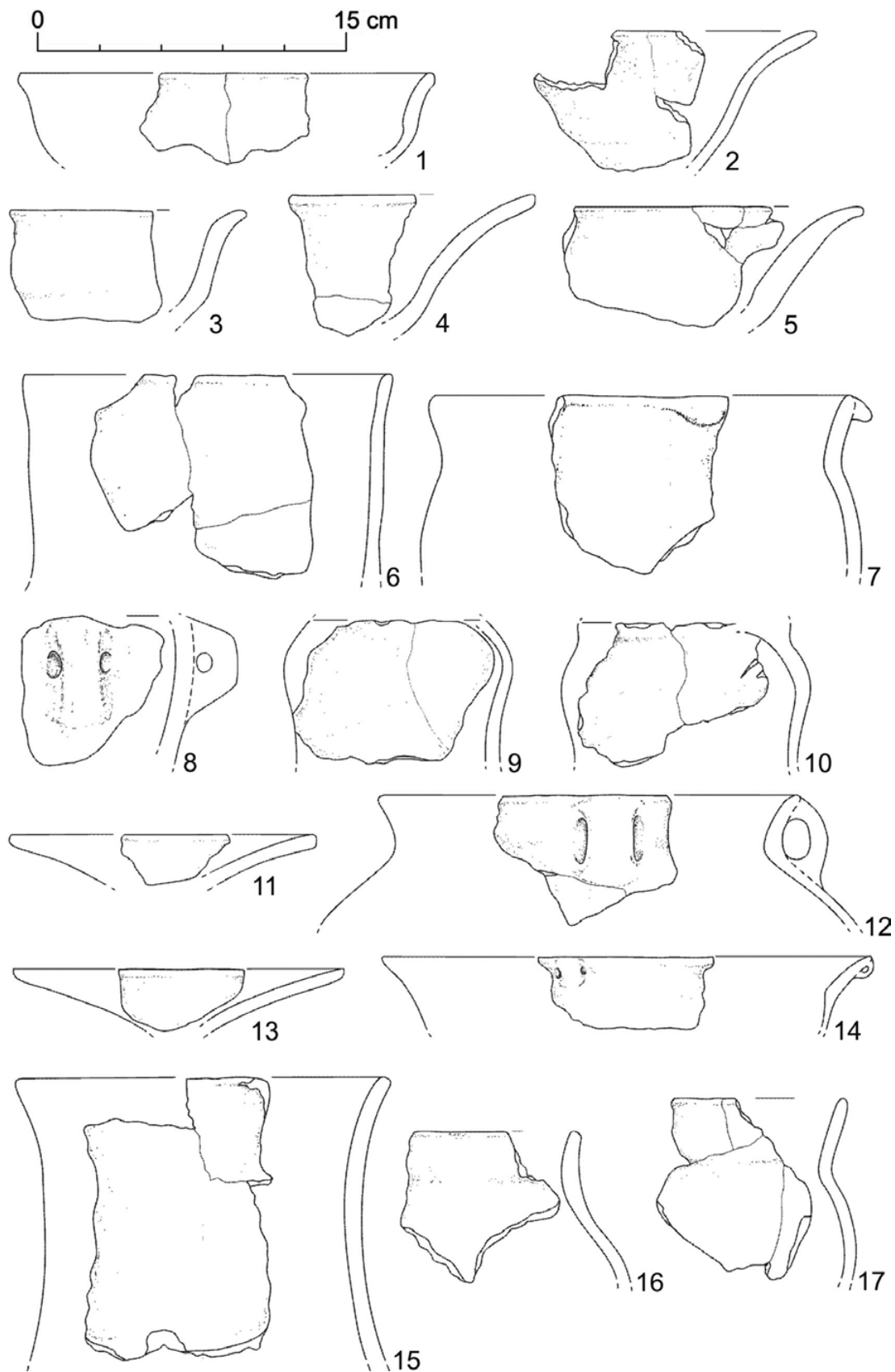
Fig. 44. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

Ryc. 45. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

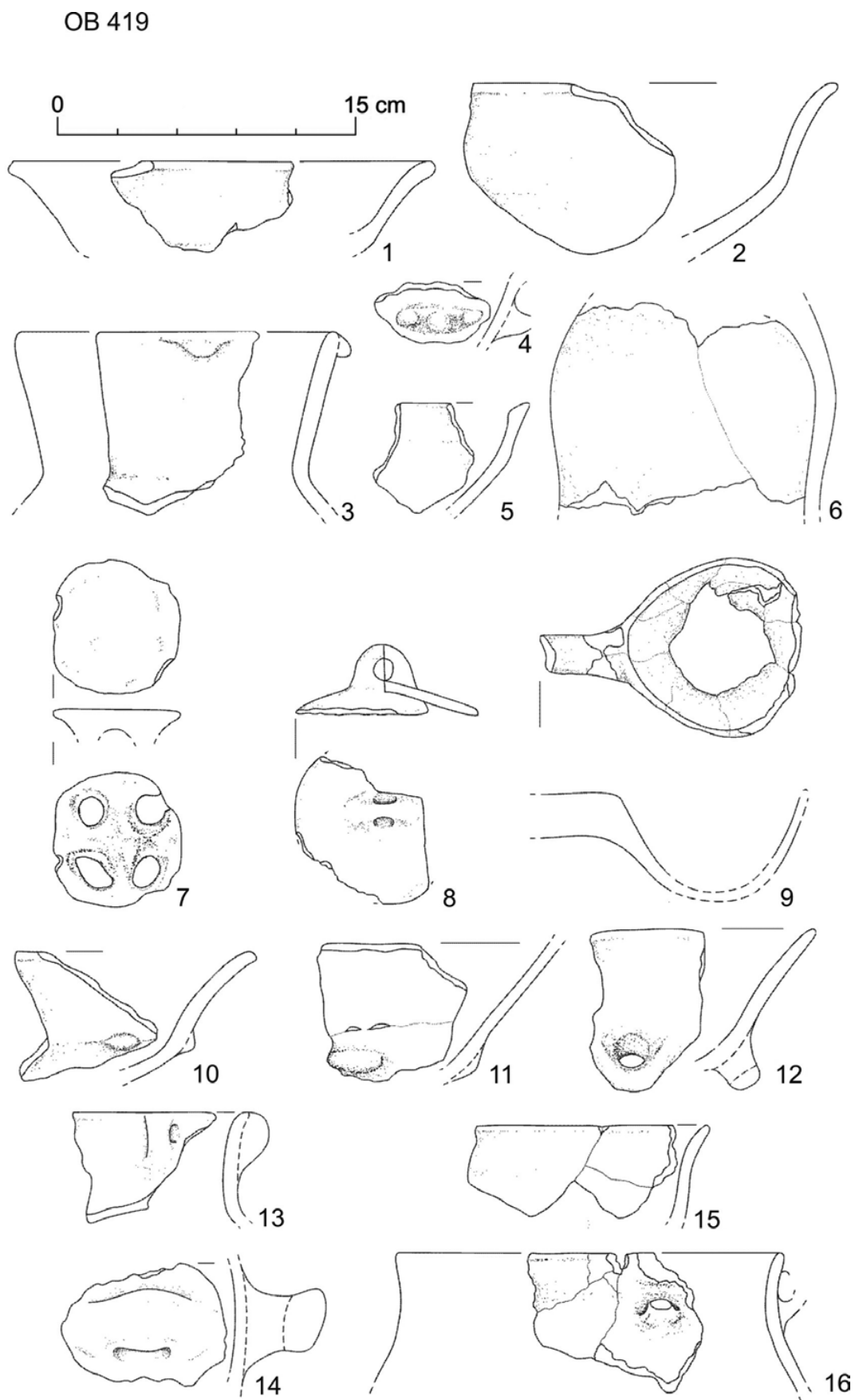
Fig. 45. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

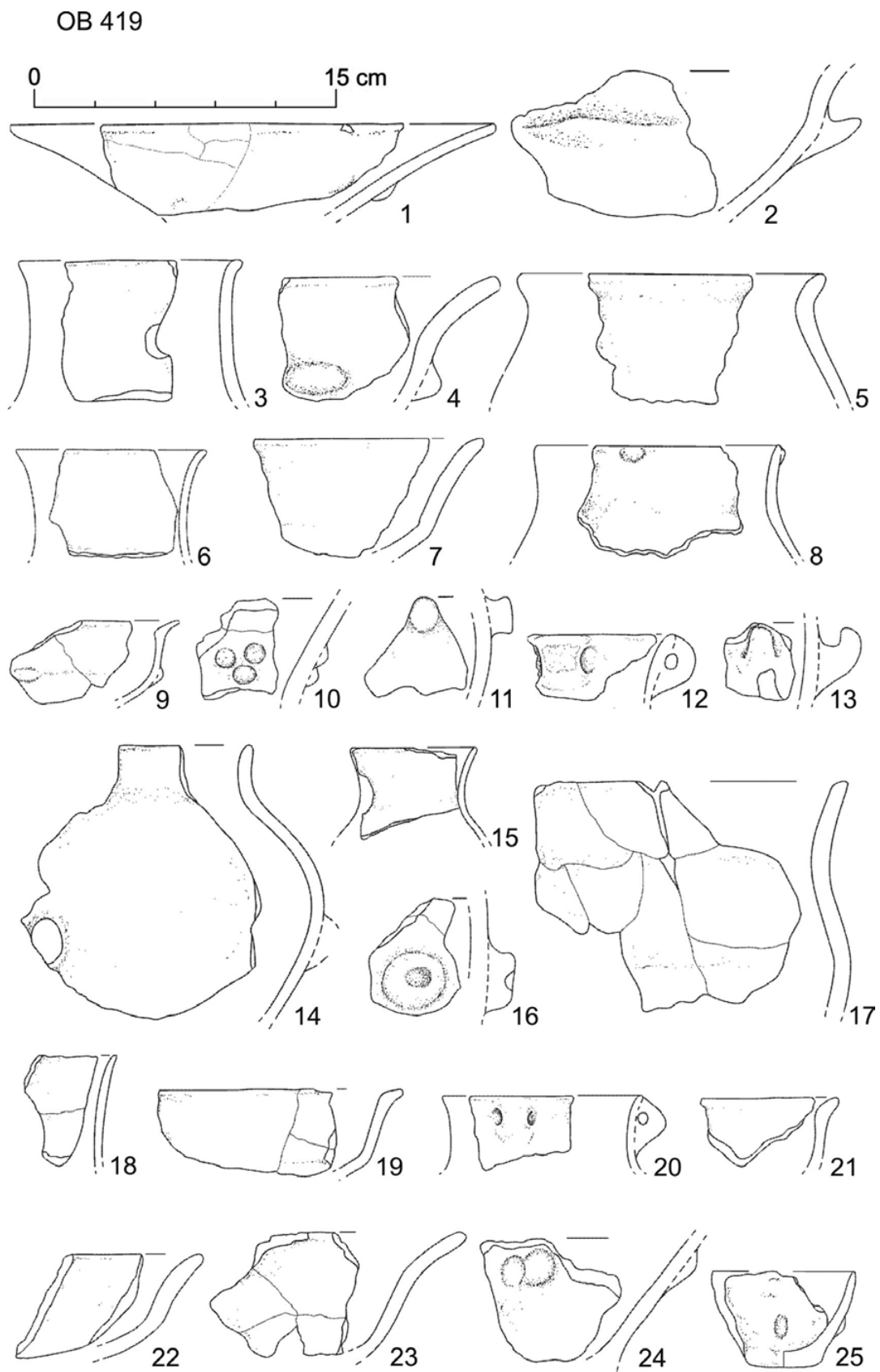
Ryc. 46. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 46. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

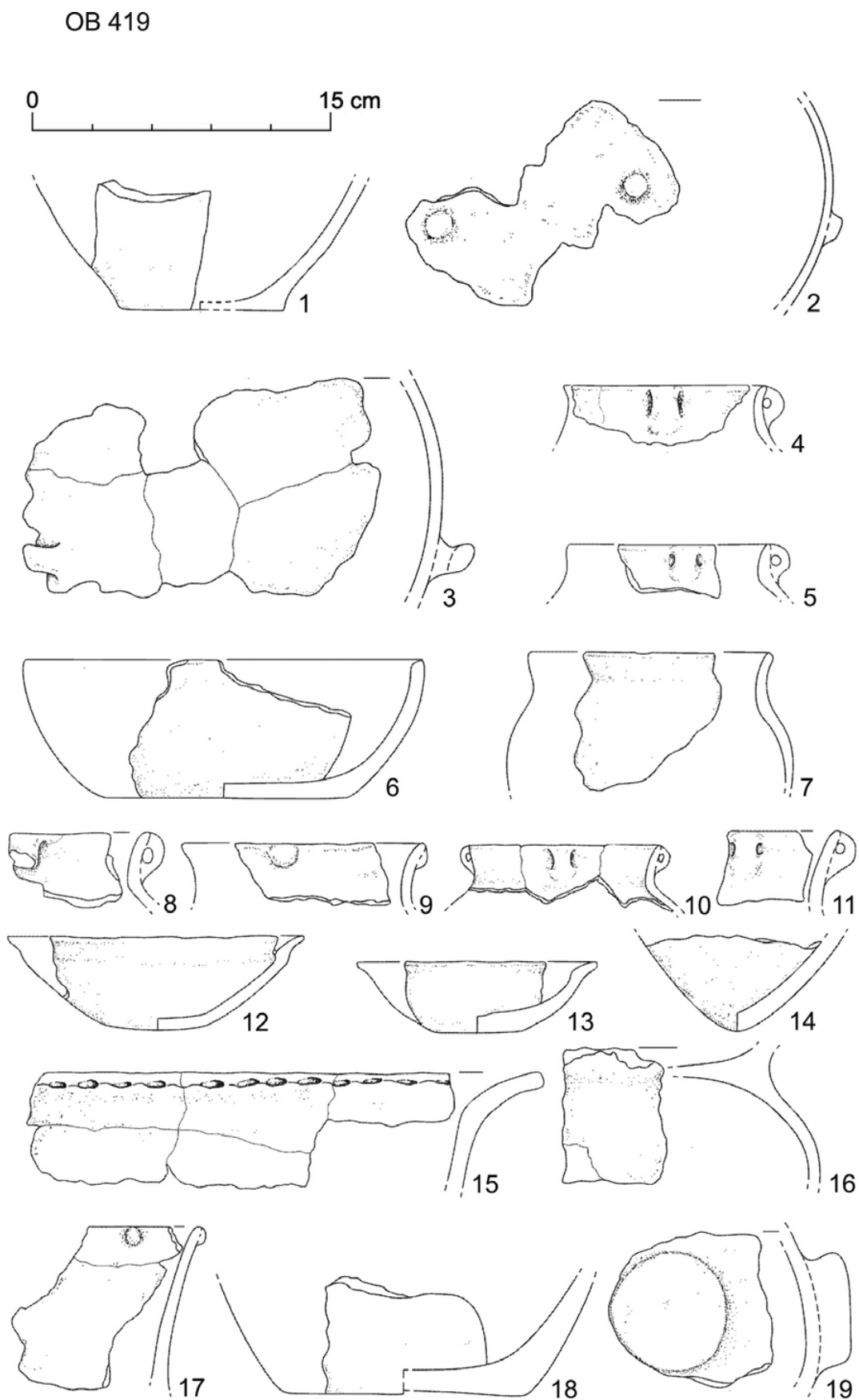
Ryc. 47. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 47. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

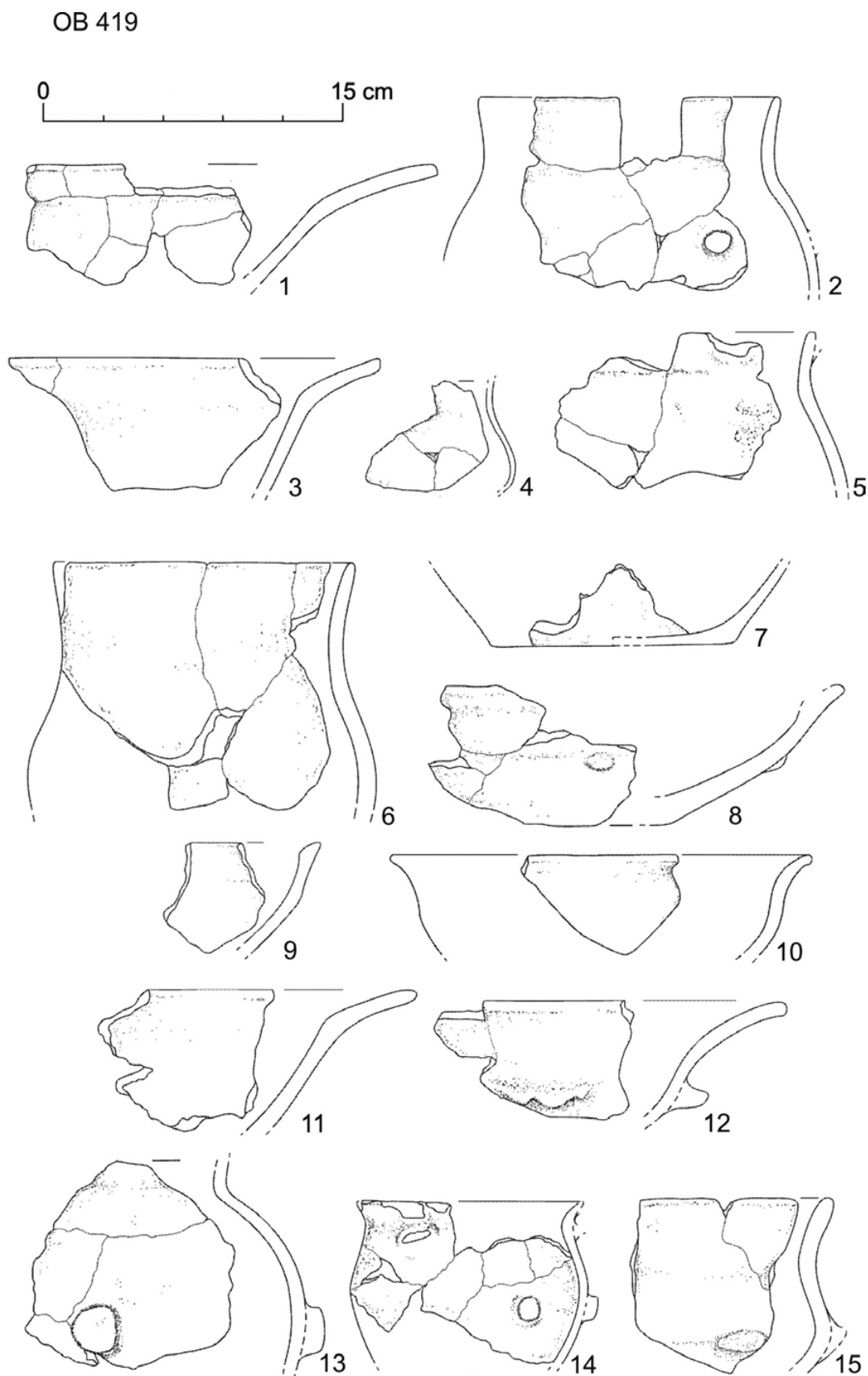
Ryc. 48. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 48. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

Ryc. 49. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 49. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

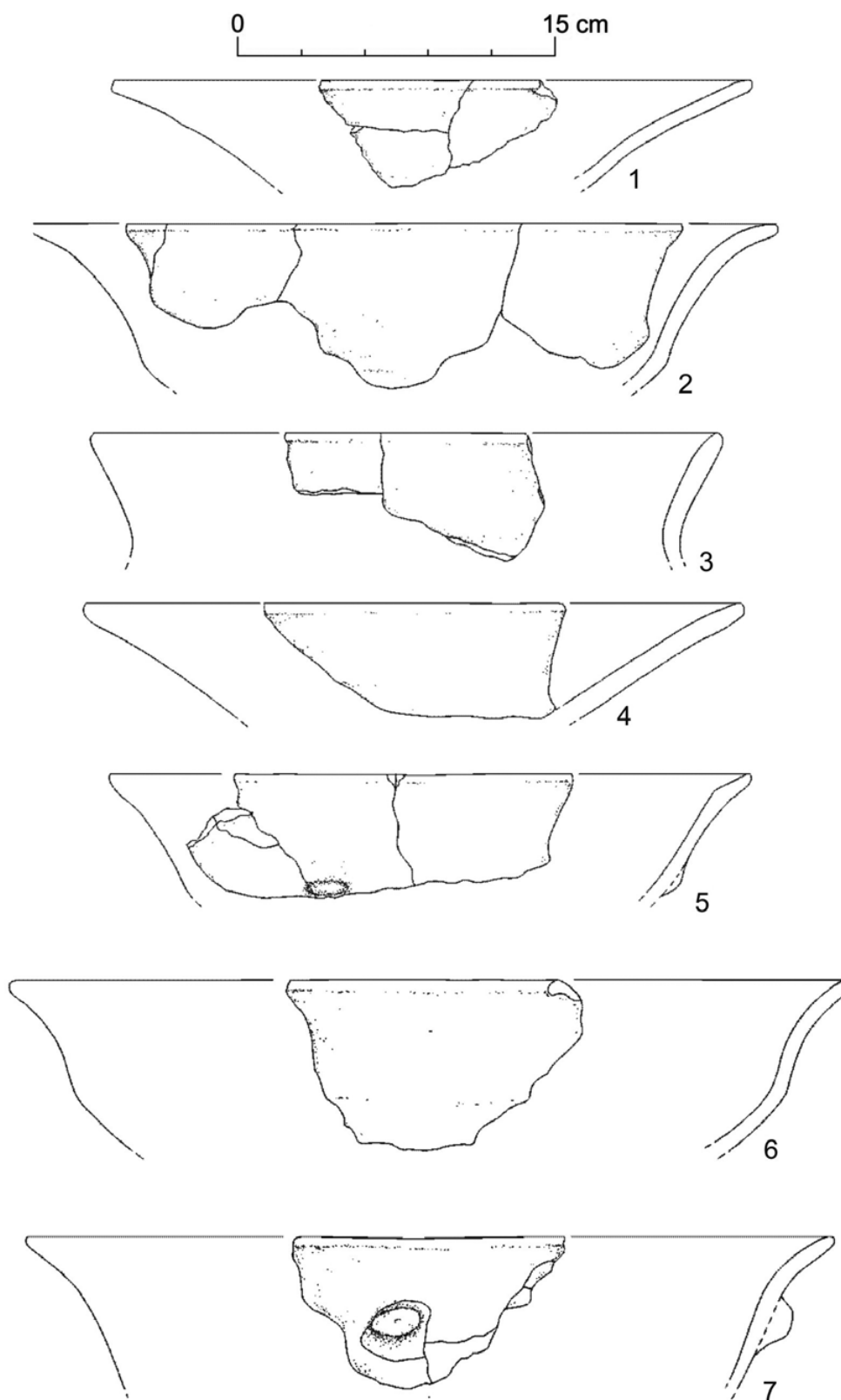

Ryc. 50. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 50. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

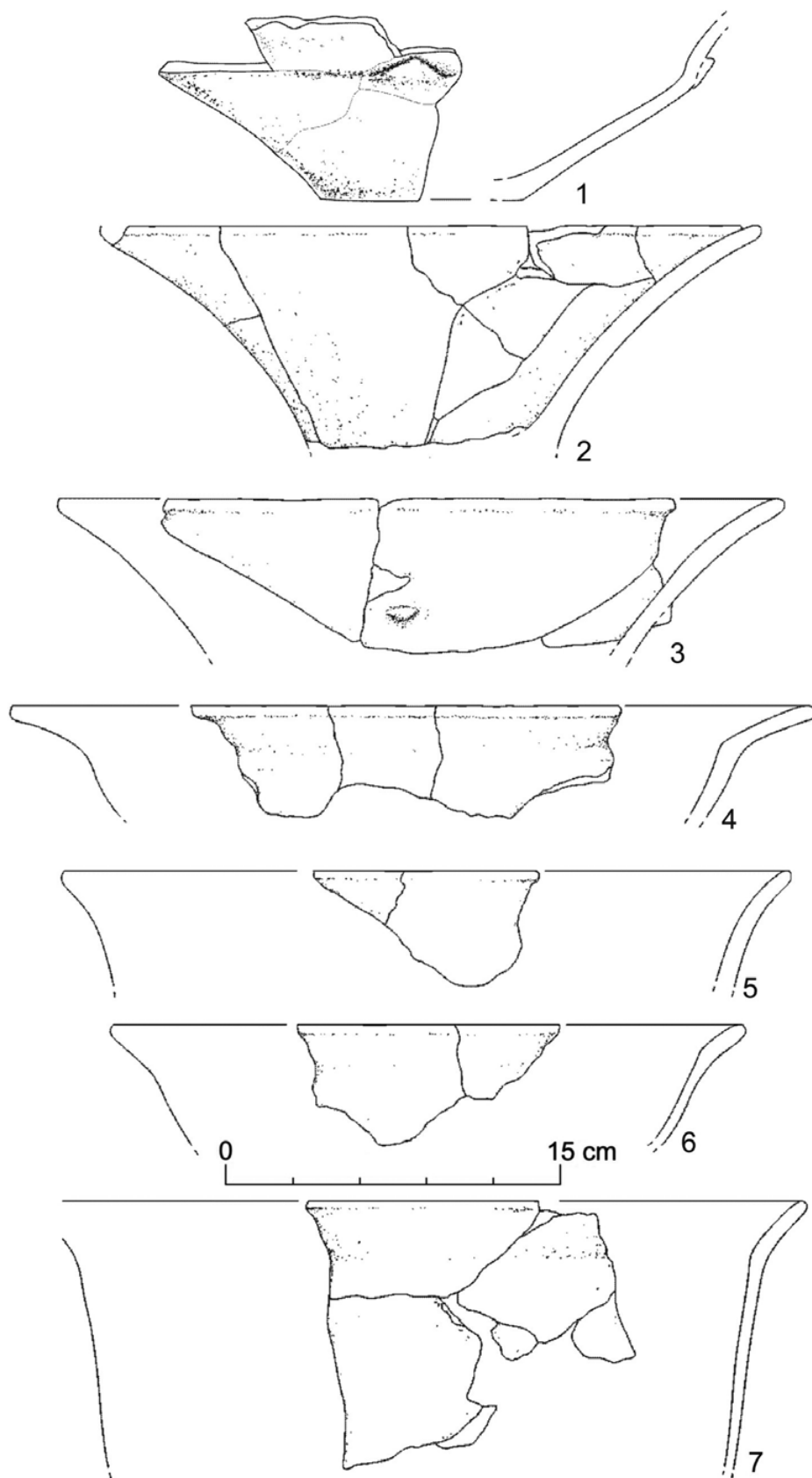
OB 419

Ryc. 51. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

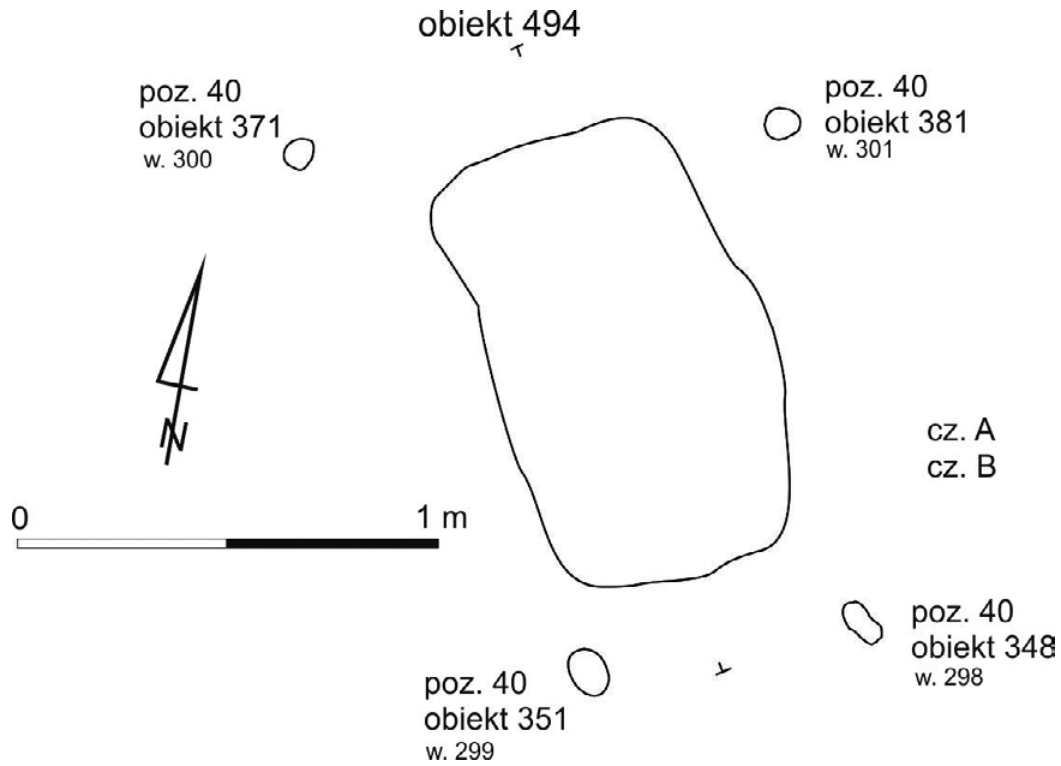
Fig. 51. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

OB 419

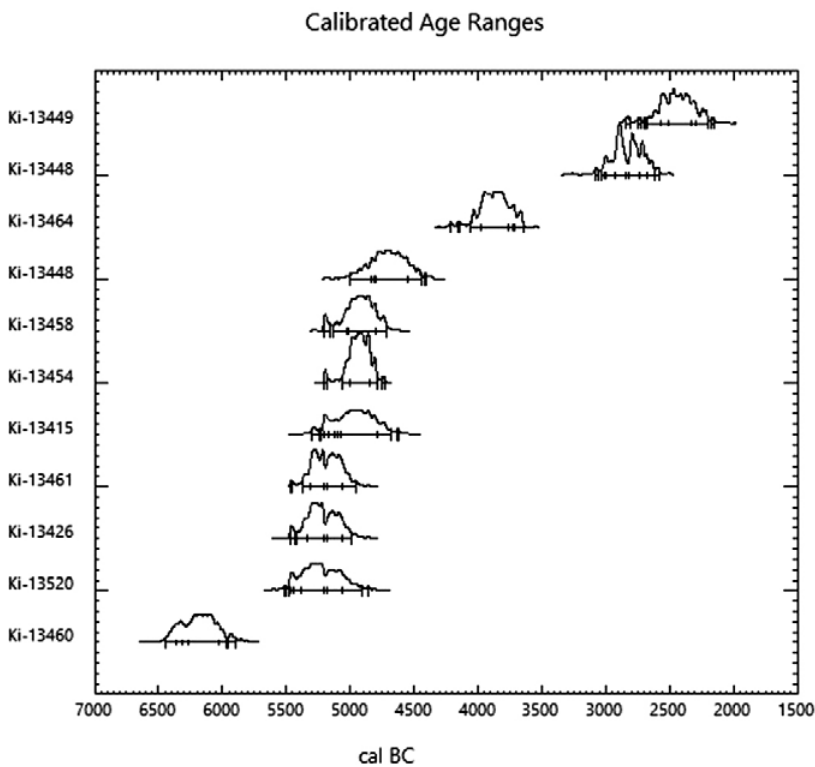
Ryc. 52. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wybór ceramiki KL

Fig. 52. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Choice of LC ceramics

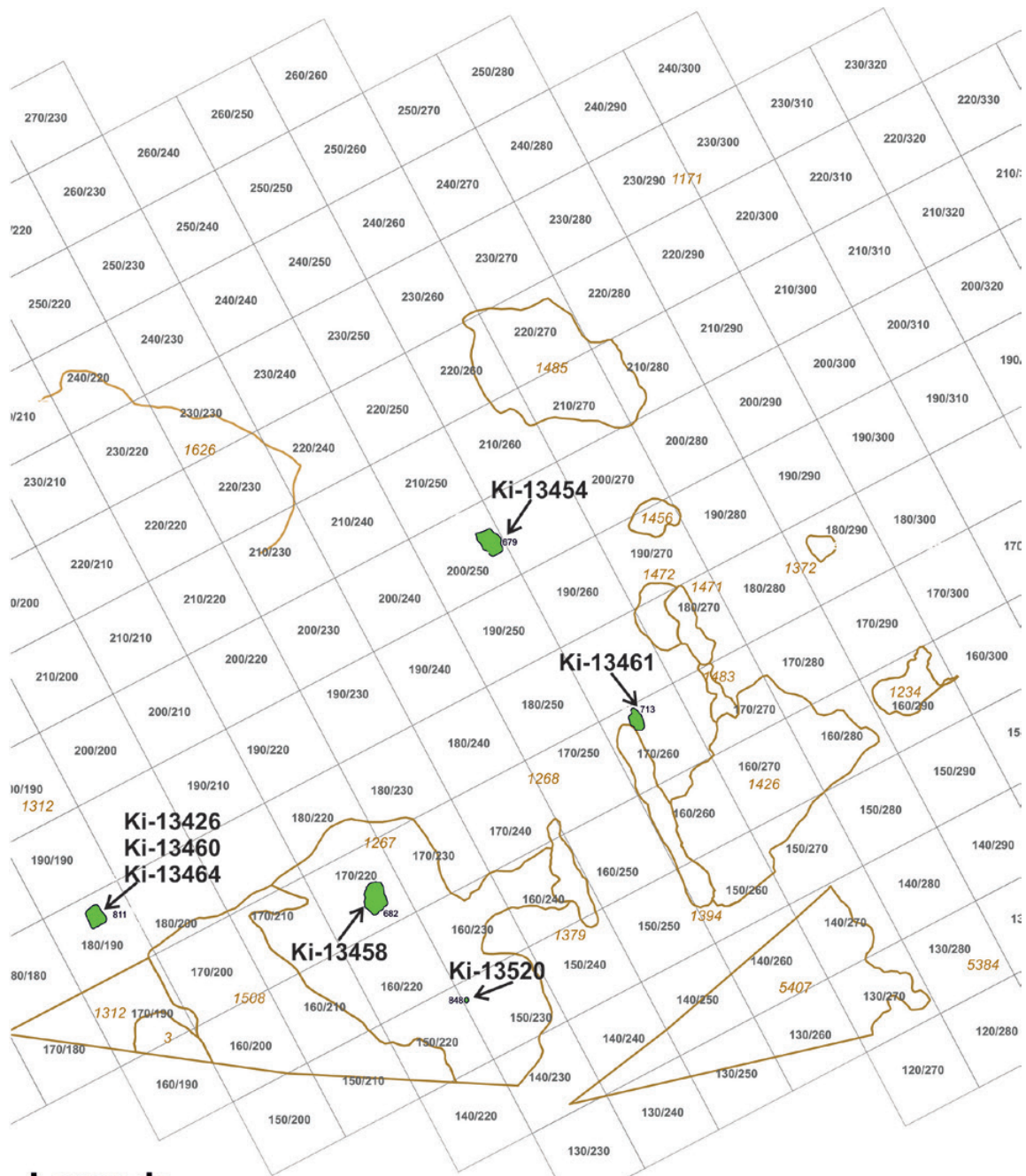
Ryc. 53. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Grób grupy Wyciąże-Złotniki

Fig. 53. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Grave of the Wyciąże-Złotniki group

Ryc. 54. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. 11 dat radiowęglowych z próbek pobranych z obiektów KCWR

Fig. 54. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Eleven radiocarbon dates from samples taken from LBK features

Legenda

 warstwa akumulacyjna

Chronologia obiektów:

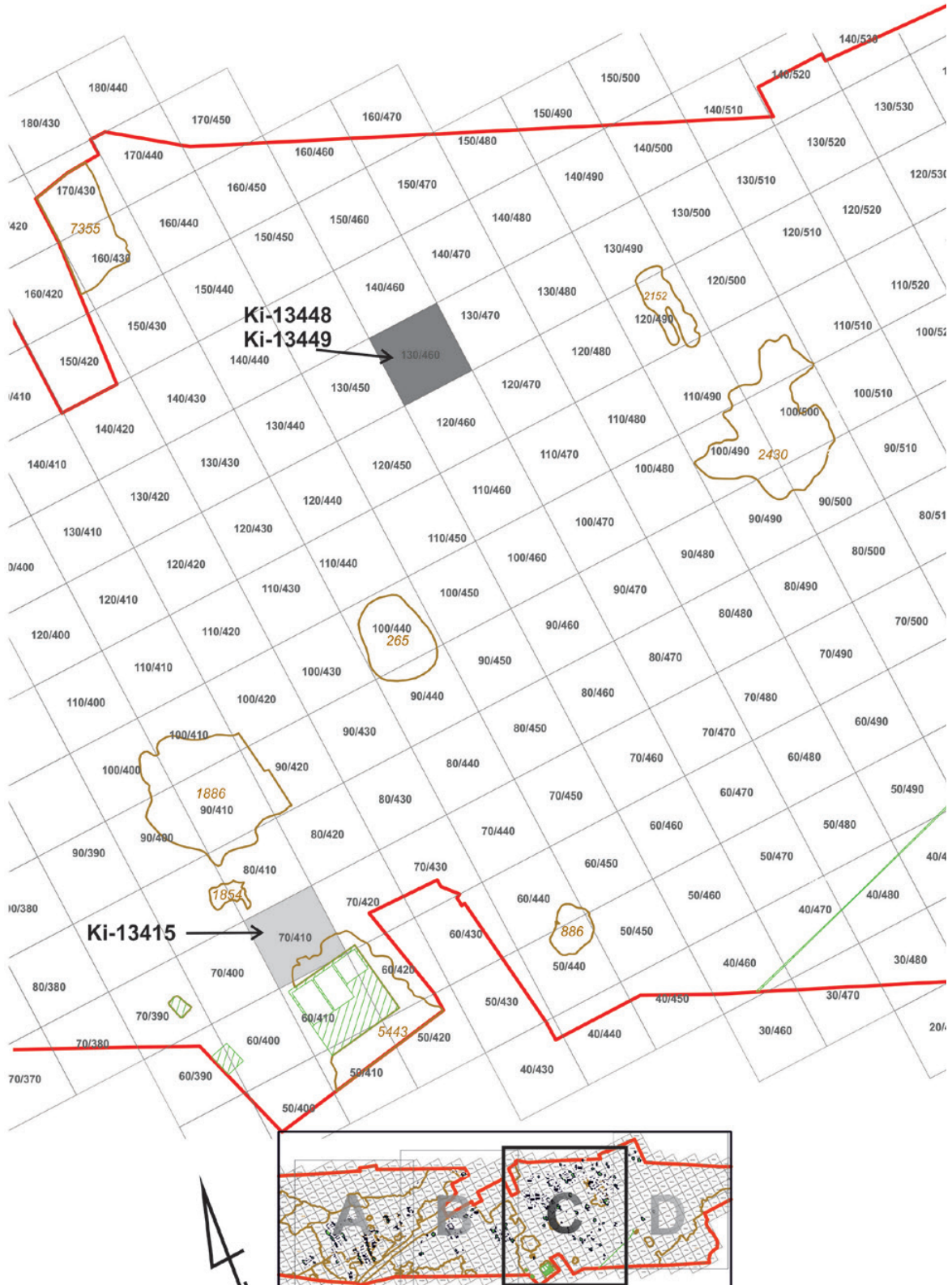
 KCWR

Ryc. 55a. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacja obiektów, z których pobrano datowane próbki

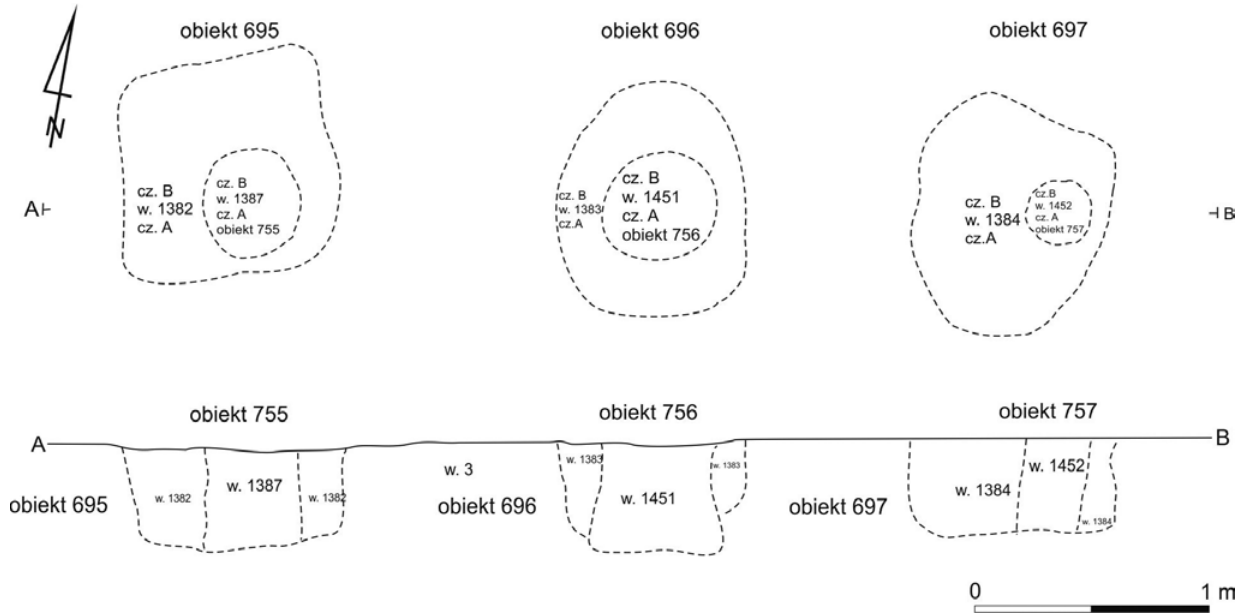
Fig. 55a. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Location of the features from which the dated samples were taken

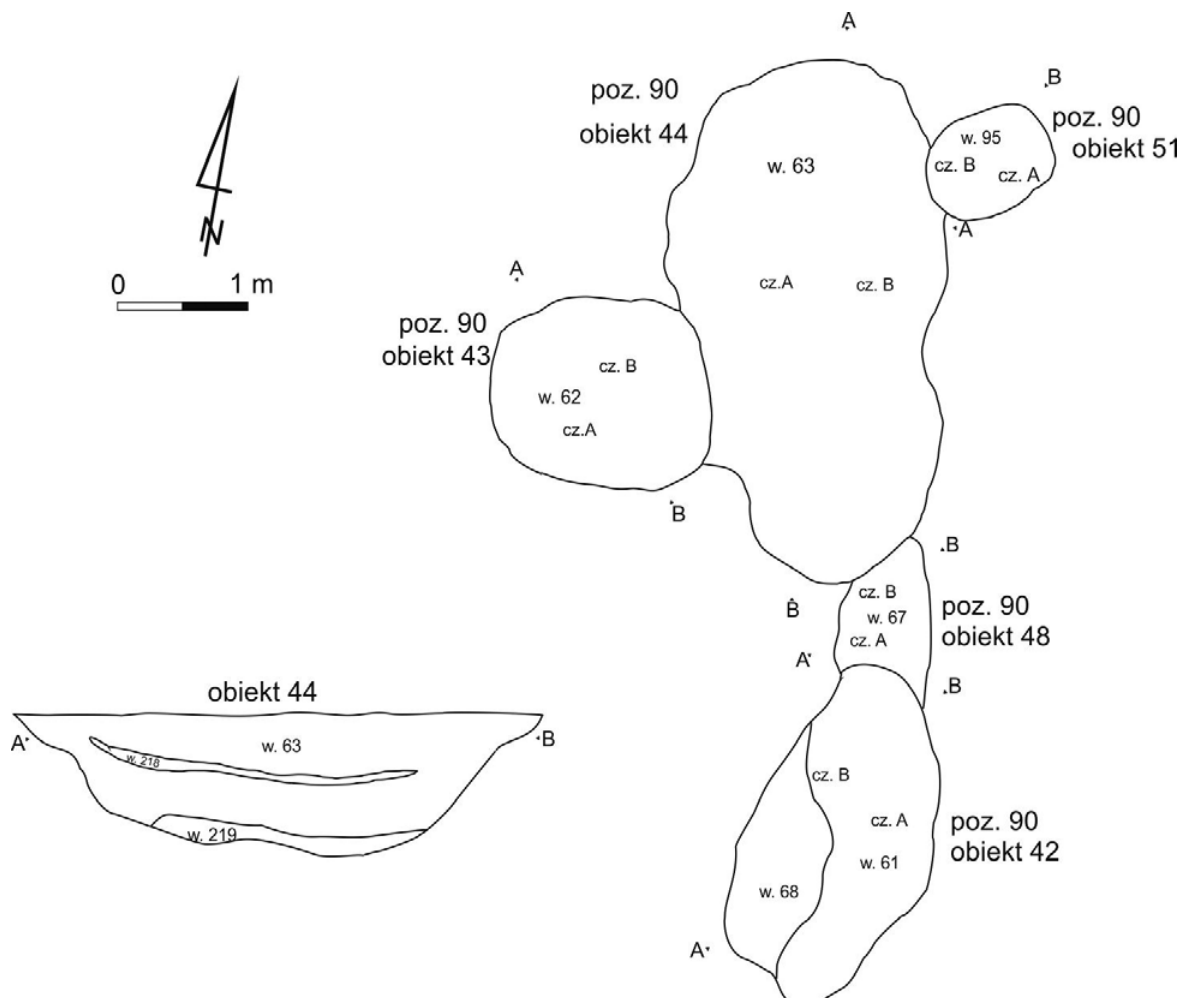
Ryc. 55b. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacja obiektów, z których pobrano datowane próbki
Fig. 55b. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Location of the features from which the dated samples were taken

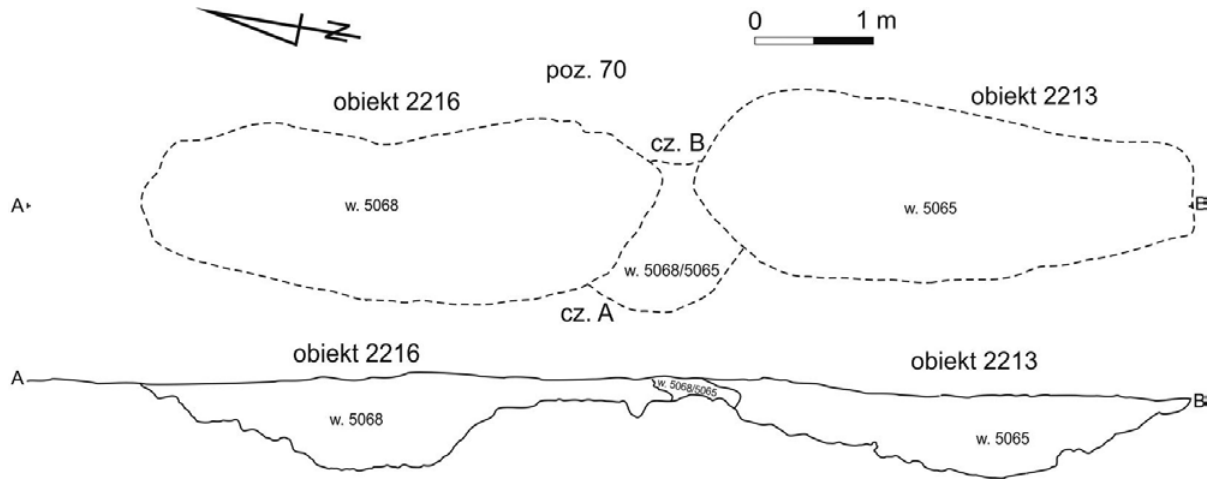
Ryc. 56. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy postupowe KCWR

Fig. 56. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK post-holes

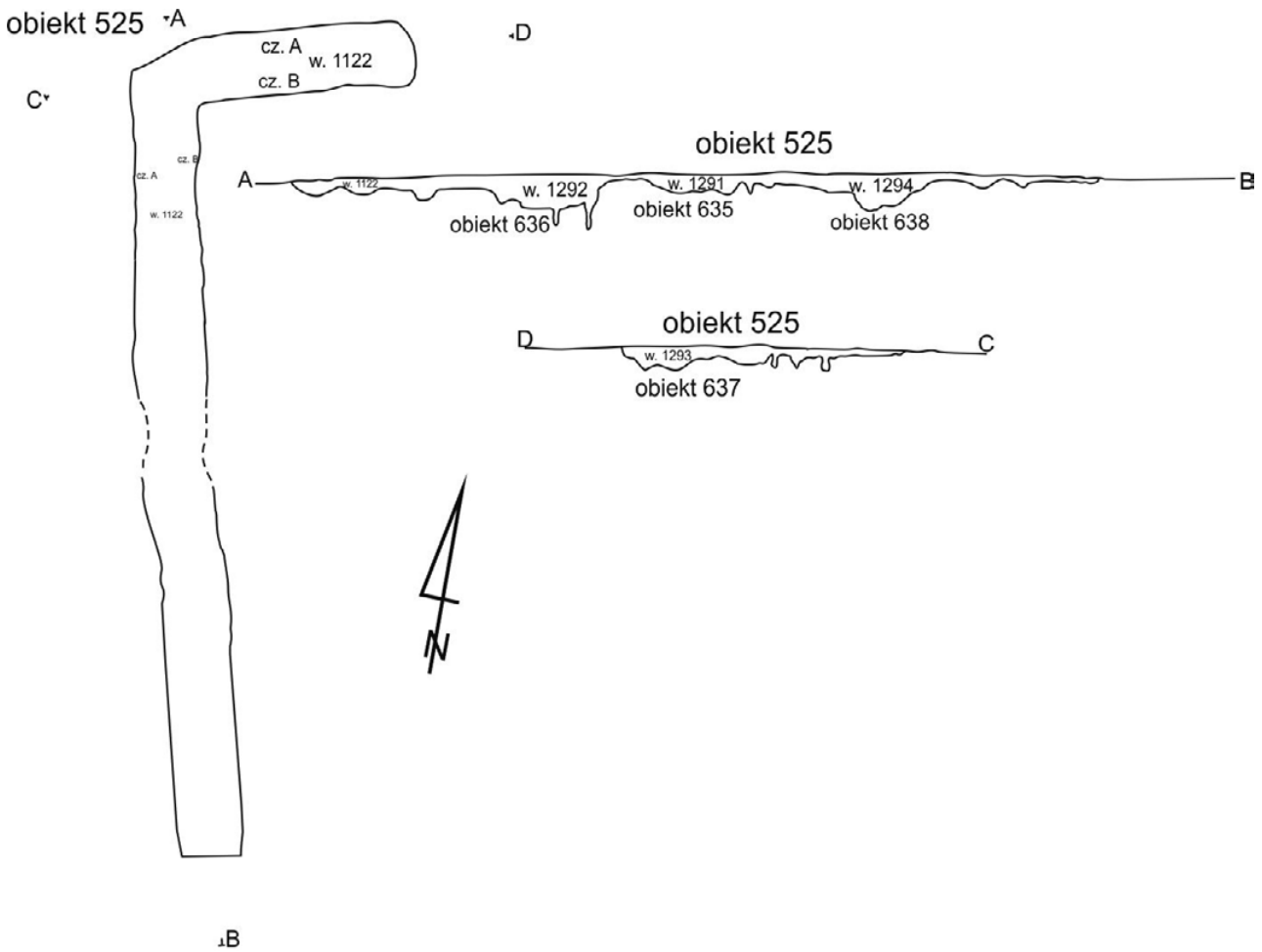
Ryc. 57. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy postupowe KCWR

Fig. 57. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK building features

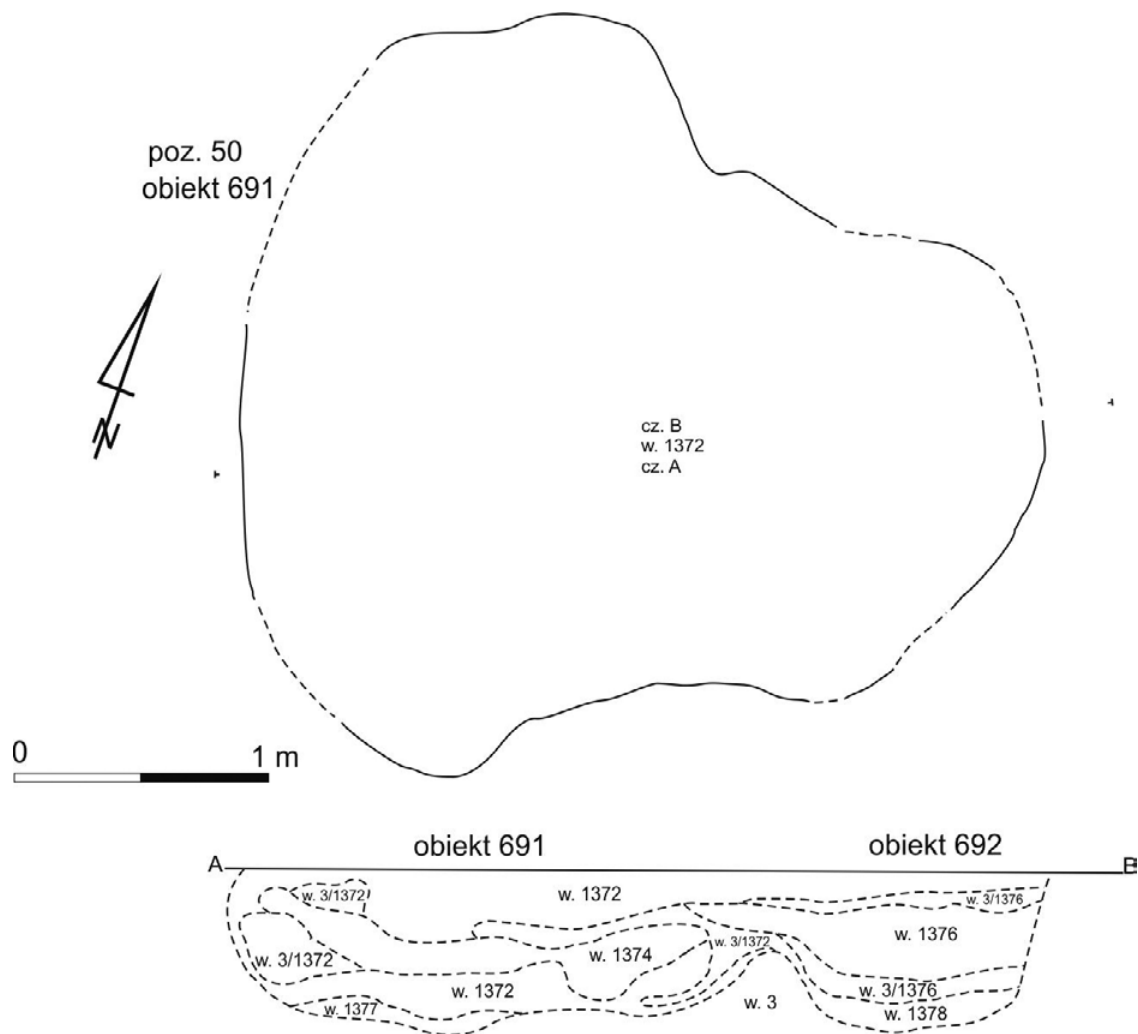
Ryc. 58. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy postępowe KCWR

Fig. 58. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK building features

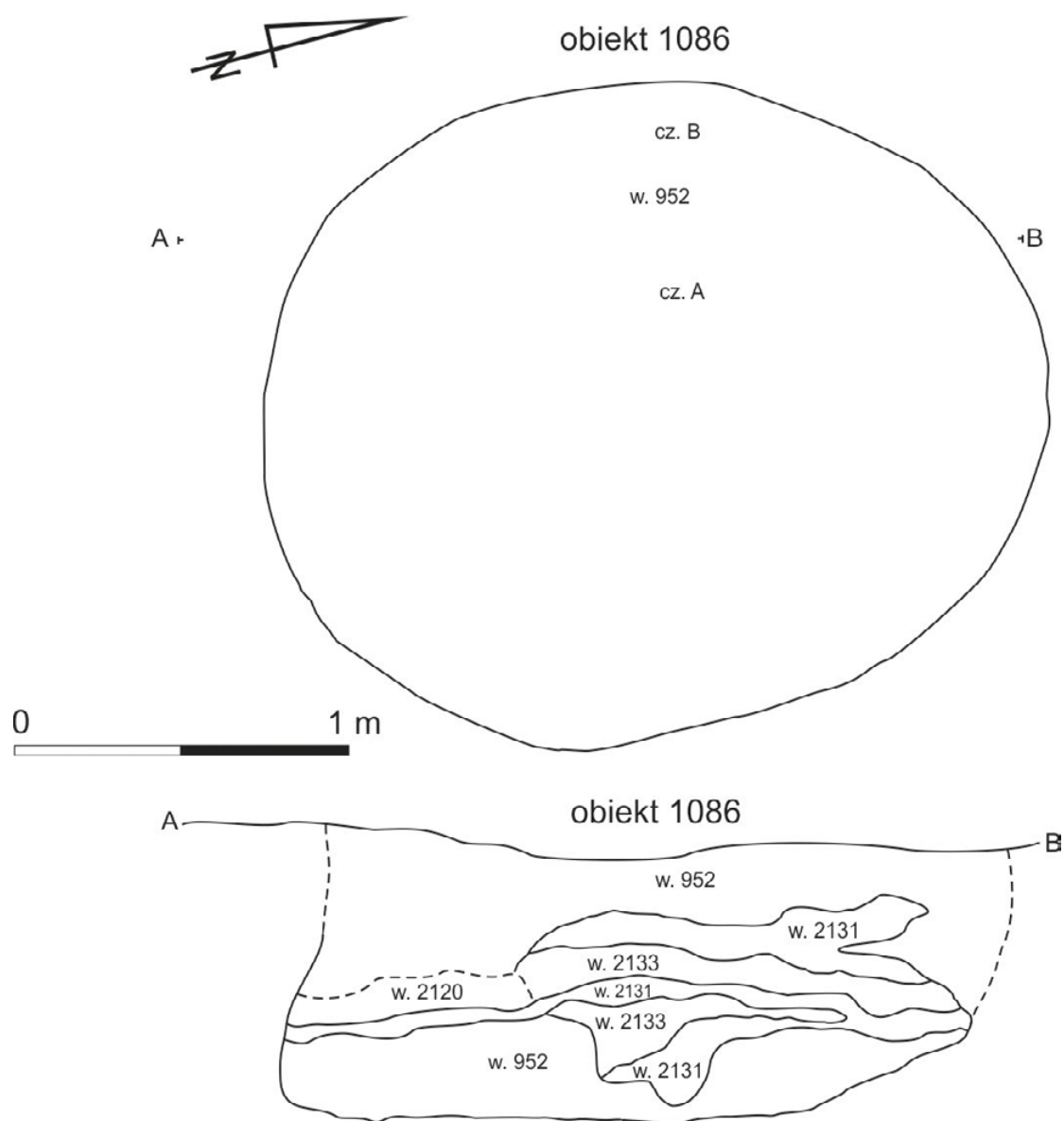
Ryc. 59. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Rowek konstrukcyjny KCWR

Fig. 59. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK building foundation groove

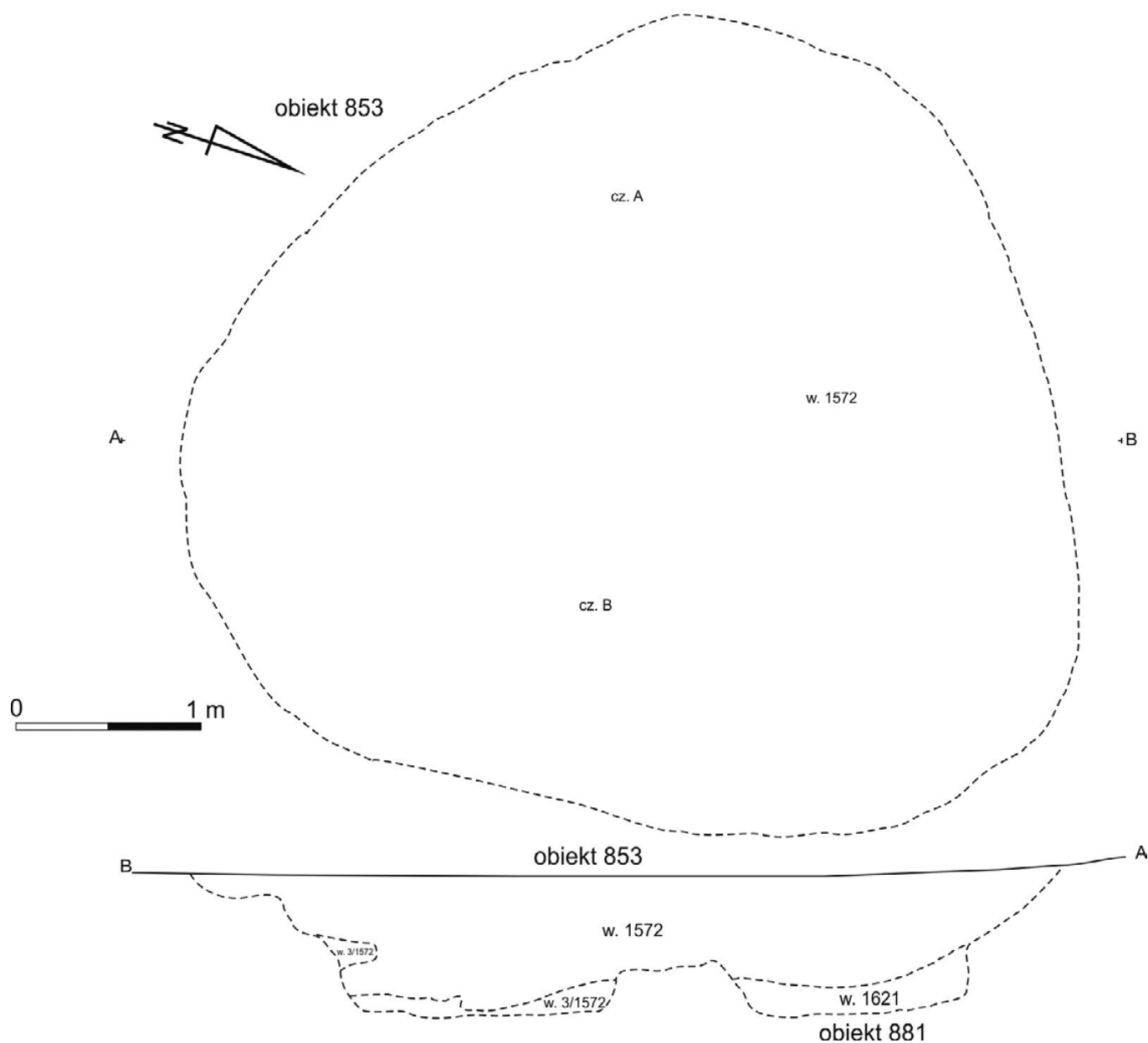
Ryc. 60. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianka KCWR

Fig. 60. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK clay pit

Ryc. 61. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianka KCWR

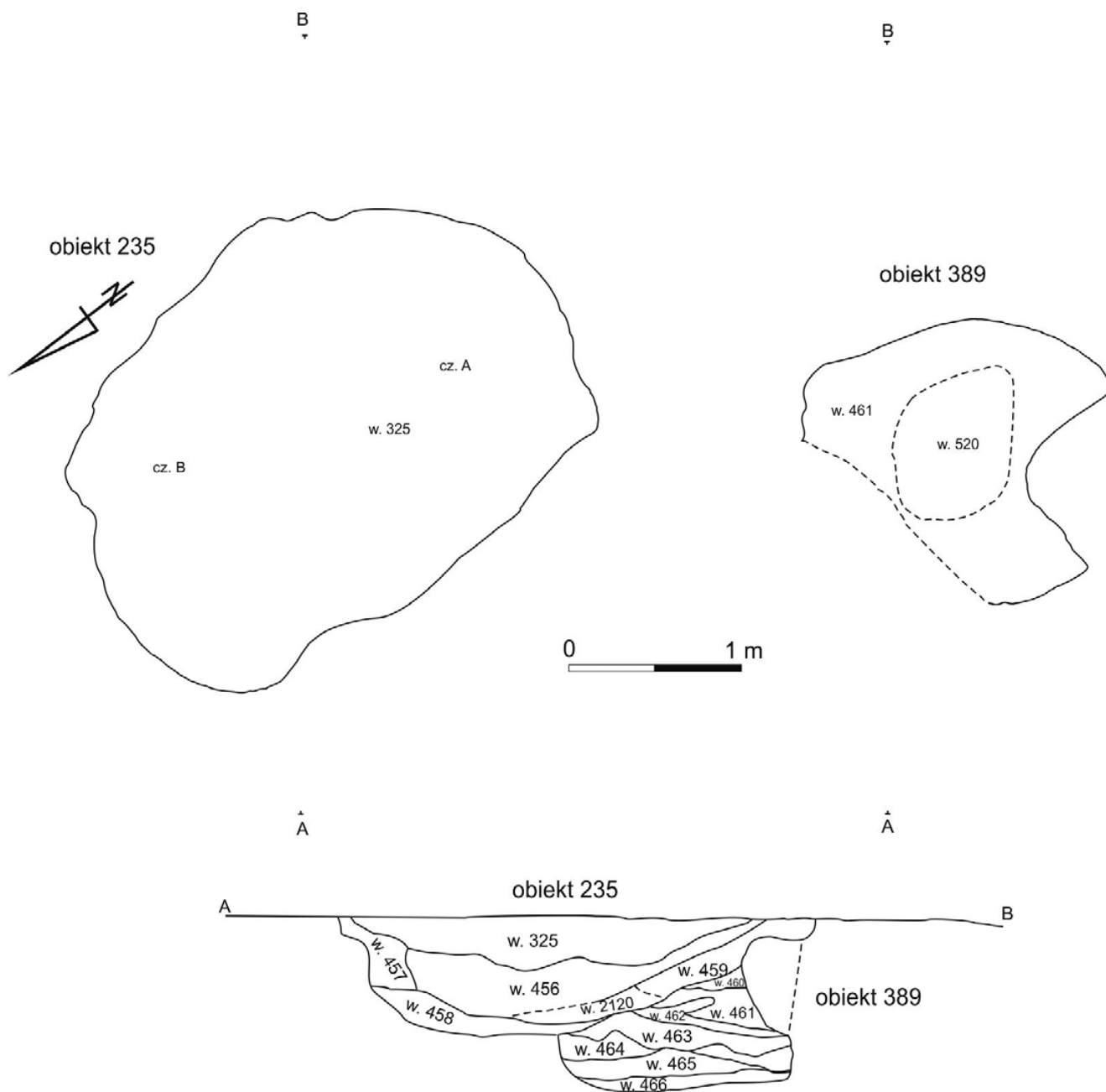
Fig. 61. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK clay pit

Ryc. 62. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianka KM

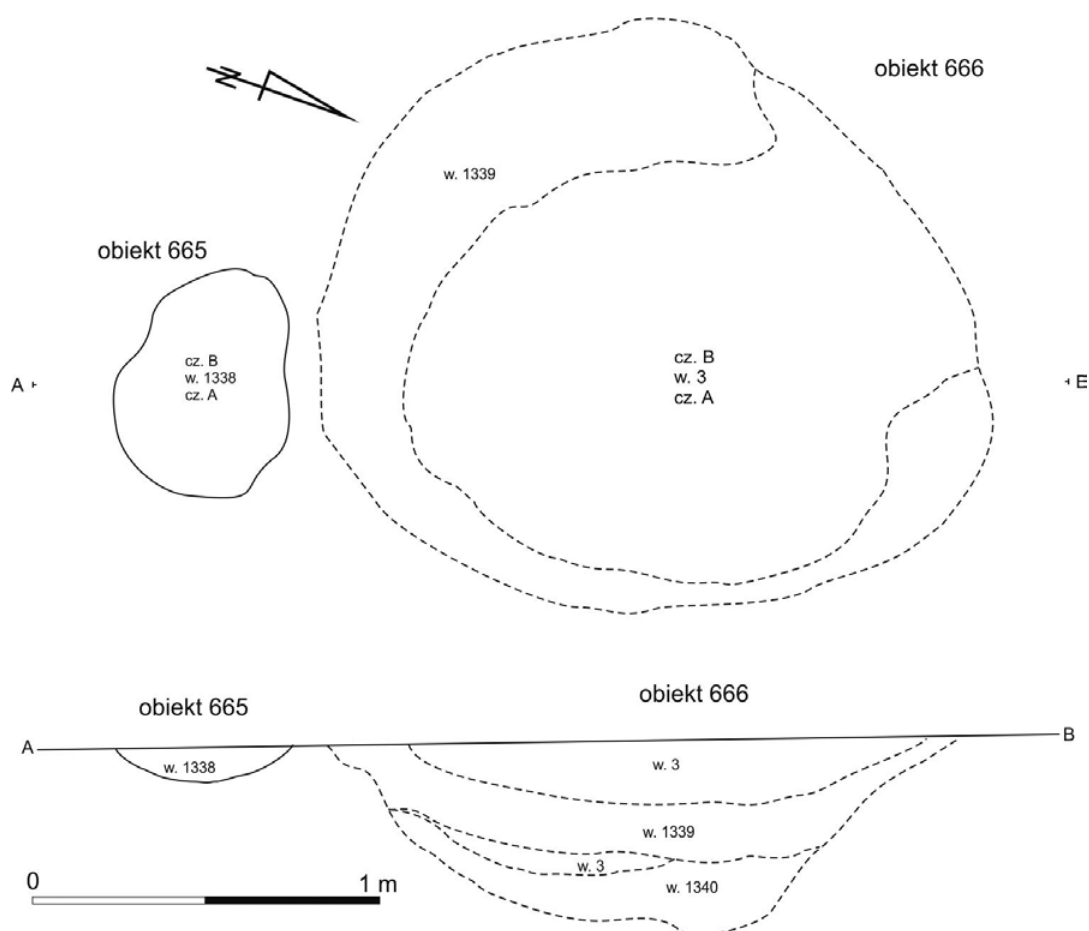
Fig. 62. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. MC clay pit

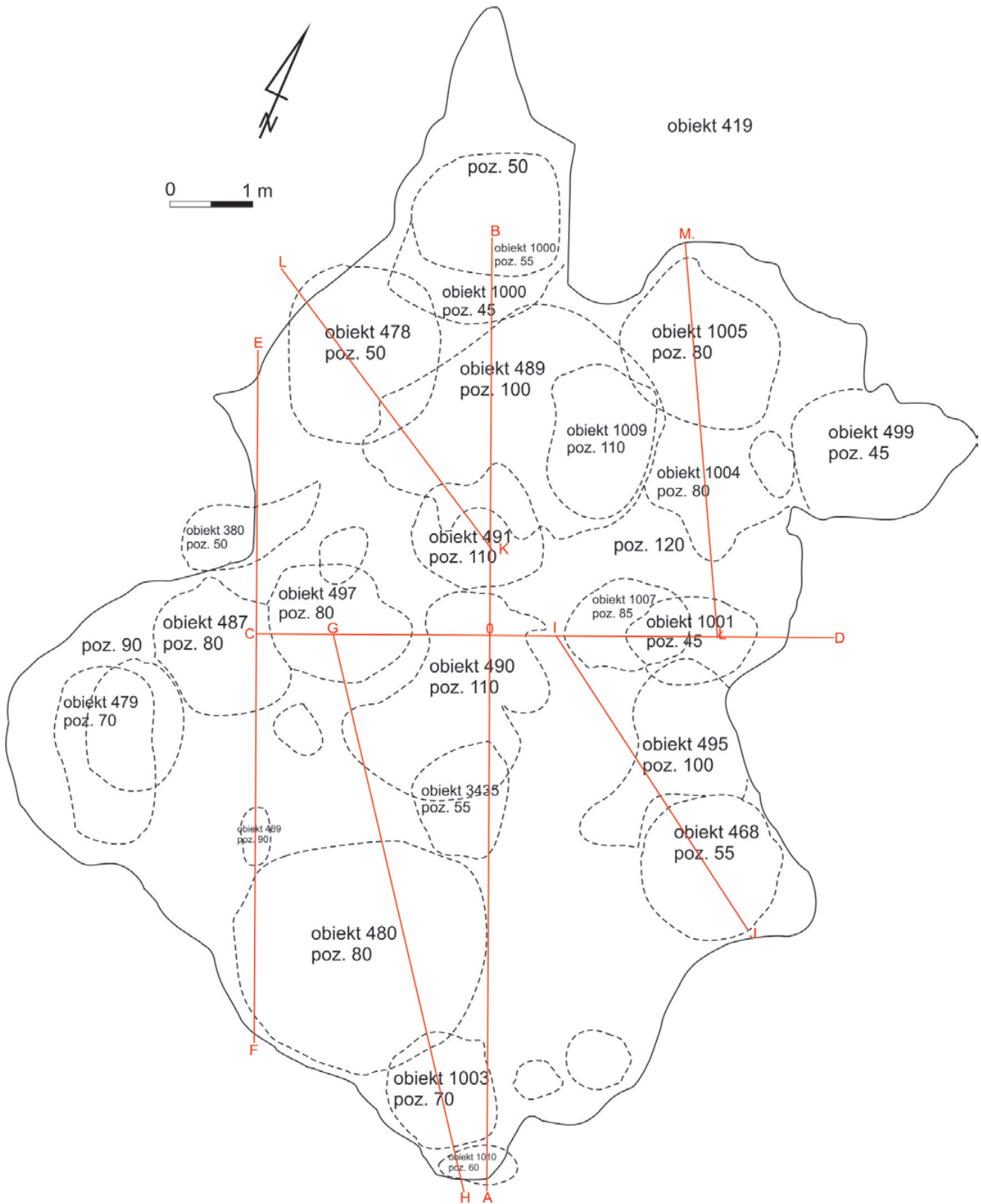
Ryc. 63. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jama gospodarcza KM

Fig. 63. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. MC storage pit

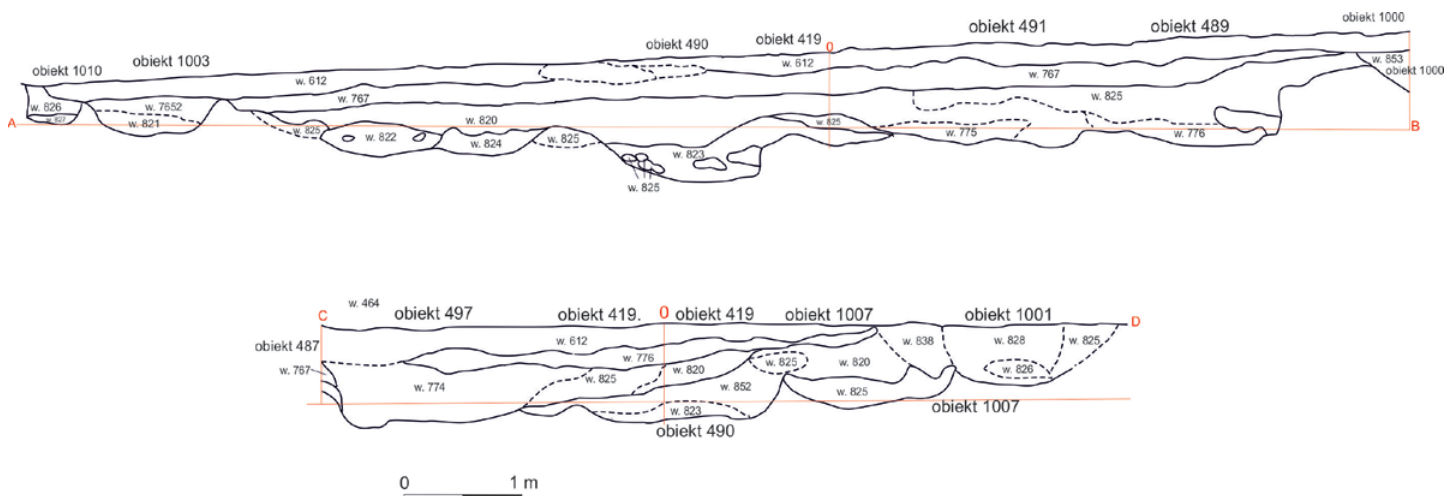
Ryc. 64. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jama nieokreślonej funkcji KM

Fig. 64. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. MC pit of undefined function

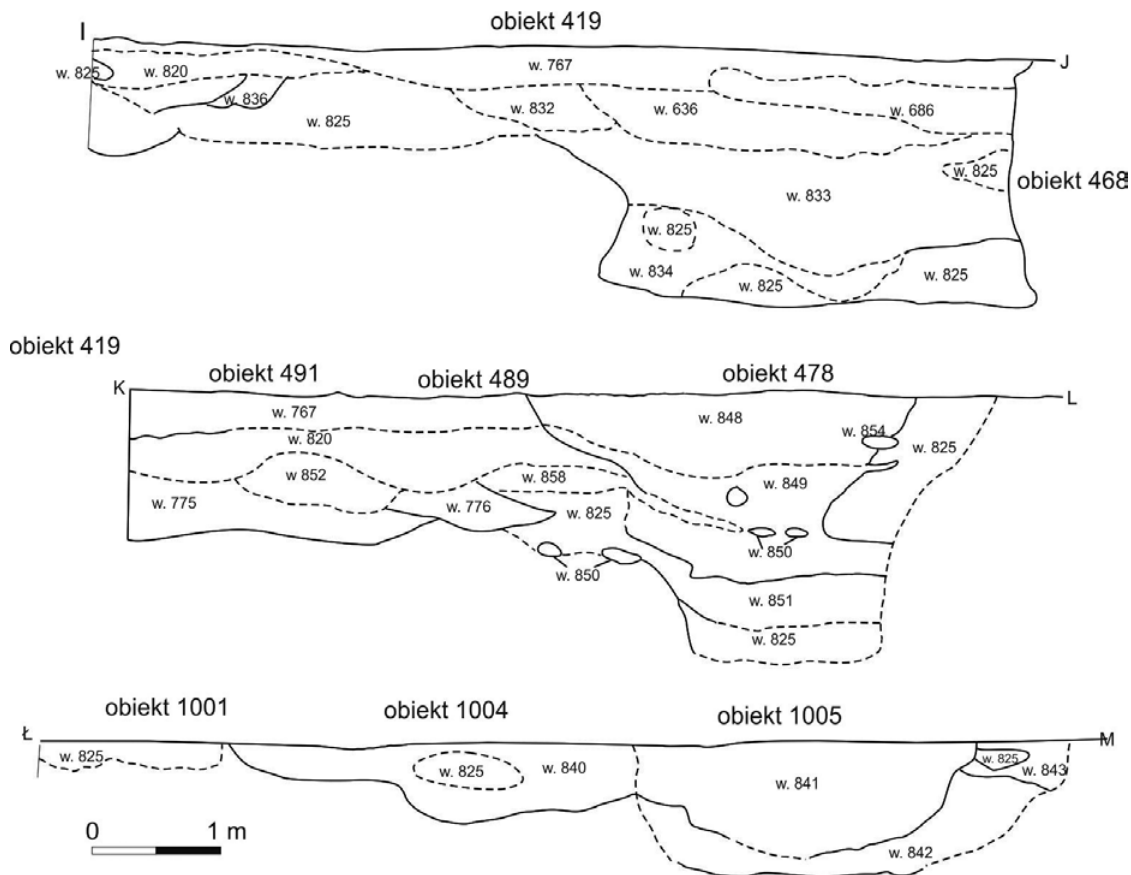
Ryc. 65. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianka KL nr 419

Fig. 65. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC clay pit no 419

Ryc. 66. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianka KL nr 419

Fig. 66. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC clay pit no 419

Ryc. 67. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianka KL nr 419

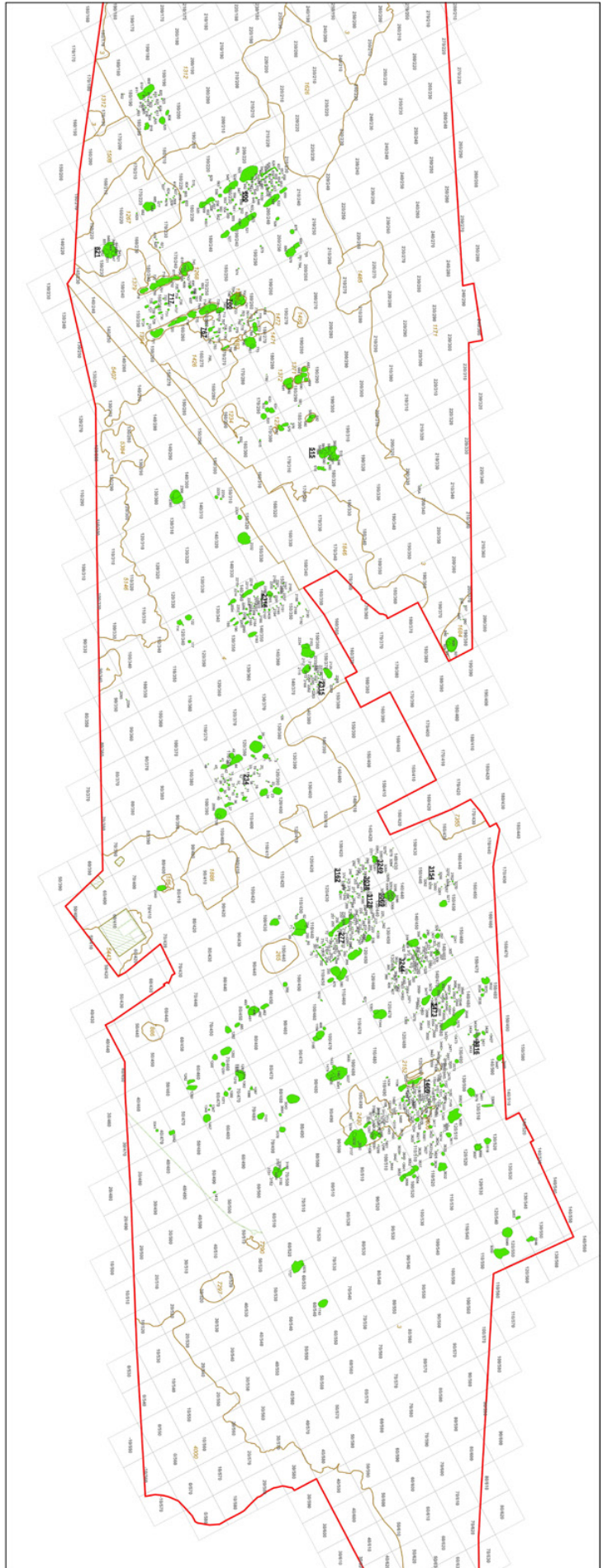
Fig. 67. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC clay pit no 419

Legenda

warstwa akumulacyjna

Chronologia obiektów:

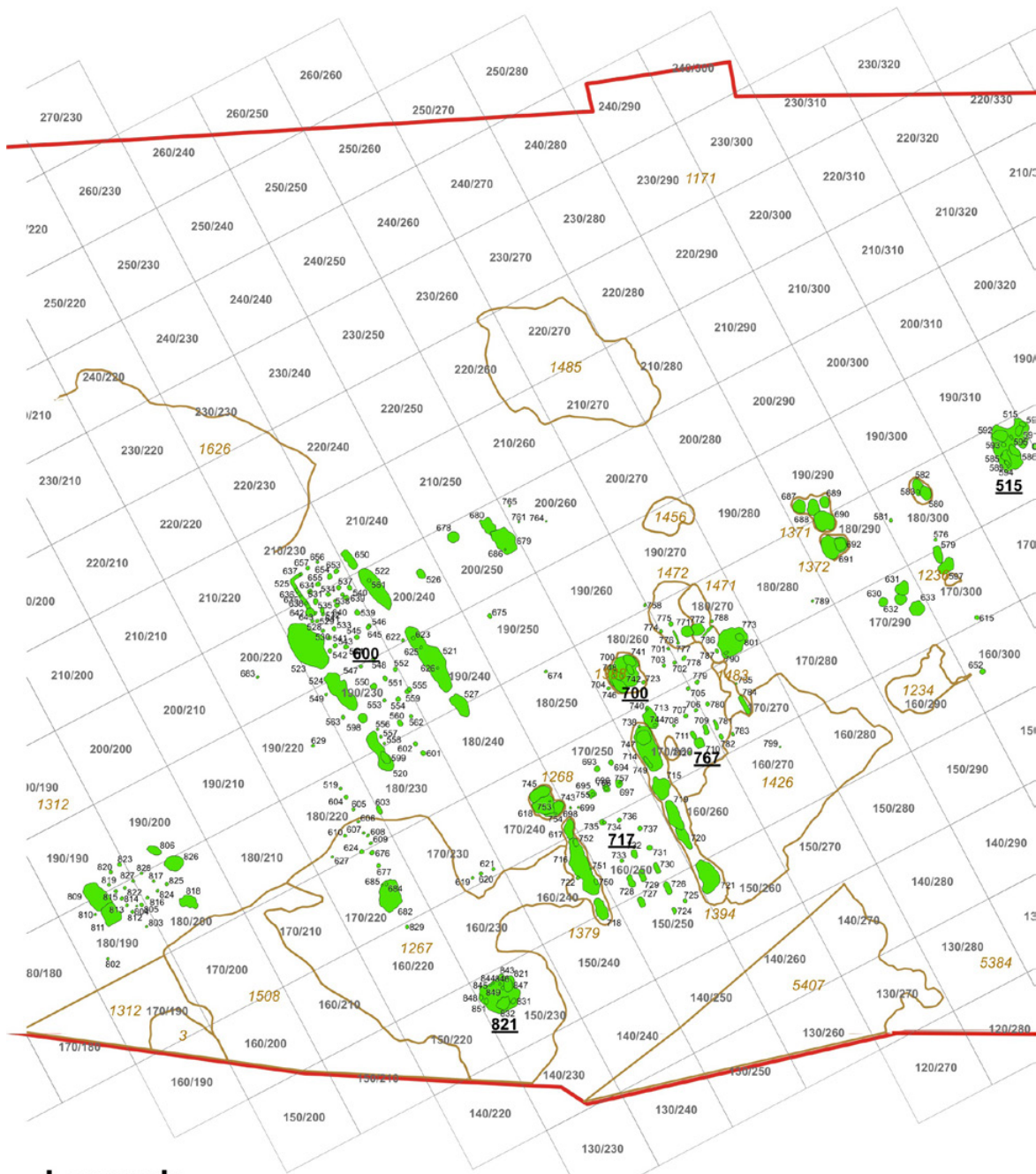
KCWR

Ryc. 68. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KCWR

Fig. 68. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of LBK long houses

Legenda

 warstwa akumulacyjna

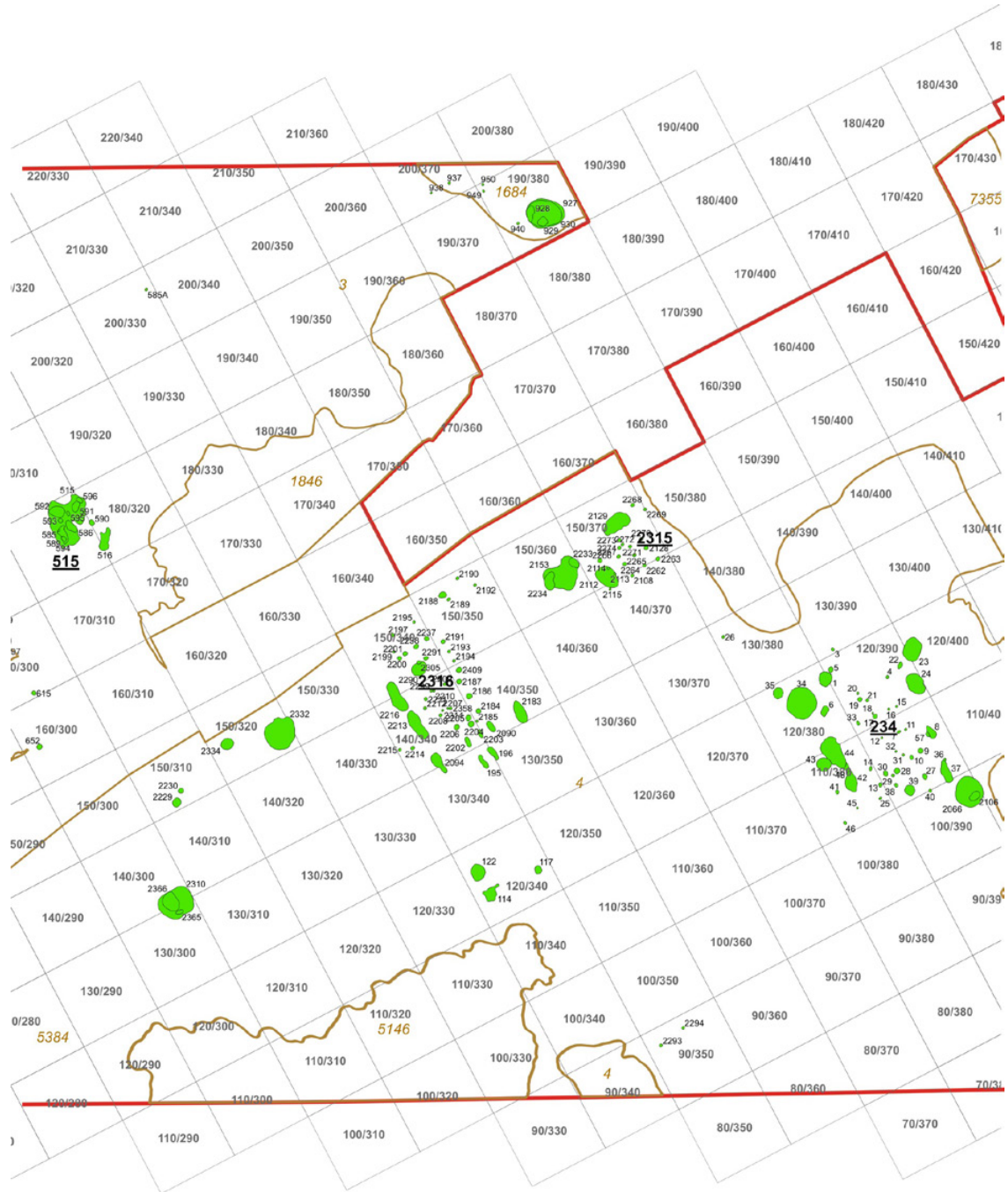
Chronologia obiektów:

 KCWR

Ryc. 69a. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KCWR w podziale na 4 sektory (A, B, C, D) stanowiska

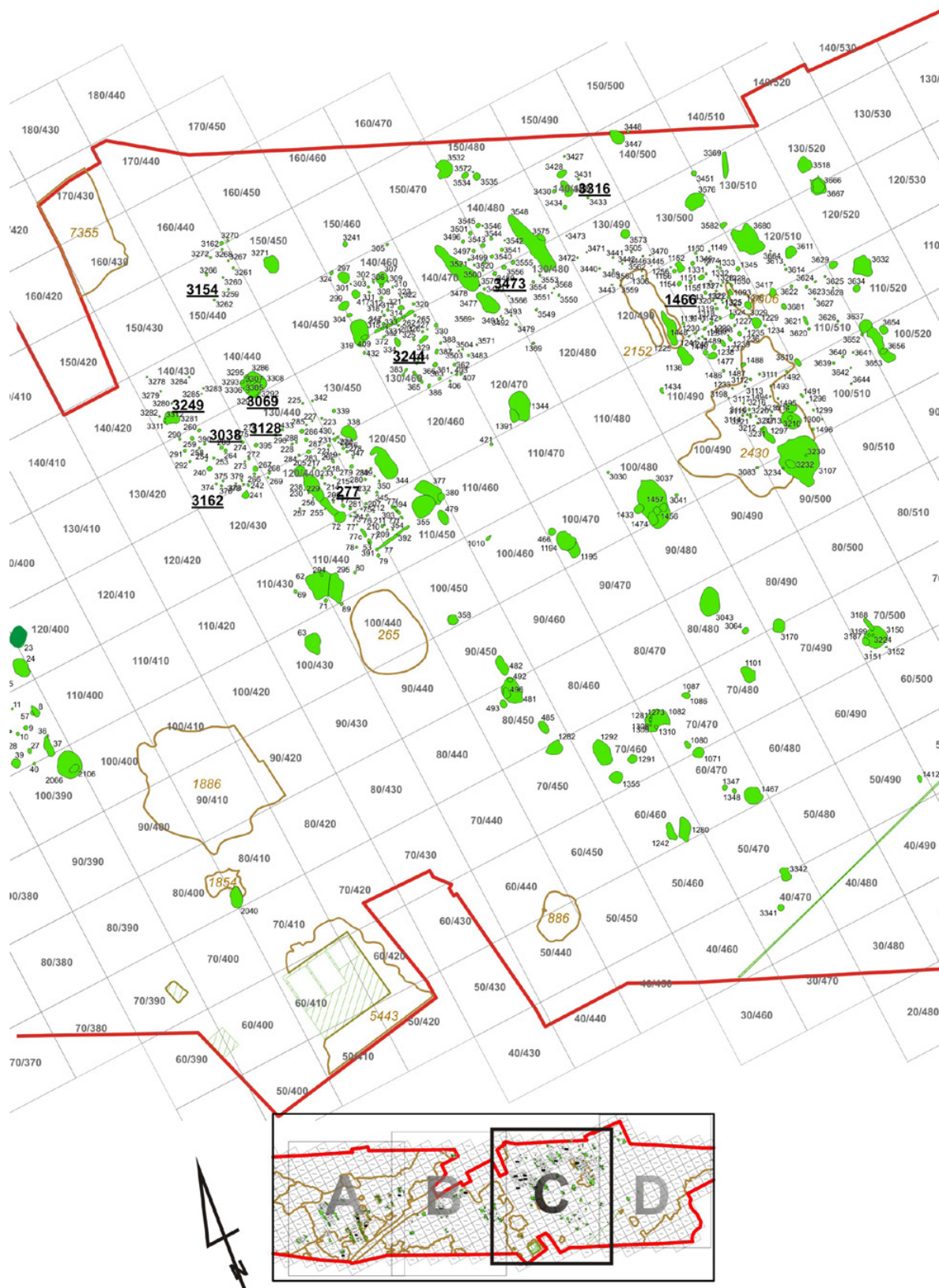
Fig. 69a. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodship. Locations of LBK long houses divided into 4 sectors (A, B, C, D) of the site

Ryc. 69b. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KCWR w podziale na 4 sektory (A, B, C, D) stanowiska

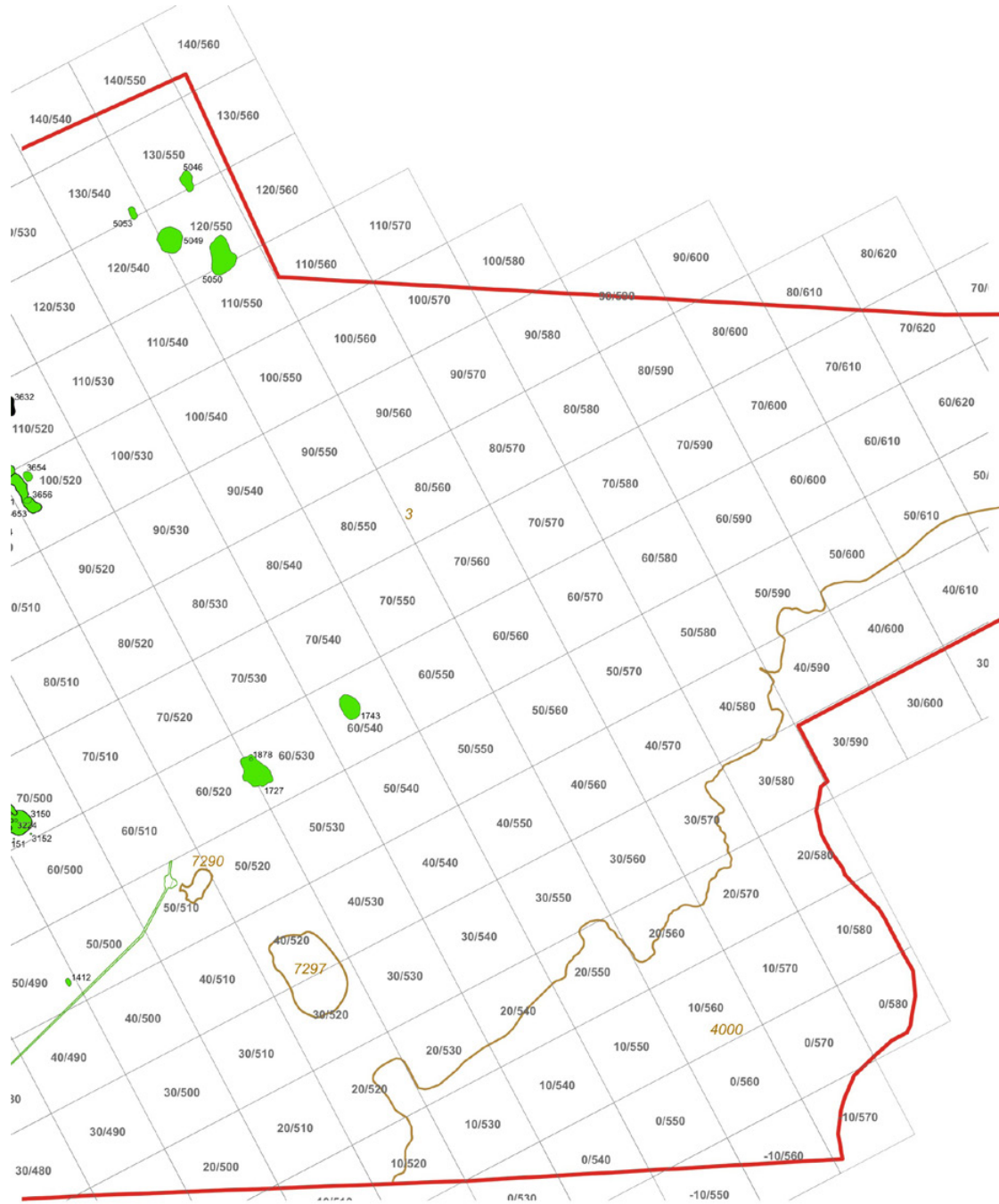
Fig. 69b. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of LBK long houses divided into 4 sectors (A, B, C, D) of the site

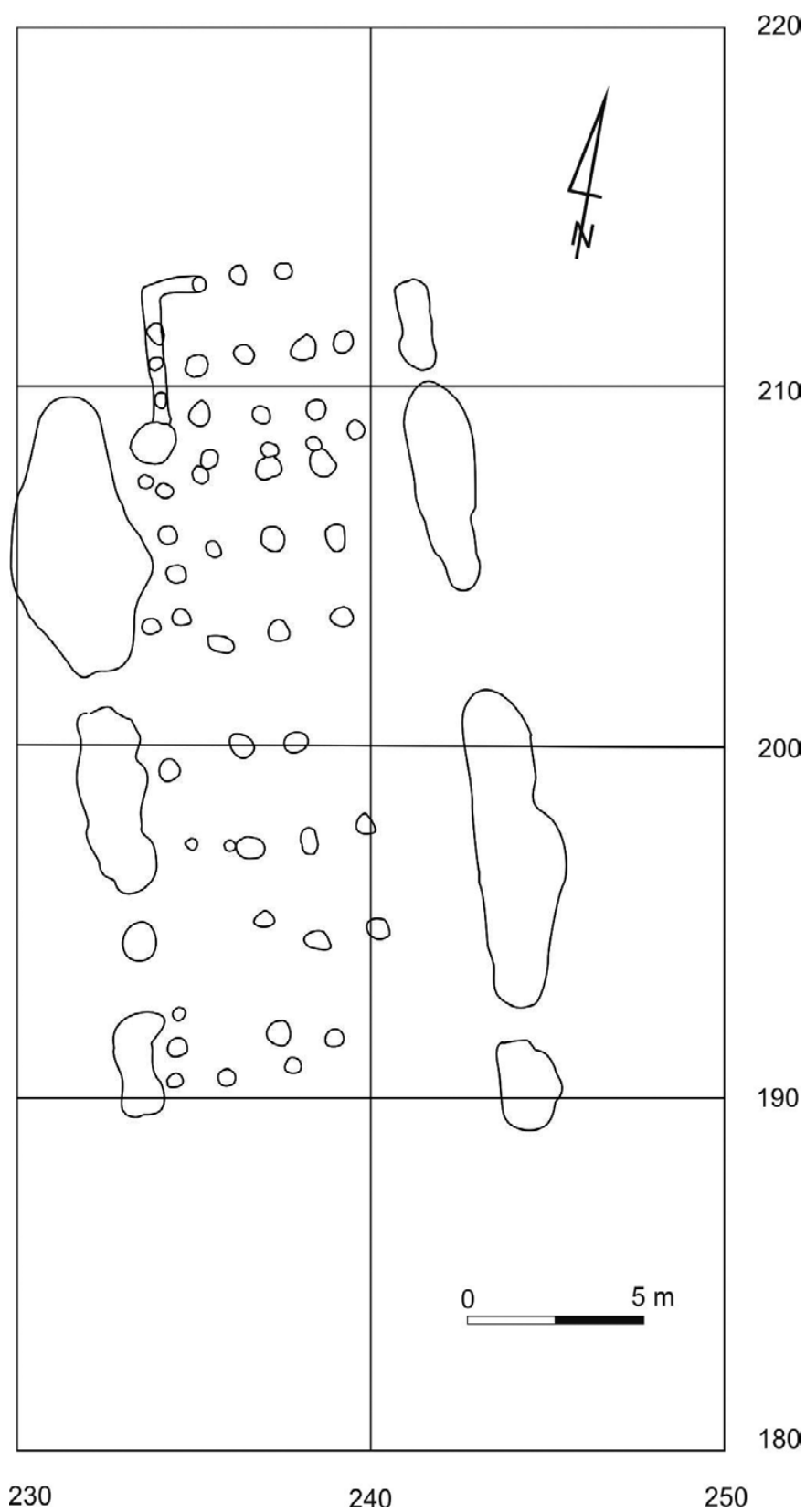
Ryc. 69c. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KCWR w podziale na 4 sektory (A, B, C, D) stanowiska

Fig. 69c. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of LBK long houses divided into 4 sectors (A, B, C, D) of the site

Ryc. 69d. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KCWR w podziale na 4 sektory (A, B, C, D) stanowiska

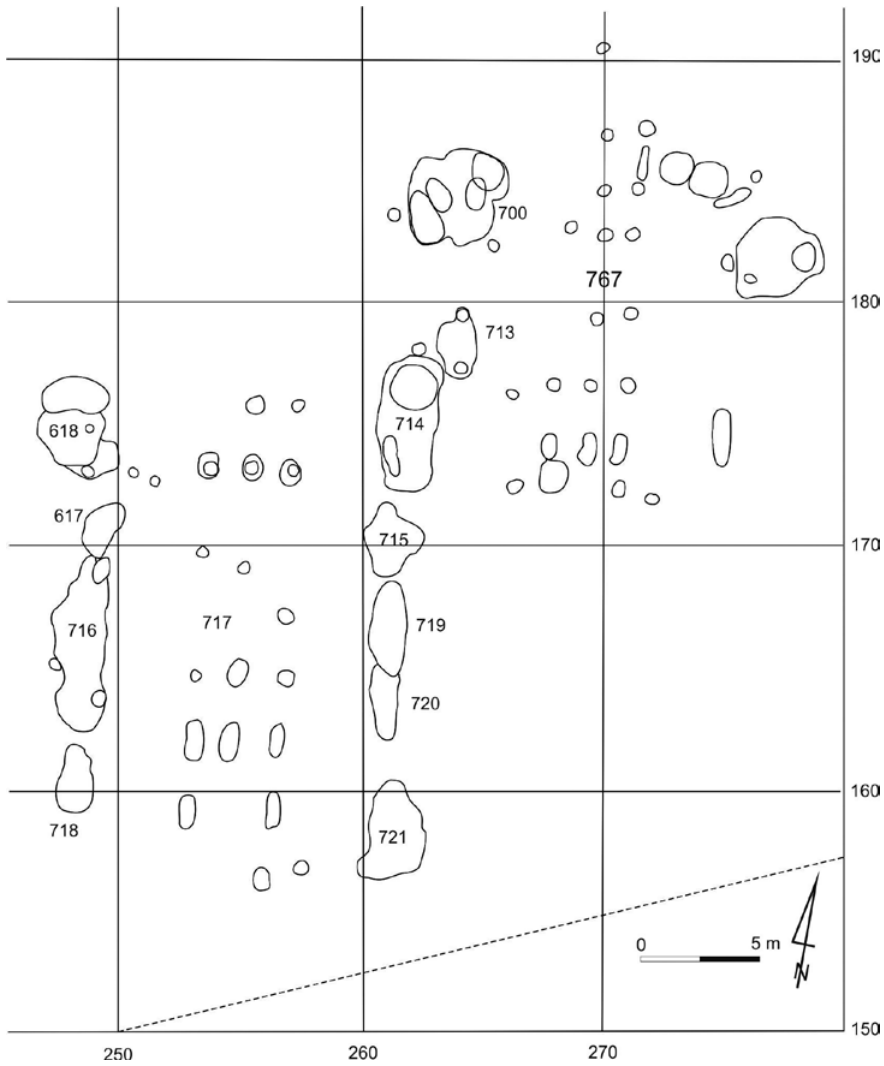
Fig. 69d. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of LBK long houses divided into 4 sectors (A, B, C, D) of the site

Ryc. 70. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Dom nr 600 KCWR

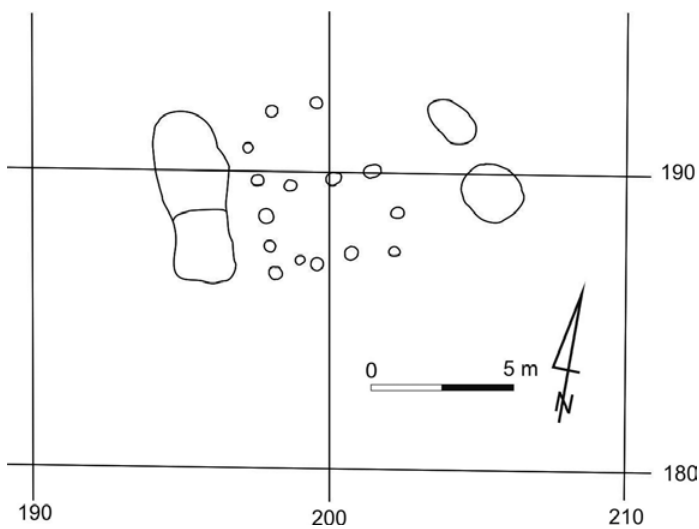
Fig. 70. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK long house no 600

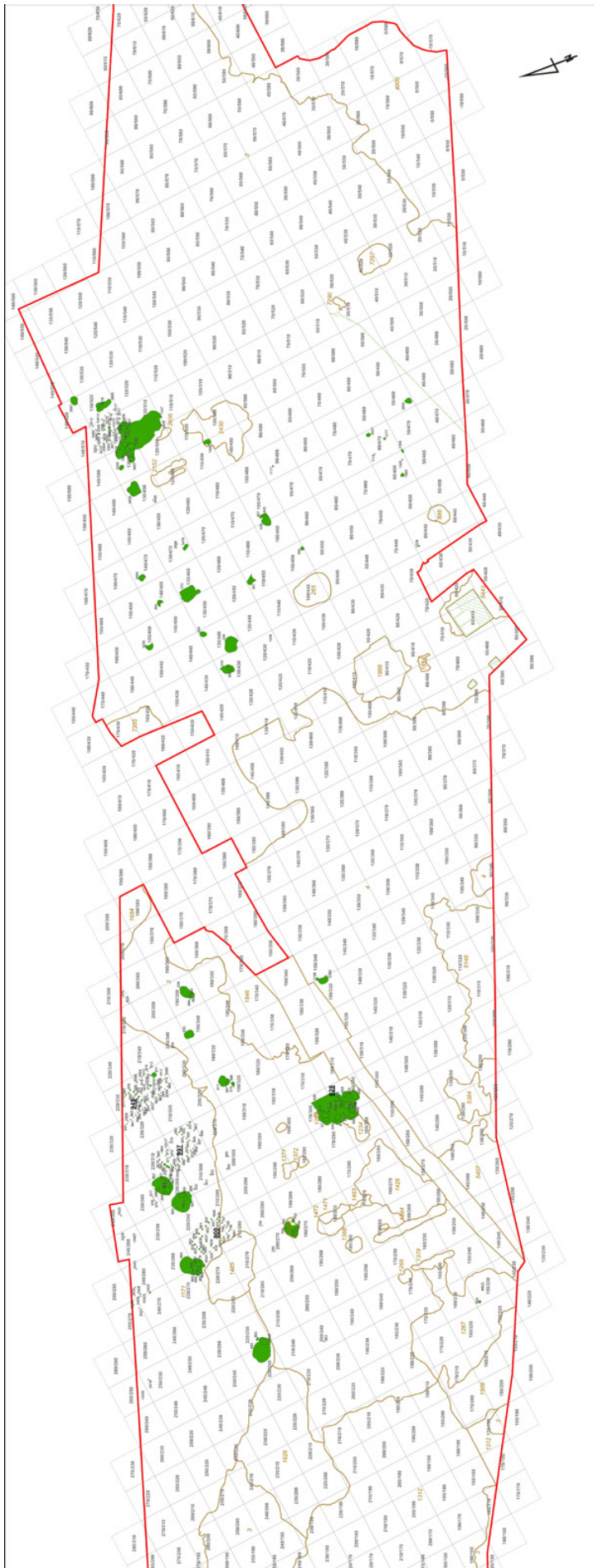
Ryc. 71. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Domy nr 717 i 767 KCWR

Fig. 71. Zagórze, site 2, Niepołomice commune, małopolskie voivodship. LBK long houses nos 717 and 767

Ryc. 72. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Dom nr 830 KCWR

Fig. 72. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodship. LBK long house no 830

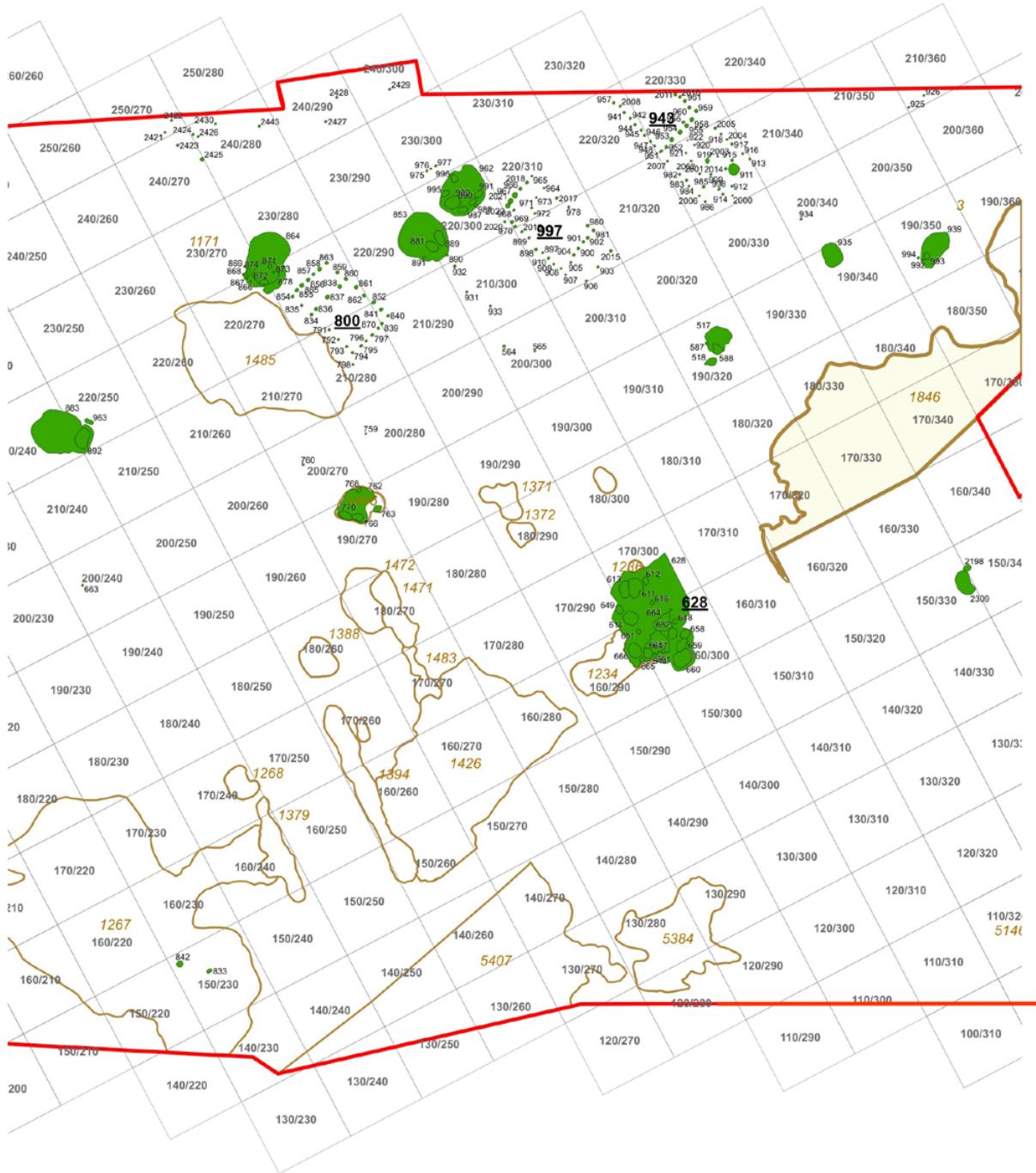

Legenda

- warstwa akumulacyjna
- Chronologia obiektów:
- k. malicka

Ryc. 73. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KM

Fig. 73. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of MC houses

Legenda

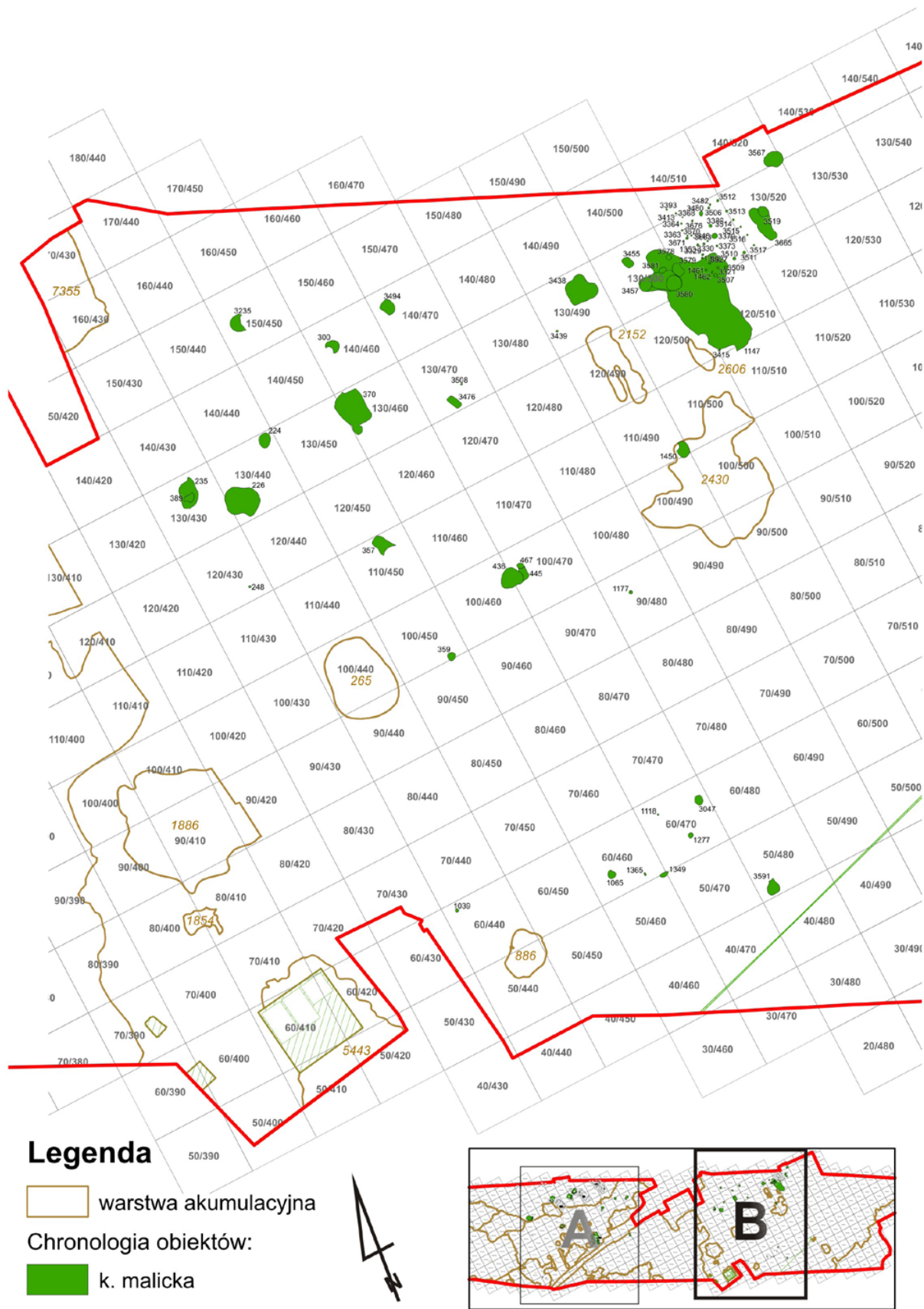
- warstwa akumulacyjna
- Chronologia obiektów:
- k. malicka

Ryc. 74a. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KM w podziale na 2 sektory (A, B) stanowiska

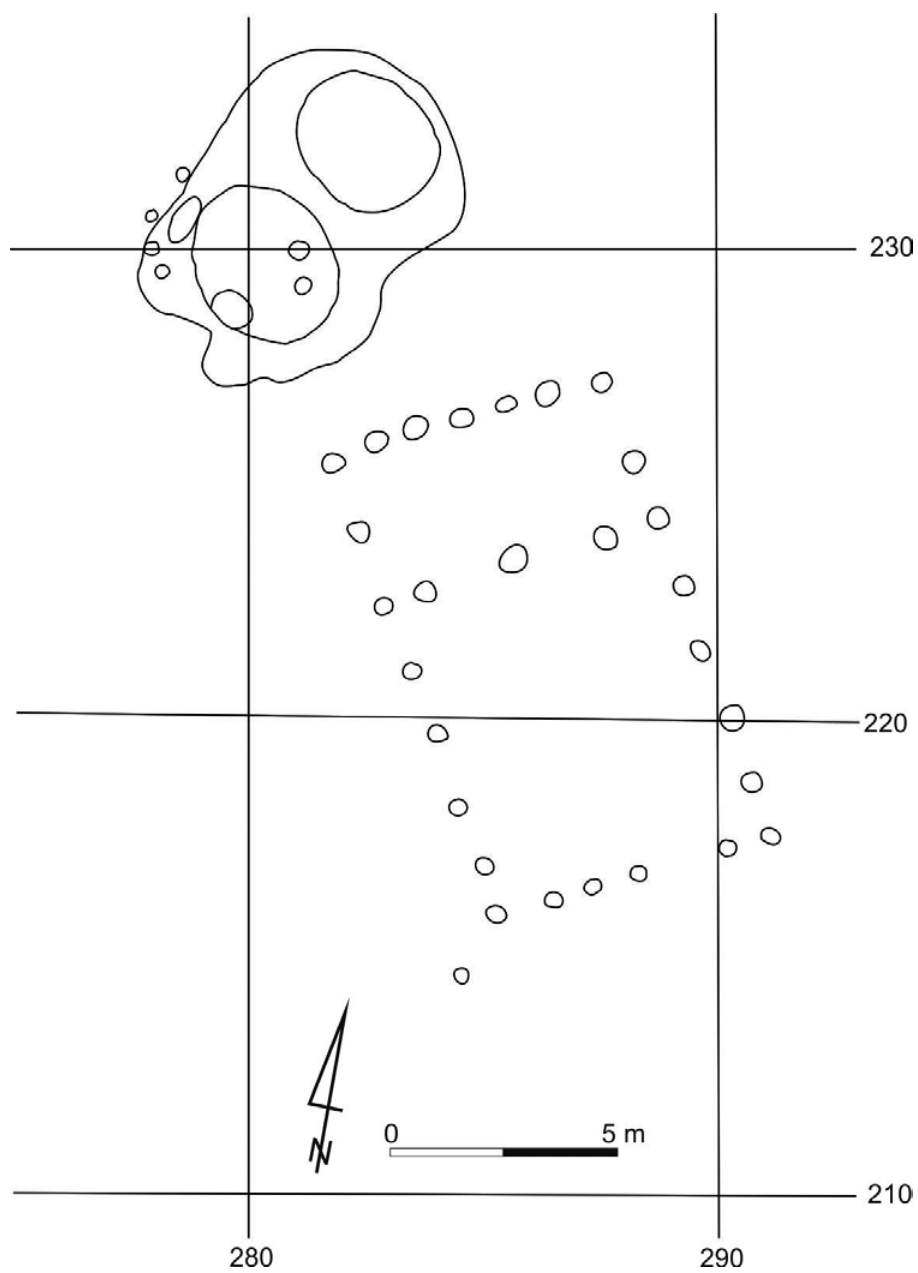
Fig. 74a. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of MC long houses divided into 2 sectors (A, B) of the site

Ryc. 74b. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacje domów KM w podziale na 2 sektory (A, B) stanowiska

Fig. 74b. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of MC long houses divided into 2 sectors (A, B) of the site

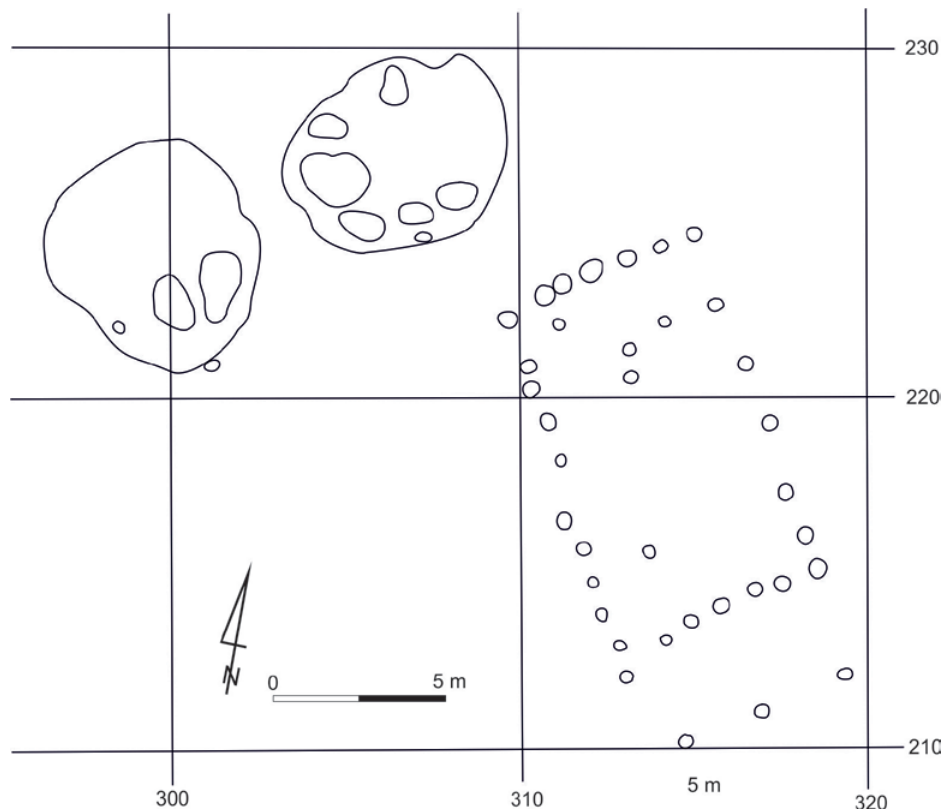
Ryc. 75. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Dom nr 800 KM

Fig. 75. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. MC house no 800

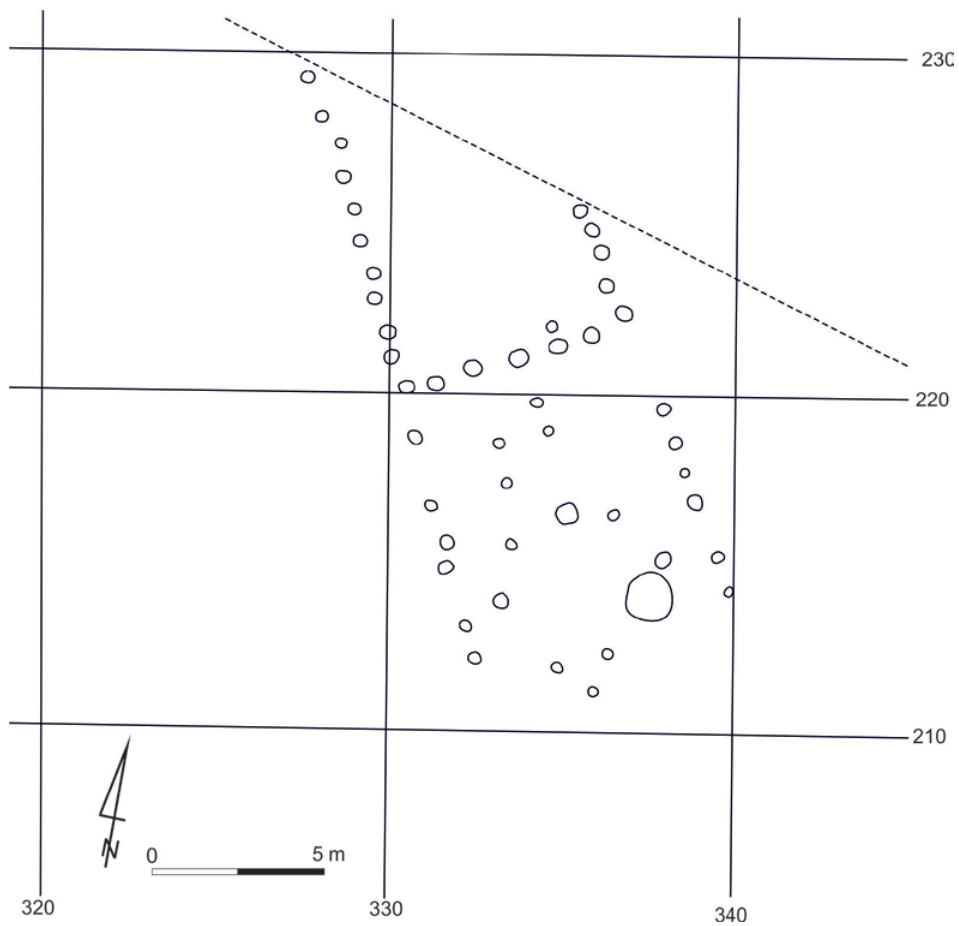
Ryc. 76. Zagórze, stan. 2,
gm. Niepołomice,
woj. małopolskie.
Dom nr 997 KM

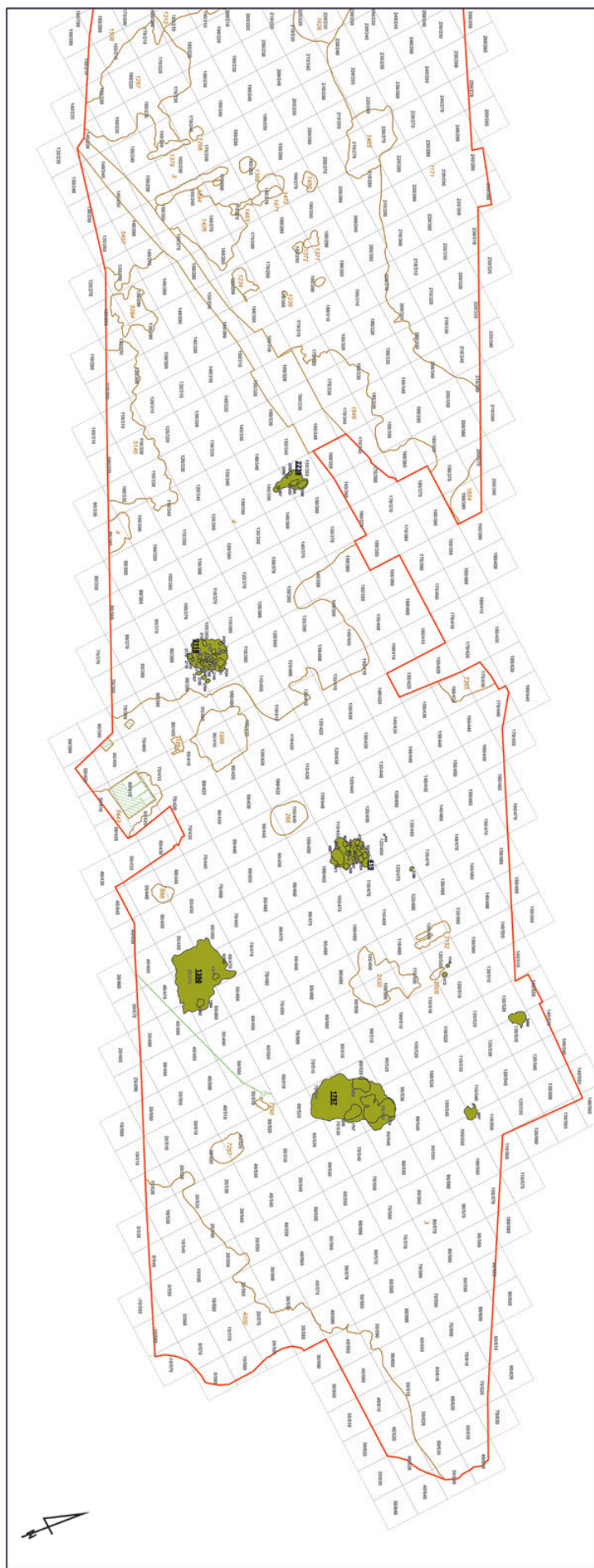
Fig. 76. Zagórze, site 2.
Niepołomice Commune,
Małopolskie Voivodship.
MC house no 997

Ryc. 77. Zagórze, stan. 2,
gm. Niepołomice,
woj. małopolskie.
Dom nr 943 KM

Fig. 77. Zagórze, site 2.
Niepołomice Commune,
Małopolskie Voivodship.
MC house no 943

Legenda

warstwa akumulacyjna

Chronologia obiektów:

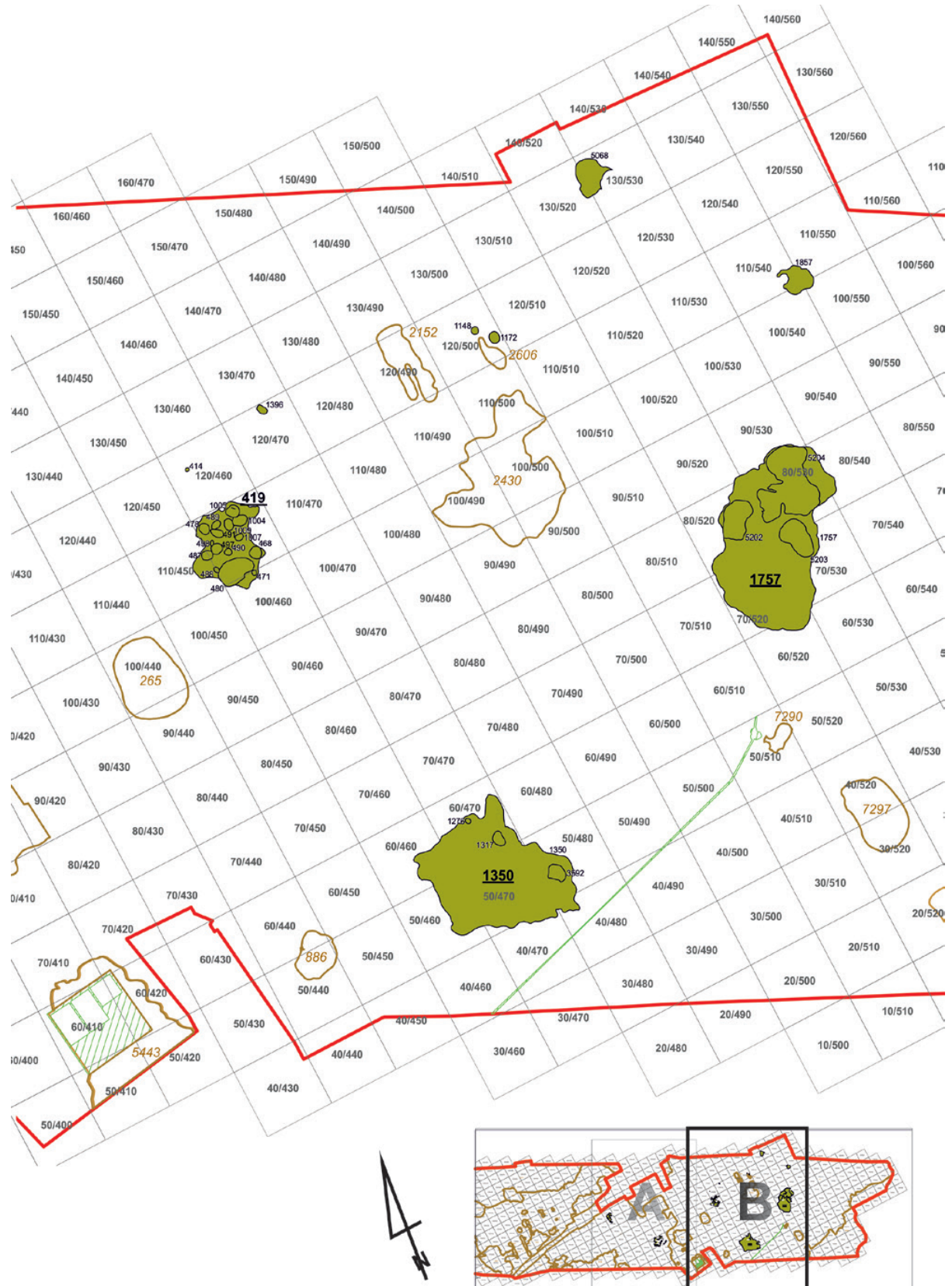
k. landziska

Ryc. 78. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacja obiektów KL

Fig. 78. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodship. Locations of LC features

Ryc. 79b. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Lokalizacja obiektów KL w podziale na 2 sektory (A, B) stanowiska

Fig. 79b. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Locations of LC features divided into 2 sectors (A, B) of the site

Tabela 1. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Daty radiowęglowe. Próbkę z węgla drzewnego pobierane z obiektów neolitycznych (kalibracja wg Stuiver, Reimer 1993)**Table 1. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Radiocarbon dates. Charcoal samples taken from Neolithic features (calibration acc. to Stuiver and Reimer 1993)**

I.p.	Próbka	Nr lab.	BP	BC/AD - kalibracja
1	Nr 13713 ar 70/410 ob.2597A gł.160-170, w.5494 15.06.2005	Ki-13415	6050+/-130	1 Sigma [cal BC 5206: cal BC 5169] 0,094992 [cal BC 5115: cal BC 5101] 0,033039 [cal BC 5074: cal BC 4793] 0,871968 2 Sigma [cal BC 5305: cal BC 5241] 0,036848 [cal BC 5230: cal BC 4678] 0,959534 [cal BC 4630: cal BC 4621] 0,003618
2	Ob.811b, gł.110-120 w.1525 nr5909	Ki-13426	6270+/-100	1 Sigma [cal BC 5331: cal BC 5204] 0,591129 [cal BC 5179: cal BC 5063] 0,408871 2 Sigma [cal BC 5472: cal BC 5427] 0,04475 [cal BC 5416: cal BC 4994] 0,95525
3	NS 1204.5 WE 1899 206.62 w.1034	Ki-13446	5840+/-120	1 Sigma [cal BC 4836: cal BC 4809] 0,074232 [cal BC 4805: cal BC 4546] 0,925768 2 Sigma [cal BC 4998: cal BC 4445] 0,995689 [cal BC 4416: cal BC 4406] 0,004311
4	Ar 460/130 nr 8321	Ki-13448	4250+/-80	1 Sigma [cal BC 3004: cal BC 2992] 0,032643 [cal BC 2927: cal BC 2843] 0,425961 [cal BC 2813: cal BC 2739] 0,328817 [cal BC 2734: cal BC 2672] 0,212579 2 Sigma [cal BC 3084: cal BC 3059] 0,016762 [cal BC 3029: cal BC 2616] 0,961059 [cal BC 2613: cal BC 2580] 0,022179
5	Ar 460/130 w 15203,80-303,85	Ki-13449	3950+/-90	1 Sigma [cal BC 2573: cal BC 2511] 0,232088 [cal BC 2505: cal BC 2334] 0,670822 [cal BC 2329: cal BC 2297] 0,09709 2 Sigma [cal BC 2848: cal BC 2811] 0,021935 [cal BC 2744: cal BC 2729] 0,007253 [cal BC 2696: cal BC 2683] 0,00543 [cal BC 2679: cal BC 2197] 0,954092 [cal BC 2170: cal BC 2147] 0,011289
6	Ob.679b gł.200-250 w.1360 nr5467	Ki-13454	6030+/-60	1 Sigma [cal BC 4997: cal BC 4843] 1, 2 Sigma [cal BC 5204: cal BC 5177] 0,027526 [cal BC 5066: cal BC 4782] 0,962549 [cal BC 4749: cal BC 4730] 0,009925
7	Ar 170/220 ob.682a gł.70-80 w.1359	Ki-13458	6020+/-90	1 Sigma [cal BC 5027: cal BC 5018] 0,028142 [cal BC 5014: cal BC 4795] 0,971858 2 Sigma [cal BC 5208: cal BC 5152] 0,061293 [cal BC 5127: cal BC 4716] 0,938707
8	Ob. 811b gł.100-110 w.1524 nr5896	Ki-13460	7310+/-150	1 Sigma [cal BC 6365: cal BC 6308] 0,158812 [cal BC 6264: cal BC 6028] 0,841188 2 Sigma [cal BC 6451: cal BC 5963] 0,961483 [cal BC 5956: cal BC 5895] 0,038517
9	Ob. 713a gł.50-60 w.1395 nr5536	Ki-13461	6240+/-90	1 Sigma [cal BC 5308: cal BC 5203] 0,483873 [cal BC 5180: cal BC 5062] 0,516127 2 Sigma [cal BC 5463: cal BC 5452] 0,005892 [cal BC 5377: cal BC 4951] 0,994108

10	Ob. 811b gł.100-110 w.1524 nr5896	Ki-13464	5080+/-100	1 Sigma [cal BC 3978: cal BC 3766] 0,968858 [cal BC 3725: cal BC 3715] 0,031142 2 Sigma [cal BC 4212: cal BC 4210] 0,00131 [cal BC 4159: cal BC 4137] 0,012272 [cal BC 4054: cal BC 3644] 0,986418
11	Ar 150/230 ob.848b gł. 80 w.1563 nr5962	Ki-13520	6290+/-140	1 Sigma [cal BC 5466: cal BC 5448] 0,04647 [cal BC 5379: cal BC 5202] 0,601149 [cal BC 5183: cal BC 5056] 0,352381 2 Sigma [cal BC 5519: cal BC 5499] 0,007921 [cal BC 5483: cal BC 4900] 0,987414 [cal BC 4864: cal BC 4853] 0,004665

Tabela 2. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Numery zagród KCWR i liczby składających się nań obiektów różnego typu

Table 2. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Numbering of the LBK households and the number of various types of features they consists of

Nr zagrody No of household	Liczba dołków postępowych Amount of post-holes	Liczba jam budowlanych Amount of building features	Liczba rowków konstrukcyjnych Amount of building foundation grooves.	Liczba Glinianek Amount of clay pits	Liczba jam o nieokreślonej funkcji Amount of pits of undefined function.
234	28	4			1
277	59	7	1		
600	61	10	1		1
717	28	7		3	3
767	27	7	2		3
830	19	2			3
1466	42	3			5
2315	12				
2316	32	4			1
3038	29				1
3154	9				
3229	29				1 + 1 jama gospodarcza?
3244	49		2		4 + 2 jamy gospodarcze?
3249	9				
3474	29	4			
3682	14	2	1		1
	473	49	7	3	24 + 3 jamy gospodarcze?

Tabela 3. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Zadaszona jama gospodarcza KCWR nr 3316 i liczba różnego typu obiektów, które się na nią składają

Table 3. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LBK covered storage pit No 3316 and the number of different types of features that make up it

Jama gospodarcza Storage pit	Dolek postłupowy Post-hole	Jama Pit
1	5	1

Tabela 4. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Obiekty nie będące elementami bardziej złożonych konstrukcji

Table 4. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Features that are not elements of more complex structures

Dołki postłupowe / post-holes	109
Jamy gospodarcze / storage pits	5
Jamy bez określonej funkcji / pits of undefined function	154
Glinianki / clay pits	13
Paleniska / fireplaces	4
Rowki konstrukcyjne / building foundation grooves	2

Tabela 5. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Dane metryczne oraz odchylenia od osi N-S dla poszczególnych słupowych konstrukcji mieszkalnych KCWR

Table 5. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Metric data and deviations from the N-S axis for LBK dwelling structures

NR domostwa No of dwelling structure	Długość w metrach Length in meters	szerokość środką konstrukcji w metrach Width at the mid of dwelling	szerokość ściany N w metrach Width on N wall	szerokość ściany S w metrach Width of S wall	Odchylenie od osi N-S deviation from the N-S axis
234	20?	6,5-7?	-	-	19°
277 4	20	6	5,5	6	20°
600 1	25,5	7?	-	-	22°
717 2	20-22,5	7?	-	-	10°
767 3	15	6,5	-	-	9°
830 6	6	6?	-	6	25°
1466 5	14	6?	-	6	8°
2315 8	5,5-10	7?	-	-	18°
2316 7	16	6?	6?	-	19°
3038	10	7?	-	-	20°
3154	6 (zachowane)	?	?	?	18°?
3229	13?	6-7?	-	-	20°
3244	20	7?	-	-	23°
3249	6,5? (zachowane)	7?	-	-	18°?
3474 9	11	6	-	-	24°
3682	16?	6,5?	-	-	17°

Głębokość obiektów w katalogu liczona jest zawsze od poziomu spągu humusu, to jest od poziomu 30 a nie od poziomu rejestracji. Natomiast w niniejszej części opracowania będzie wykorzystywana głębokość od poziomu rejestracji.

Tabela 6. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Kształt i usytuowanie jam budowlanych względem długich domów KCWR

Table 6. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Shape and location of building pits in relation to LBK long houses

Nr domu No of dwelling structure	Liczba jam budowlanych Number of building pits	Według kształtu Acc. to the shape of pit	Usytuowanie względem konstrukcji słupowej Location of building pit in relation to dwelling structure
234	4	2/4	3
277	7	2	3
600	10	4	4
717	7	1	4
767	7	1	5
830	2	2	?
1466	3	4	1
2316	4	1	3
3474	4	2	3
3682	2	2	1
	49		

Tabela 7. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wymiary rowków konstrukcyjnych w poszczególnych konstrukcjach słupowych KCWR

Table 7. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Dimensions of foundation grooves in individual LBK dwelling structures

Konstrukcje słupowe Dwelling structures	Liczbarowków konstrukcyjnych Number of foundation grooves	Nr Rowka No of the groove	Długość Cm Lenght in cm	Szerokość Cm Width in cm
277	1	77	968	38
600	1	525	594	36-44
767	2	776	150	30
		786	179	30
3244	2	331	610	39
		365	24	39
3682	1	3621	190	41

Tabela 8. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Wymiary glinianek obok domu KCWR nr 717

Table 8. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Dimensions of clay pits located close to LBK dwelling structure No 717

Nr domu No of dwelling structure	Liczba glinianek Number of clay pits	Nr glinianki No of clay pit	Wymiary Dimensions
717	3	691	320 x 179
		692	166 x 128
		747	186 x 184

Tabela 9. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Liczba obiektów tworzących poszczególne zagrody KM i ich wymiary**Table 9. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. Number of features making up the individual MC households and their dimensions**

Nr konstrukcji domowej No of dwelling structure	Dołki posłupowe Post-holes	Jamy budowlane Building pits	Jamy o nieokreślonej funkcji Pits with undetermined functions	Glinianki Clay pits	Wymiary Dimensions
800	32			1	1060 x 600 cm
997	35				1350 x 650 cm
943	49		1		2000 x 700 cm
3662	34	2			950 x 780 cm
Łącznie: 4 konstrukcje	144	2	1	1	

Tabela 10. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Dołki posłupowe KM, ich wymiary, rzuty poziome i pionowe**Table 10. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. MC post-holes, their dimensions legible in cross-sections and plans**

l.p.	Lokalizacja Location	Ilość number	Wymiary Dimensions	Mięszość Depth	Rzut poziomy Plan	Profil Cross-section
1.	W ramach konstrukcji słupowych Inside dwelling structures	144	12x10cm 104x93cm	14-117cm	79% owalny/oval 14%nieregularny/ irregular 7%kolisty/round	83 % nieckowaty/ chubby 17% nieregularny/ irregular
2.	W gliniankach In clay pits	9	14x13cm 45x67cm	11-76cm	89 % owalny/oval 11%nieregularny/ irregular a	78% nieckowaty/ chubby 22% nieregularny/ irregular
3.	W jamach bez określonej funkcji In pits without determined functions	1	19x27cm	19cm	Owalny/oval	Nieckowaty/ chubby
4.	Bez kontekstu No context	32	14x13cm 40x32cm	5-96cm	69% owalny/oval 25%nieregularny/ irregular 6%kolisty/round	81 % nieckowaty/ chubby 19% nieregularny/ irregular

Tabela 11. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianki KM, ich wymiary, rzuty poziome i pionowe

Table 11. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. MC clay pits, their dimensions legible in cross-sections and plans

Nr obiektu No of feature	Wymiary Dimensions	Mięższość Depth	Rzut poziomy Plan	Profil Cross-section
628	1460 x 980 cm.	165 cm	Nieregularny/ Irregular	Nieregularny/ Irregular
762	516x425 cm	66 cm	Nieregularny/ Irregular	Nieckowaty/ chubby
853	498x440 cm	116 cm	Owalny/oval	Nieregularny/ Irregular
864	775x505 cm.	128 cm	Nieregularny/ Irregular	Nieregularny/ Irregular
878	387x357 cm	167 cm	Owalny/oval	Nieckowaty/ chubby
883	751x555 cm	197 cm	Nieregularny/ Irregular	Nieregularny/ Irregular
892	295x160 cm	127 cm	Owalny/oval	Czworoboczny/ quadrate
962	665x535 cm	212 cm	Owalny/oval	Nieregularny/ Irregular
1147	1280x1188 cm	127 cm	Nieregularny/ Irregular	Nieregularny/ Irregular
3457	218x157 cm	68 cm	Owalny/oval	Nieregularny/ Irregular

Tabela 12. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy gospodarcze KM, ich wymiary, rzuty poziome i pionowe

Table 12. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. MC storage pits, their dimensions legible in cross-sections and plans

Nr obiektu No of feature	Wymiary Dimensions	Mięższość Depth	Rzut poziomy Plan	Profil Cross-section
224	217 x 166 cm	52 cm	Owalny/oval	Nieckowaty/ chubby
226	497 x 374 cm	132 cm	Owalny/oval	Nieckowaty/ chubby
235	409 x 284 cm	92 cm	Nieregularny/ irregular	Nieckowaty/ chubby
300	186 x 172 cm	67 cm	Nieregularny/ irregular	Nieckowaty/ chubby
436	318 x 246 cm	112 cm	Nieregularny/ irregular	Nieregularny/ irregular
445	150 x 104 cm	76 cm	Nieregularny/ irregular	Nieregularny/ irregular
467	146 x 100 cm	32 cm	Nieregularny/ irregular	Nieckowaty/ chubby

Tabela 13. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Obiekty KL, ich funkcje oraz wymiary w rzucie poziomym i pionowym**Table 13.** Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC features, their functions and dimensions legible in cross-sections and plans

Nr obiektu No of feature	Jamy bez określonej funkcji Pits without determined functions	dołki postępowe post-holes	Jamy gospodarcze Storage pits	Glinianki Clay pits	Wymiary i kształt Dimensions and shapes	Miąższość i kształt Depth and shape
419	13		2		1472x1237cm Nieregularny/ Irregular	118 cm Nieregularny/ irregular
1350	3				1920x1867cm Nieregularny/ irregular	228 cm Nieregularny/ irregular
1757	3				2500x1450cm Nieregularny/ irregular	146 cm Nieregularny/ irregular
2118	21	2			1300x1100cm Nieregularny/ irregular	216 cm Nieregularny/ irregular
2239	3			2	980x690cm Nieregularny/ irregular	210 cm Nieregularny/ irregular

Tabela 14. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy KL o nieokreślonej funkcji w obiekcie 419; ich wymiary w rzucie poziomym i pionowym**Table 14.** Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC features without determined function inside clay pit No 419; their dimensions legible in cross-sections and plans

	Rzut poziomy Plan	Profil Cross-section
Owalne/oval	10	
Nieregularne/ irregular	3	7
Nieckowate/ chubby		6

Wymiary: długość od 71 do 232 cm, szerokość od 36 do 191 cm. Miąższość od 47 do 138 cm.

Dimensions: length from 71 to 232 cm; width from 36 to 191 cm; depth from 47 to 138 cm.

Tabela 15. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy gospodarcze KL w obiekcie 419, ich wymiary w rzucie poziomym i pionowym**Table 15.** Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC Storage pits inside clay pit No 419; their dimensions legible in cross-sections and plans

Nr obiektu No of feature	Wymiary i kształt Dimensions and shapes	Miąższość i kształt profilu Depth and shape in cross-section
468	192 x 192cm Kolisty/round	153 cm Trapezowaty/trapeze-like
478	231 x 197cm Owalny/oval	170 cm Nieregularny/irregular

Tabela 16. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy KL o nieokreślonej funkcji w obiekcie 1350; ich wymiary w rzucie poziomym i pionowym

Table 16. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC features with undetermined function inside feature No 1350; their dimensions legible in cross-sections and plans

Features	Rzut poziomy Plan	Profil Cross-section
Owalne/oval	2	
Nieregularne/irregular	1	2
Nieckowate./irregular		1

Wymiary: długość od 96 do 241 cm, szerokość od 90 do 192 cm. Miąższość od 60 do 81 cm.

Dimensions: length from 96 to 241 cm; width from 90 to 192 cm; depth from 60 to 81 cm.

Tabela 17. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy KL o nieokreślonej funkcji w obiekcie 1757; ich wymiary w rzucie poziomym i pionowym

Table 17. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC features with undetermined function inside clay pit No 1757; their dimensions legible in cross-sections and plans

Obiekty features	Rzut poziomy Plan	Profil Cross-section
Owalne/oval	1	Nieokreślony/undetermined
Nieregularne/irregular	1	Nieokreślony/undetermined
Prostokątne/ rectangular	1	Nieokreślony/undetermined
Nieckowate/chubby		Nieokreślony/undetermined

Wymiary: długość od 480 do 990 cm, szerokość od 320 do 840 cm. Miąższość nie została określona. Eksplorację prowadzono bez cięć profilowych.

Tabela 18. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Jamy KL o nieokreślonej funkcji w obiekcie 2118; ich wymiary w rzucie poziomym i pionowym

Table 18. Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC features with undetermined function inside clay pit No 2118; their dimensions legible in cross-sections and plans

Obiekty features	Rzut poziomy Plan	Profil Cross-section
Owalne/oval	14	
Czworoboczne/rectangular	1	
Koliste/round	1	
Romboidalne/ rhomboidal	1	
Gruszkowate/ pear-shaped	1	
Nieregularne/irregular	3	5
Nieckowate/chubby		16

Dwa dołki posłupowe, średnica od 13 do 20 cm. Kształt trapezowaty do owalnego, profil nieckowaty, maksymalna miąższość 89 cm.

Two post-holes; diameter from 13 to 20 cm. Shape from trapezoidal to oval; chubby cross-section; maximal depth 89 cm.

Tabela 19. Zagórze, stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. Glinianki KL w obiekcie 2239; ich wymiary w rzucie poziomym i pionowym**Table 19.** Zagórze, site 2. Niepołomice commune, małopolskie voivodeship. LC clay pits inside feature No 2239; their dimensions legible in cross-sections and plans

Glinianki Clay pits	Rzut poziomy Plan	Profil Cross section
Owalne/oval	2	
Nieckowate/chubby		2

Wymiary: długość od 274 do 296 cm, szerokość od 198 do 200 cm. Miąższość od 207 do 223 cm.

Dimensions: length from 274 to 296 cm; width from 198 to 200 cm, depth from 207 to 223 cm.

Bibliografia

- Bujna J., Romsauer M. 1986. Siedlung und Kreisanlage der Lengyel-Kultur in Bučany. W: B. Chropovský, H. Friesinger (red.), *Internationales Symposium über die Lengyel-Kultur, Nové Vozokany 5.–9. November*. Nitra-Wien: Archeologický ústav SAV, 27–35.
- Chmielewski T. 2008. Uwagi o chronologii względnej i absolutnej wczesnego i środkowego eneolitu na obszarze Polski południowo-wschodniej i zachodniej Ukrainy. *Przegląd Archeologiczny* 56, 41–100.
- Chmielewski B. J., Okoński J., Suchorska-Rola M. 2006. Sprawozdanie z ratowniczych badań wykopaliskowych na stanowisku 2 w Zagórze, gm. Niepołomice w latach 2003–2004. *Zeszyty Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego (d. Zeszyty ORBA). Seria B. Materiały Archeologiczne. Raport 2003–2004. Wstępne wyniki konserwatorskich badań archeologicznych w strefie budowy autostrad w Polsce za lata 2003–2004*, Warszawa: Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, 597–612, 744–758.
- Čižmař Z. 2002. Keramika z pohřebiště v „Široké u lesa”. W: V. Podborsky (red.), *Dvě pohřebiště neolitického lidu s lineární keramikou ve Vedrovicích na Moravě*. Brno: Masarykova univerzita, 151–190.
- Coudart A. 1998. *Architecture et société néolithique (= Documents d'Archéologie Française 67)*. Paris: Éditions de la Maison des Sciences de l'Homme.
- Czekaj-Zastawny A. 2008. *Osadnictwo społeczności kultury ceramiki wstęgowej rytej w dorzeczu górnej Wisły*. Kraków: Instytut Archeologii i Etnologii PAN.
- Czekaj-Zastawny A., Jarosz P., Kadrow S. 2002. Badania ratownicze na trasie projektowanej autostrady A-4 w woj. małopolskim (sezon 2000–2001 – neolit i wczesna epoka brązu). *Acta Archaeologica Carpathica* 37, 19–44.
- Czekaj-Zastawny A., Grabowska B., Zastawny A. 2004. Nowe materiały kultury malickiej. Z badań na trasie autostrady A-4 w zachodniej Małopolsce: stanowiska Brzezcie 17 i Targowisko 11, gm. Klaj. *Materiały Archeologiczne Nowej Huty* 24, 69–88.
- Czekaj-Zastawny A., Grabowska B., Zastawny A. 2007. Pottery of the Malice Culture from Sites Brzezcie 17 and Targowisko 11, Western Lesser Poland. W: J. K. Kozłowski, P. Raczyk (eds.), *The Lengyel, Polgár and related Cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 487–500.
- Czekaj-Zastawny A., Przybyła M. M. 2012. *Modlniczka 2, powiat krakowski. Cmentarzysko kultury ceramiki wstęgowej rytej i osady neolityczne (= Via Archaeologica. Źródła z badań wykopaliskowych na trasie autostrady A4 w Małopolsce)*. Kraków: Krakowski Zespół do Badań Autostrad.
- Czerniak L., Golański A., Kadrow S. 2007. New Facts on the Malice Culture Gained from the Rescue Excavations at the A4 Motorway Section East of Krakow. W: J. K. Kozłowski, P. Raczyk (eds.) *The Lengyel, Polgár and Related Cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*. Kraków 2007; Polska Akademia Umiejętności, 471–486.
- Czerniak L., Golański A., Józwiak B., Kadrow S., Rozen J., Rzepecki S. 2006a. Sprawozdanie z archeologicznych badań wykopaliskowych przeprowadzonych w latach 2003–2004 na stanowiskach 3, 12–15 i 34 w Targowisku, gm. Klaj, woj. małopolskie. *Zeszyty Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego (d. Zeszyty ORBA). Seria B. Materiały Archeologiczne. Raport 2003–2004. Wstępne wyniki konserwatorskich badań archeologicznych w strefie budowy autostrad w Polsce za lata 2003–2004*, Warszawa: Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, 541–554, 729–737.
- Czerniak L., Golański A., Kadrow S., Schellner E. 2006b. Sprawozdanie z ratowniczych badań wykopaliskowych w zespołach stanowisk nr 2, 9, 12, 13, 20 i 21 w Szarowie, gm. Klaj, woj. małopolskie. *Zeszyty Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego (d. Zeszyty ORBA). Seria B. Materiały Archeologiczne. Raport 2003–2004. Wstępne wyniki konserwatorskich badań archeologicznych w strefie budowy autostrad w Polsce za lata 2003–2004*, Warszawa: Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, 593–596, 743.
- Górski J. 2017. Osadnictwo kultury łużyckiej na stanowisku 2 w Zagórze, gm. Niepołomice, pow. wielicki. *Raport* 12, 33–64.

- Górski J., Grabowska B., Izdebska E., Konieczny B., Wilczyński J., Wojenka M. 2006. Wyniki archeologicznych badań wykopaliskowych przeprowadzonych w obrębie stanowisk 8–11, 24 i 26 w Targowisku, gm. Kłaj, woj. małopolskie w latach 2003–2004. *Zeszyty Ośrodka Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego (d. Zeszyty ORBA). Seria B. Materiały Archeologiczne. Raport 2003–2004. Wstępne wyniki konserwatorskich badań archeologicznych w strefie budowy autostrad w Polsce za lata 2003–2004*, Warszawa: Ośrodek Ochrony Dziedzictwa Archeologicznego, 555–584, 738, 739.
- Grabowska B., Zastawny A. 2011. Materiały kręgu lendzielsko-polgarskiego ze stan. 5 w Modlnicy, pow. krakowski. W: J. Kruk, A. Zastawny (red.), *Modlnica, st. 5. Od neolitu środkowego do wczesnej epoki brązu (= Via Archaeologica. Źródła z badań wykopaliskowych na trasie autostrady A4 w Małopolsce)*. Kraków: Krakowski Zespół do Badań Autostrad, 95–172.
- Grabowska B., Zastawny A. 2014. Osada kultury malickiej na stan. 10, 11 w Targowisku, pow. wielicki. W: A. Zastawny (red.), *Targowisko, stan. 10, 11. Osadnictwo z epoki kamienia zagadnienia (= Via Archaeologica. Źródła z badań wykopaliskowych na trasie autostrady A4 w Małopolsce)*. Kraków: Krakowski Zespół do Badań Autostrad, 255–416.
- Janák V. 1991. Severovýchodní vlivy v Horním Slezsku v časném a starém eneolitu. *Časopis Slezského zemského muzea* 40, 97–109.
- Jarosz P. 2017. Osadnictwo kultury mierzanowickiej na stanowisku 2 w Zagórze, pow. wielicki. *Raport* 12, 25–32.
- Jurzysta E. 2015. Neolityczne materiały kamienne z wielokulturowego stanowiska Zagórze 2, gm. Niepołomice. *Raport* 10, 93–154.
- Kaczanowska M. 1990. Uwagi o wczesnej fazie kultury lendzielskiej w Małopolsce. *Acta Archaeologica Carpathica* 29, 71–97.
- Kaczanowska M. 2006. Środkowa faza rozwoju kultury lendzielskiej w Małopolsce – grupa pleszowsko-modlnicka. W: M. Kaczanowska (red.), *Dziedzictwo cywilizacji naddunajskich: Małopolska na przelomie epoki kamienia i miedzi. The Danubian heritage: Lesser Poland at the turn of the Stone and Copper Ages (= Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Krakowie 1)*, Kraków: Muzeum Archeologiczne w Krakowie, 37–52.
- Kaczanowska M., Kozłowski J. K. 2006. Grupa samborzecko-opatowska. W: M. Kaczanowska (red.), *Dziedzictwo cywilizacji naddunajskich: Małopolska na przelomie epoki kamienia i miedzi. The Danubian heritage: Lesser Poland at the turn of the Stone and Copper Ages (= Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Krakowie 1)*, Kraków: Muzeum Archeologiczne w Krakowie, 23–36.
- Kadrow S. 1990a. Osada neolityczna na stan. nr 16 w Rzeszowie na Osiedlu Piastów. *Sprawozdania Archeologiczne* 41, 9–76.
- Kadrow S. 1990b. The Rzeszów settlement microregion in Neolithic. *Acta Archaeologica Carpathica* 29, 33–70.
- Kadrow S. 1990c. Obiekt kultury malickiej na stanowisku nr 20 w Rzeszowie. *Sprawozdania Archeologiczne* 42, 95–103.
- Kadrow S. 1996. Faza rzeszowska kultury malickiej. W: J. K. Kozłowski (red.), *Kultura Malicka. Drugi etap adaptacji naddunajskich wzorców kulturowych w neolicie północnej części środkowej Europy*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 51–70.
- Kadrow S. 2006. Kultura malicka. W: M. Kaczanowska (red.), *Dziedzictwo cywilizacji naddunajskich: Małopolska na przelomie epoki kamienia i miedzi (= Biblioteka Muzeum Archeologicznego w Krakowie 1)*. Kraków: Muzeum Archeologiczne w Krakowie, 63–76.
- Kadrow S. 2015. Stanowiska 2 w Zagórze – wprowadzenie. *Raport* 10, 85–91.
- Kadrow S. 2018. Some Remarks on the Early Neolithic Settlement at Zagórze, site 2 in Lesser Poland. W: S. Turcanu, C.-E. Ursu (red.), *Materiality and Identity in Pre- and Protohistoric Europe. Homage to Cornelia-Magda Lazarovici. Suceava: Karl A. Romstorfer Publishing House*, 109–122.
- Kadrow S., Okoński J. 2008. Materiały stylu zofipolskiego ze stanowiska 2 w Zagórze, gm. Niepołomice. W: *Młodsza epoka kamienia. Wybrane zagadnienia (= Via Archaeologica. Źródła z badań wykopaliskowych na trasie autostrady A4 w Małopolsce)*. Kraków: Krakowski Zespół do Badań Autostrad, 1–21.
- Kadrow S., Czerniak L., Dobrzańska H., Golański A., Grabowska B., Kurgan-Przybylska M., Rola J., Rzepecki S., Sałacińska B., Suchorska-Rola M., Tunia K., Zakościelna A., Zastawny A. 2009. Katalog źródeł. Kultura malicka. W: A. Czekaj-Zastawny (red.), *Obrządek pogrzebowy kultur pochodzenia naddunajskiego w neolicie Polski południowo-wschodniej (5600/5500-2900 BC)*. Kraków: Instytut Archeologii i Etnologii PAN, 217–258.
- Kadrow S., Suchorska-Rola M., Rola J., Sławińska M. 2012. *Opracowanie wyników ratowniczych badań wykopaliskowych na terenie kompleksu stanowisk Zagórze 2 – Staniątka 26, gm. Niepołomice, pow. wielicki (Numer stanowisk na autostradzie A4 128 i 203). 2 Neolit 1*. Warszawa (maszynopis w archiwum Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad).
- Kadrow S., Zakościelna A. 2000. An Outline of the Evolution of Danubian Cultures in Małopolska and Western Ukraine. *Baltic-Pontic Studies* 9, 187–255.
- Kamińska J. 1973. Grupa Malicka tzw. kultury nadcisańskiej w Małopolsce. W: J. Machnik (red.), *Z badań nad neolitem i wczesną epoką brązu w Małopolsce*. Wrocław: Ossolineum, 65–104.
- Kulczycka-Leciejewiczowa A. 1983. O zofipolskim stylu ceramiki wstęgowej rytej w Polsce. *Archeologia Polski* 28, 67–97.
- Kurgan-Przybylska M. 2005. *Racibórz Stara Wieś. Osadnictwo kultury malickiej, lendzielskiej i łużyckiej*. Katowice: Muzeum Śląskie.
- Lityńska-Zajac M., Cywa K., Tomczyńska Z., Wasylkowa K., Madeyska E., Koziarska A., Skawińska-Wieser K. 2015.

- Badania archeobotaniczne na wielokulturowym stanowisku 2 w Zagórzcu, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. *Raport* 10, 161–186.
- Lüning J. 1982. Research into the Bandkeramik settlement of the Aldenhovener Platte in the Rheinland. *Analecta Praehistorica Leidensia* 15, 1–29.
- Makowicz-Poliszot D. 2015. Analiza neolitycznego materiału kostnego z Zagórzca stan. 2, gm. Niepołomice, woj. małopolskie. *Raport* 10, 155–160.
- Makowicz-Poliszot D. 2016. Analiza kości zwierzęcych z epok metali ze stanowiska 2 w Zagórzcu, gm. Niepołomice. *Raport* 11, 23–56.
- Michalak-Ścibior J. 1996. Zagadnienie chronologii i periodyzacji kultury malickiej w świetle nowych źródeł z Wyżyny Sandomierskiej. W: J. K. Kozłowski (red.). *Kultura malicka. Drugi etap adaptacji naddunajskich wzorców kulturowych w neolicie północnej części środkowej Europy*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 35–49.
- Milisauskas S. 1986. *Early Neolithic Settlement and Society of Olśzanica*. Ann Arbor.
- Moddermann P. J. R. 1988. The Linear Pottery Culture: Diversity in Uniformity. *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek* 38, 63–139.
- Němejcová-Pavúková V. 1986. Vorbericht über die Ergebnisse der systematischen Grabung in Svidín in Jahren 1971–1983. *Slovenská Archeológia* 34, 133–173.
- Pavlu I., Rulf J., Zápotocká M. 1986. These on the Neolithic site of Bylany. *Památky Archeologické* 77, 288–412.
- Pavúk J. 1994. *Štúrovo. Ein Siedlungsplatz der Kultur mit Linear-keramik und der Želiezovce-Gruppe*. Nitra.
- Pavúk J. 2003. Hausgrundrisse der Lengyel-Kultur in der Slowakei. W: J. Eckert, U. Eisenhauer, A. Zimmermann (red.), *Analysen und Interpretationen im Wandel. Festschrift für Jens Lüning zum 65. Geburtstag (= Archäologische Perspektiven)*. Rahden/Westfalen: Espelkamp, 455–469.
- Pavúk J. 2007. Zur Frage der Entstehung und Verbreitung der Lengyel-Kultur. W: J. K. Kozłowski, P. Raczky (red.) *The Lengyel, Polgár and Related Cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*, Kraków: Polska Akademia Umiejętności 2007, 11–28.
- Pažinová N. 2009. Contribution to the Slovakian Early Lengyel Setting. *Acta Archaeologica Carpathica* 44, 21–35.
- Raczky P., Domboróczki L., Hajdú Z. 2007. The Site of Polgár-Csöszhalom and its cultural and chronological connections with the Lengyel culture. W: J. K. Kozłowski, P. Raczky (red.), *The Lengyel, Polgár and related Cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 49–70.
- Rauba-Bukowska A. 2016. Analiza mineralogiczno-petrograficzna i technologiczna fragmentów naczyń ceramicznych kultury ceramiki wstęgowej rytej ze stanowiska Zagórze 2, gm. Niepołomice. *Raport* 11, 7–22.
- Rauba-Bukowska A., Czekaj-Zastawny A., Grabowska B., Zastawny A. 2007. Wyniki badań mineralogiczno-petrograficznych naczyń kultury ceramiki wstęgowej rytej i malickiej ze stanowisk Brzezcie 17 i Targowisko 11, gm. Klaj, woj. Małopolskie. *Sprawozdania Archeologiczne* 59, 63–113.
- Sebők K. 2007. Ceramic Forms of Polgár-Csöszhalom – a Case Study. W: J. K. Kozłowski, P. Raczky (red.), *The Lengyel, Polgár and related Cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 97–116.
- Stuiver M., Reimer P. J. 1993. Calib radiocarbon calibration program. *Radiocarbon* 35, 215–230.
- Tkachuk T. 2007. Malice ceramic „imports” in the context of the Tripolye and steppe cultures. W: J. K. Kozłowski, P. Raczky (eds.), *The Lengyel, Polgár and related Cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 249–258.
- Zakościelna A., Gurba J. 1997. Z problematyki kultury malickiej na Wyżynie Lubelsko-Wołyńskiej. *Archeologia Polski Środkowo-Wschodniej* 2, 201–209.
- Zápotocká M. 1970. Die Stichbandkeramik in Böhmen und in Mitteleuropa. W: *Die Anfänge des Neolithikums vom Orient bis Nordeuropa (= Fundamenta Reihe A 3)*. Köln-Wien: Böhlau, 1–66.
- Zápotocká M. 2007. Die Entstehung und Ausbreitung der Kultur mit Stichbandkeramik. W: J. K. Kozłowski, P. Raczky (eds.), *The Lengyel, Polgár and related Cultures in the Middle/Late Neolithic in Central Europe*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 199–215.
- Zastawny A., Grabowska B. 2014. Materiały kultury ceramiki wstęgowej rytej na stan. 10, 11 w Targowisku, pow. wielicki. W: A. Zastawny (red.), *Targowisko, stan. 10, 11. Osadnictwo z epoki kamienia zagadnienia (= Via Archaeologica. Źródła z badań wykopaliskowych na trasie autostrady A4 w Małopolsce)*. Kraków: Krakowski Zespół do Badań Autostrad, 63–253.

Summary

**Sławomir Kadrow, Anna Krzywda, Jarosław Rola,
Magdalena Sławińska, Magdalena Suchorska**

*Materials of Neolithic cultures from site 2 in Zagórze,
Małopolskie Voivodeship*

In Raport (Volume 10 from 2015), a series of rich archaeological materials from site 2 in Zagórze was published, obtained as a result of rescue excavations conducted there, preceding the construction of the A4 motorway between Wieliczka and Bochnia. The introduction to this series of publications was a short article presenting, in a condensed form, the location of the site (Fig. 1), the history of field research and its results (Kadrow 2015). The same volume of Raport also includes studies of Neolithic flint objects (Jurzysta 2015), Neolithic animal bones (Makowicz-Poliszot 2015) and archaeobotanic materials from all periods of settlement of the analysed site (Lityńska-Zajac *et al.* 2015).

In the following volumes, mineralogical-petrographic and technological analyses of vessels of the Linear Pottery culture were published (further on: LBK; Rauba-Bukowska 2016) and animal bones from the Bronze and Iron Age (Makowicz-Poliszot 2016). The last in a series of publication of the results of research from site 2 in Zagórze to date are the studies of

materials of the Mierzanowice culture (Jarosz 2017) and the Lusatian culture (Górski 2017).

Before the Raport articles, materials in the Zofipole style of the Linear Pottery culture deposited in feature 2066 of the said site were presented (Kadrow, Okoński 2008). In another publication, attention was drawn to the differences in the way the settlement space was organised by the people of the Linear Pottery culture, the Malice culture and the Lengyel culture (Kadrow 2018).

The subject of this work are Neolithic pottery finds and the so-called sunken features, including the relics of houses belonging to the Danubian cultures complex. Collections of artefacts from the Linear Pottery culture, the Malice culture and the Lengyel culture are represented in great numbers. A very modest assemblage (only one grave) is associated with the Polgar culture.

One of the most surprising findings is the connection of the Linear Pottery culture long houses with its Zofipole phase. This means that in the described case we are dealing with the largest settlement of the older phase of the Linear Pottery culture in Poland. Another surprising fact is the determination of different ways of organising the settlement space by residents representing the above-mentioned cultural units: the Linear Pottery culture, the Malice culture and the Lengyel culture.

■